

YHDEKSÄSLUOKKALAISTEN KAUPUNKI- JA MAASEUTUNUORTEN KÄSITYKSIÄ SEKSUAALIVÄHEMMISTÖISTÄ

Katri Jalo
Katri Krekula
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto
Helmikuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Opettajankoulutuslaitos/Kasvatustieteiden tiedekunta

JALO, KATRI & KREKULA, KATRI: Yhdeksäsluokkalaisten kaupunki- ja maaseutunuorten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä

Pro gradu -tutkielma, 58 s., 37 liites.
Kasvatustiede
Helmikuu 2018

Tässä tapaustutkimuksessa tutkittiin peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä sekä sitä, mitä yhtäläisyyksiä kaupungissa ja maaseudulla asuvien nuorten seksuaalivähemmistökäsityksissä on. Lisäksi selvitetiin, mitkä käsitykset seksuaalivähemmistöistä nousivat enemmän esille joko kaupungissa tai maaseudulla asuvien nuorten keskuudessa. Tutkimuksessa kartoitettiin myös sitä, mitä yhtäläisyyksiä kaupungissa ja maaseudulla asuvien nuorten käsityksissä on koskien heidän koulunsa ilmapiriä seksuaalivähemmistöjä kohtaan.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin avointa kyselylomaketta, jossa vastaajia pyydettiin erilaisin tehtävänannoin kertomaan millaisia käsityksiä heillä on seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä. Tutkimukseen osallistui yhteensä 140 yhdeksäsluokkalaista, joista 86 asui kaupungissa ja 54 maaseudulla. Tutkimuksen aineisto käsiteltiin ja analysoitiin fenomenografisen analyysin avulla.

Tutkimuksen tulokset osoittavat yhtäläisyytenä, että sekä kaupungissa että maaseudulla asuvat peruskoulun yhdeksäsluokkalaiset hyväksyvät seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt. Lisäksi he haluavat kaikkia kohdeltavan tasa-arvoisesti seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Tästä huolimatta maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa korostui kaupunkia selkeämmin se, että oikeus avioliittoon sekä perheen perustamiseen kuuluu vain eri sukupuolta oleville pariskunnille. Nuoret ajattelivat seksuaalisen suuntautumisen olevan vain yksi ihmisen ominaisuus, mutta pitivät silti heteroseksuaalisuutta normaaleimpana seksuaalisena suuntautumisena. Tuloksista ilmeni, että sanojen "homo" ja "lesbo" käyttäminen nimittelyssä on yleistä koulu maailmassa, vaikka kiusaaminen seksuaalivähemmistöjä kohtaan onkin harvinaista. Nuorten mukaan seksuaalivähemmistöt eivät juuri näy koulun arjessa muuten kuin oppituntien sisällöissä.

Tämän tutkimuksen tulosten avulla opettajat saavat ajankohtaista tietoa nuorten seksuaalivähemmistökäsityksistä. Koulut voivat tulosten pohjalta kehittää seksuaali- ja suvaitsevaisuuskasvatustaan ja muuttaa koulun toimintakulttuuria avoimmaksi ja erilaisuutta kunnioittavaksi. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla oikeus olla oma itsensä ja käydä koulua ilman pelkoa kiusaamisesta ja syrjinnästä.

Asiasanat
Seksuaalivähemmistöt, ei-heteroseksuaalit, homoseksuaalisuus, biseksuaalisuus, käsitykset, kaupunki, maaseutu, peruskoulu

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	SEKSUAALISUUDEN MONINAISUUS OSANA NUOREN ELÄMÄÄ	4
2.1	Seksuaalisuus ja seksuaalinen identiteetti	4
2.2	Seksuaalinen suuntautuminen	6
2.3	Seksuaalivähemmistöjen oikeudellinen asema Suomessa	7
2.4	Seksuaalikasvatus perusopetuksessa	9
2.5	Nuorten seksuaalivähemmistökäsitykset	11
3	ASUINPAIKAN MERKITYS NUOREN ARJESSA	16
3.1	Kaupunki ja maaseutu nuoren asuinympäristönä	16
3.2	Nuorta sosiaalistavat tilat ja tekijät	18
4	TUTKIMUSONGELMAT	21
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	23
5.1	Tutkittavat	23
5.2	Tapaustutkimus	24
5.3	Avoin kyselylomake	25
5.4	Aineistonkeruu	26
5.5	Fenomenografinen analyysi	27
5.6	Tutkimusmenetelmän luotettavuus ja eettisyys	31
6	TULOKSET	33
6.1	Kaupunki- ja maaseutunuorten seksuaalivähemmistökäsitykset	33
6.2	Kaupunki- ja maaseutunuorten käsitykset mies- ja naisparien laillisista oikeuksista	37
6.3	Kaupunki- ja maaseutunuorten käsitykset eri seksuaalisia suuntautumisia edustavista ihmisistä	41
6.4	Kaupunki- ja maaseutunuorten käsitykset heidän koulujensa ilmapireistä seksuaalivähemmistöjä kohtaan	43

1

1 JOHDANTO

Seksuaalivähemmistöt ovat nyky-yhteiskunnassa yhä enemmän esillä ja seksuaalisten suuntautumisten välistä tasa-arvoa ajetaan eteenpäin. Seksuaali- ja sukupuoliyhteisöjen oikeuksia ajavat Pride-tapahtumat ja -kulkueet ovat keränneet laajan joukon osallistujia sekä näkyvyyttä mediassa ja katukuvassa. Näiden tapahtumien kautta viestitään avoimutta seksuaalisuutta sekä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tasa-arvoista avioliittolakeja ajanut Tahdon2013 -kansalaisaloitekampanja saavutti tarvittavat 50 000 allekirjoitusta äänioikeutetuilta Suomen kansalaisilta jo ensimmäisen vuorokauden sisällä (Tahdon2013a). Kampanjan kautta seksuaalivähemmistöjen oikeudet nousivat yleiseen keskusteluun ja kampanjan näkyvyys sai myös seksuaalivähemmistöihin kuulumatomat ihmiset tietoisemmiksi seksuaalivähemmistöjen oikeuksista. Kansalaisaloite hyväksyttiin eduskunnassa joulukuussa 2014 (Hallituksen esitys 65/2015 vp). Avioliittolain muutokset tulivat voimaan 1.3.2017, jonka myötä kaksi henkilöä sukupuoleen katsomatta voi solmia avioliiton keskenään (Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015).

Seksuaalivähemmistöjen lisääntyneellä esilläololla yhteiskunnassa voi olla merkitys nuorten ajatuksiin seksuaalisesta tasa-arvosta. Tässä tapaustutkimuksessa tutkitaan kaupungissa ja maaseudulla asuvien peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten seksuaalivähemmistökasitusten yhtäläisyyksiä sekä toisen asuinpaikkakunnan sisällä korostuvia seksuaalivähemmistökasitustyksiä. Lisäksi tarkastellaan vastaajien omien koulujen ilmapirejä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkittavina asuinpaikkoina ovat Turku sekä maaseudulla sijaitseva kunta, jonka nimeä ei mainita tässä tutkimuksessa sen koon ja mahdollisen tunnistettavuuden takia. Molemmat tutkittavat asuinpaikkakunnat sijaitsevat Varsinais-Suomen alueella. Asuinpaikkakunnalla ja -kontekstilla on todettu olevan merkitystä suhtautumiseen seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Kansan arvot 2014 -tutkimuksen mukaan asuinpaikkakunnan koolla oli iso merkitys suhtautumiseen homoseksuaalisuutta kohtaan. Pääkaupunkiseudulla homoseksuaalien tasa-arvoisia oikeuksia kannatti 78 % väestöstä, mutta alle 10 000 asukkaan kunnissa enää 55 %. (Kansan arvot 2014 -tutkimuksen tutkimusraportti ja uutinen 2014.) Lisäksi Tahdon2013 -kampanjan Taloustutkimukselle teetätämässä kyselyssä ilmeni, että Turussa tasa-arvoista avioliittolakeja puolsi 71 % asukkaista, kun taas pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa kannattajia oli 51 % (Tahdon2013b). Näiden aiempien tutkimusten valossa voidaan olettaa, että Turussa asuvien

1

7	POHDINTA	48
7.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	54
7.2	Jatkotutkimusehdotukset ja tutkimuksen hyödyntämismahdollisuudet	57
	LÄHTEET	59
	LIITTEET	68
	Liite 1: Avoin kyselylomake	68
	Liite 2: Korhosen ja Krekulan kyselylomake (2016)	73
	Liite 3: Tutkimuslupalomake	77
	Liite 4: Tutkimuslupa huoltajille	79
	Liite 5: Aineiston käsitysryhmät kysymyksittäin ja asuinpaikan mukaan	80

2

nuorten seksuaalivähemmistökäsitykset olisivat hieman suvaitsevaisempia maaseudulla asuvien nuorten käsityksiin verrattuna.

Nuorten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä ja heidän koulunsa ilmapireistä seksuaalivähemmistöjä kohtaan on tärkeä kartoittaa siksi, että nuorten tietojen ja käsitysten pohjalta voidaan kehittää koulujen seksuaali- ja suvaitsevaisuuskasvatusta. Erityisesti niillä alueilla, joissa nuorten käsitykset seksuaalivähemmistöistä erottuvat negatiivisemmin edukseen, voidaan kehittää koulujen tasa-arvokasvatusta ja sallivampaa ilmapireä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Nuorten seksuaalivähemmistökäsityksiin vaikuttavat asuinpaikkakunnalla useat eri muuttajat, kuten esimerkiksi koulu, vanhemmat, kaverit, harrastukset ja yleinen ilmapire. Lapset ja nuoret saavat asuinpaikkakunnaltaan paljon vaikutteita ideologioidensa muodostamiseen, vaikka asuinpaikkakunnan vaikutus nuorten muodostamiin käsityksiin onkin vain osa suurta kokonaisuutta.

Nuorisotutkimusseuran Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimus (2014) osoittaa, että seksuaalivähemmistöihin kuuluviin nuoriin kohdistuu Suomessa erimuotoista syrjintää. Kyselyn mukaan sateenkaarinuorten hyvinvointi on heikompaa kuin heteroseksuaalisten nuorten. (Alanko 2014, 54.) Syrjintä seksuaalivähemmistöjä kohtaan voi näkyä koulussa muun muassa nimittelyinä, fyysisenä väkivaltaana tai muiden edessä nolaamisena (Rivers 2001, 35–36). Huolestuttavaa on, että sateenkaarinuorilla ilmenee enemmän itsetuhoista käyttäytymistä (Alanko 2014, 38) ja heillä on todettu olevan enemmän masennusta heihin kohdistuvan häirinnän vuoksi (Martin-Storey & Crosnoe 2012, 1007). Seksuaalivähemmistöjä tarkoittavia sanoja käytetään yleisenä haukkumasananakin seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä kuin heteroseksuaaleja nimitellessä. Sanojen käyttö on koulumaailmassa yleistä, vaikka niiden oikea merkitys ei olisikaan tiedossa. (Lehtonen 2003, 143.) Jos ei-heteroseksuaaliset nuoret eivät löydä omaa paikkaansa koulun yhteisössä, se on sekä turvaton että kasvatuksellisesti epätoivottava tilanne (Karvinen 2008, 234–235). Kaikkien koulussa toimivien henkilöiden on tärkeää kantaa vastuuta siitä, ettei kukaan koulun oppilaista, opettajista tai muusta henkilökunnasta joudu kokemaan kiusaamista tai syrjintää oman seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi. Jokaisella on oikeus saada olla oma itsensä ilman uhkaa tai kokemusta kiusaamisesta tai syrjinnästä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan oppilaita tulee tukea yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia tai muuta syrjintää. Lisäksi opetuksen tulee olla lähestymistavaltaan sukupuoli- ja seksuaalitetietoista. (POPS 2014, 28, 280.) Suomen perustuslaki velvoittaa siihen, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, vakaumuksen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten seksuaalisen suuntautumisen, perusteella. Myös lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. (Suomen perustuslaki 731/1999, 6 §.) Lisäksi yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 3 luvun 8 §). Jokainen tulisi ottaa koulussa huomioon yksilönä ja tasavertaisena muihin nähden. Koulussa täytyisi oivaltaa toimintatapa siihen, että heteroseksuaalisuuden rinnalla myös erilainen seksuaalinen suuntautuminen olisi sallittu vaihtoehto (Kiilakoski 2012, 27).

Lapsuudessa seksuaalinen kehitys voidaan jakaa kolmeen kokonaisuuteen: sukupuoli-identiteetin kehitykseen, sosiaalisen sukupuolen kehitykseen ja seksuaalisen suuntautumisen kehitykseen (Solantaus 2008, 76). Pienet lapset ihastuvat aikuisiin ja heidän taitavuuteensa sekä aikuisilta saatun huomioon. Lapsen kasvaessa omanikäisten suhteiden merkitys kasvaa ja murrosiässä nuori hakee vertaisiltaan hyväksyntää. (Cacciatore 2006, 212.) Murrosiässä, keskimäärin 10–17 ikävuoden aikana, nuorilla alkaa sukupuolinen ja seksuaalinen kypsyminen. Kehitys ei etene suoraviivaisesti, vaan nuori taantuu murrosiän puolella välissä psykososiaalisen kehityksen alueella. Taantuma näkyy muun muassa lapsenomaisuutena, pelokkuutena, rivona kielenkäyttönä ja uhoamisena. (Aalberg & Siimes 2007, 74–79.) Tässä iässä sosiaaliset suhteet muuttuvat, itsenäistyminen vanhemmista alkaa ja ikätovereiden merkitys nuoren elämässä kasvaa (Nurmi ym. 2009, 130).

Murrosikäinen nuori pelkää usein leimautuvansa kummalliseksi ja jäävän sen vuoksi kaaverisuhteiden ulkopuolelle. Vasta myöhemmin nuoruusvuosien ja varhaisaikuisuuden aikana ihmiselle selkiytyy oma seksuaalisuus ja käsitys omasta seksuaalisesta suuntautumisesta. Tämän myötä rakkauden sekä ihastumisen kohteet rajautuvat yhä selkeämmin joko samaa tai eri sukupuolta oleviin kohteisiin ja ihastumisen tunteeseen yhdistyy seksuaalisia impulsseja. (Cacciatore 2006, 208–213.) Osalla seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä on ollut jo lapsena tai nuorena kokemuksia omasta erilaisuudestaan ja jonkin asteista ymmärrystä kiinnostuksesta omaa sukupuolta kohtaan. Osalla taas nämä tunteet ilmenevät vasta keski-iässä. (Nissinen 2006, 146–147.)

Seksuaalisuus ja sukupuoli rakentuvat yhteiskunnassa monella eri tasolla, muun muassa sosiaalisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti. Länsimaiselle kulttuurille on ominaista seksuaali- ja sukupuolijärjestelmä, jossa sukupuolen mukaista vallanjakoa perustellaan biologisesti sukupuolieroilla. Ideaalina on, että naisen rooliin liitetään äitiys ja passiivinen miehen suuntautunut seksuaalisuus. Ihmiset heteroseksuaalistetaan ja idealiin vastainen homo- ja biseksuaalisuus pyritään selittämään biologisesti tai psykoanalyttisesti häiriöksi tai poikkeavuudeksi heteroseksuaalisuudesta. Tämä järjestelmä on muotoutunut historiallisesti ja siirtynyt sukupolvelta toiselle. (Lehtonen 1995, 166.)

2 SEKSUAALISUUDEN MONINAISUUS OSANA NUOREN ELÄMÄÄ

2.1 Seksuaalisuus ja seksuaalinen identiteetti

Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä koko ihmisen elämänsäajan ajan. Seksuaalisuus käsitteenä sisältää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, seksuaaliset suhteet ja suvunjatamisen. (WHO 2006.) Seksuaalisuus on ihmiselle synnynnäinen kyky ja valmius reagoida fyysisesti sekä psyykkisesti aistimuksiin ja virikkeisiin kokemalla eroottista ja seksuaalista mielihyvää ja valmiutta pyrkiä näihin kokemuksiin (Apter, Väisälä & Kaimola 2006, 450.) Seksuaalisuus ilmenee muun muassa fantasioina, haluina, asenteina, käyttäytymisenä, seksuaalisuuden harjoittamisena, rooleina ja suhteina. Siitä huolimatta, että seksuaalisuus pitää sisällään kaikki nämä edellä mainitut ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen. (WHO 2006.) Seksuaalisuus on aina kokemuksellinen asia ja ihmisellä itsellä tulee olla oikeus muodostaa oma käsityksensä seksuaalisuudesta. On tärkeää, että ihminen voi kokea oman seksuaalisuutensa myönteisenä ja hyväksyttävänä asiana ja tunnistaa itselleen sopivimmat tavat olla seksuaalinen. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 18–19.)

Identiteetin käsitteen nähdään vastaavan kysymyksen ”kuka ja mikä minä olen”. Identiteetti on tärkeä osa ihmisen psyykkistä ja sosiaalista olemassaoloa. (Apter, Väisälä & Kaimola 2006, 137.) Laajemman tulkinnan mukaan seksuaali-identiteetti koostuu kolmesta osasta: ydinseksuaali-identiteetistä, sukupuoliroolista sekä seksuaalisesta orientaatiosta. Ydinseksuaali-identiteetti kehittyi lapselle ensimmäisinä elinvuosina. Lapsi muodostaa tällöin käsityksiä naisena ja miehenä olemisesta sekä omasta sukupuolestaan. Sukupuolirooli sisältää yksilön kaiken toiminnan, pukeutumisen, käyttäytymisen, puheen, työn, harrastukset, leikin, arvojen ilmaisemisen ja valinnat, joilla hän ilmaisee muille oman sukupuolensa. Seksuaaliseen orientaatioon eli seksuaaliseen suuntautumiseen kuuluvat hetero-, homo- ja biseksuaalisuus. (Virtanen 2002, 48–49.)

2.2 Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalinen suuntautuminen nähdään osana identiteettiä (Apter ym. 2006, 137–138). Seksuaalinen suuntautuminen kertoo siitä, ketä kohtaan ihminen tuntee vetoa emotionaalisesti tai seksuaalisesti. Vetovoimassa voi olla kyse tunteista, fantasioista ja/tai siitä, kenellä on ihmisselä on intiimejä tai seksuaalisia suhteita. Lähtökohtana seksuaalisen suuntautumisen määrittelylle ovat oma sukupuoli sekä kohteen sukupuoli. (Moninaisuus mahtuu kouluun -verkkojulkaisu.)

Klein (1980) on kehittänyt laajemman tulkinnan seksuaalisen suuntautumisen käsitteestä ja orientaatioasteikon (Klein Sexual Orientation Grid, KSOG), joka kuvaa yksilön sijoitumista täydellä heteroseksuaalisuudesta täyteen homoseksuaalisuuteen. Asteikon reunaehtoina ovat 100-prosenttinen heteroseksuaalisuus ja 100-prosenttinen homoseksuaalisuus, joiden väliin yksilö sijoittuu asteikolla 1:stä 7:ään. Näin muodostuvat seksuaalisen suuntautumisen kolme pääluokkaa, hetero-, homo- ja biseksuaalisuus. Tulkinnan mukaan seksuaalisen suuntautumisen katsotaan koostuvan seitsemästä osa-alueesta: seksuaalisesta käyttäytymisestä, emotionaalisesta suuntautumisesta, seksuaalisista fantasioista, seksuaalisesta mielenkiinnosta, sosiaalisesta suuntauksesta, elämäntavasta, sosiaalisesta maailmasta ja yhteisöstä sekä omasta identiteetistä. Kukin seitsemästä kohdasta voidaan pisteyttää 1:stä (vain toisen sukupuolen kanssa) 7:ään (vain saman sukupuolen kanssa). (Virtanen 2002, 50.)

Homoseksuaalisuus, biseksuaalisuus ja heteroseksuaalisuus ovat seksuaalisia suuntautumisia (Virtanen 2002, 50). Seksuaalivähemmistöillä tarkoitetaan useimmiten henkilöitä, jotka ovat homoseksuaaleja, biseksuaaleja tai muita ei-heteroseksuaalisia henkilöitä (Alanko 2014). Termeillä homoseksuaali, lesbo ja homo kuvataan pääsääntöisesti ihmisiä, jotka haluavat kokea rakkautta, parisuhteen ja seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa tai jotka nimeävät itsensä näihin ryhmiin kuuluviksi. Biseksuaalisuus kertoo kiinnostuksesta molempiin sukupuoliin. Lesboilla tarkoitetaan useimmiten naisia ja homoilla miehiä. Hetero kuvaa ihmistä ja seksuaalisuutta, joka suuntautuu eri sukupuolta olevaan. (Lehtonen 2002, 6.)

Seksuaalisuuden moninaisuutta laajentaa se, kuinka henkilöt itse määrittelevät oman seksuaalisuutensa. Nainen, jolla on rakkaus- ja/tai seksisuhteiden kanssa tai mies, jolla on rakkaus- ja/tai seksisuhteiden miehen kanssa ei välttämättä pidä itseään homo- tai biseksuaalina. Myöskään osalla homo- tai biseksuaaleiksi itsensä määrittelevistä ihmisistä ei ole ollenkaan rakkaus- tai seksisuhteita samaa sukupuolta olevan kanssa. (Lehtonen 2002, 6.) Jokainen voi näin ollen oman kiinnostuksensa sekä tunteidensa pohjalta määritellä itse ja antaa merkityksen omalle seksuaaliselle suuntautumiselleen (Lehtonen 2010, 88). Nykyään on tavonomaista, että ihmiset haluavat korostaa enemmän henkilökohtaista kuin sosiaalisesti määriteltyä identiteettiään (Nissinen 2006, 139).

Seksuaalisen suuntautumisen yhteydessä voidaan käyttää ei-heteroseksuaalisuuden käsitteitä. Ei-heteroseksuaalisuus kuvaa laatusanana ihmisiä, joilla on seksuaalisia tunteita (fantasioita, unia, toiveita, ihastumisia, rakkautta) ja/tai seksuaalisia tekoja, jotka kohdistuvat samaa sukupuolta oleviin kuin ihmisiin itse on, ja/tai jotka määrittelevät seksuaalisuuttaan/itseään termeillä, jotka liittyvät ei-heteroseksuaalisuuteen kulttuurissamme (esimerkiksi lesbo, bi, homo, ei-hetero) (Lehtonen 2003, 33–34). Lisäksi Taavetin (2015) mukaan nykyisin ei ole mielekästä puhua pelkästään homoista ja lesboista, vaan laajemmin sateenkaarinuorista. Nuorten tavat kokea ja nimetä seksuaalisuutensa ja sukupuolensa ovat hyvin moninaisia. Sateenkaarinuoruus tulee nähdä monipuolisena ja yhä useammin yhteiskunnassa näkyvänä ja siihen kuuluvana elämänvaiheena. (Taavetti 2015, 6.)

2.3 Seksuaalivähemmistöjen oikeudellinen asema Suomessa

Seksuaalivähemmistöjen asema Suomessa on muuttunut merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Homoseksuaalisuus oli vuosina 1894–1971 kriminalisoitu rikoslain ja se luokiteltiin myös sairaudeksi vuoteen 1981 asti. Vielä vuoteen 1986 asti sairaudeksi luokiteltiin itseä häiritsevä homoseksuaalisuus jonka jälkeen se poistettiin DSM-luokittelusta (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Yhdysvaltalainen mielen-terveyden ja käyttäytymisen häiriöiden diagnoosijärjestelmä). Vuonna 1996 Suomessa tuli käyttöön WHO:n kansainvälinen tautiluokitusjärjestelmä ICD 10 -luokitus, jonka mukaan sukupuolista suuntautumista ei tule sinänsä pitää häiriönä. (Nissinen 2006, 135–

2.4 Seksuaalikasvatus perusopetuksessa

Oikeus saada tietoa ja seksuaalikasvatusta on yksi seksuaalioikeuksista. Seksuaalioikeudet on määritelty muun muassa WHO:n (World Health Organisation) ja IPPF:n (International Planned Parenthood) toimesta. Ne perustuvat YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa määritellyille periaatteille ja ovat olennainen osa ihmisoikeuksia. (THL 2010, 17–21.) Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan ammatillista ja institutionaalista toimintaa, jonka sisältönä on seksuaalisuutta koskeva ymmärrys ja kokemus. Seksuaalikasvatuksen kolme toteutusmuotoa ovat seksuaaliopetus, seksuaalineuvonta ja seksuaalivalistus. Seksuaaliopetus on oppilasryhmäkohtaista ja perusopetuksen opetussuunnitelmaan perustuvaa. Seksuaalineuvonta on henkilökohtaista ja se perustuu yksilöllisiin tarpeisiin ja kysymyksiin. Seksuaalivalistusta toteutetaan sähköisen ja painetun joukkoviestinnän keinoin ja se on usein yksisuuntaista ja kohdistettu laajalle joukolle. (Nummelin & Ruuhilahti 2004, 186.)

Seksuaalikasvatuksen tehtävänä on jakaa nuorille tietoa seksuaalisuudesta ja seksistä, jotta he voivat tehdä seksuaaliterveytensä ja mielihyvänsä kannalta hyviä valintoja. Seksuaalikasvatusta tarvitaan erityisesti ihmissuhteisiin liittyvien taitojen oppimiseen, mutta on tärkeää opettaa myös vastuuta ja sisältää oppilaille seksuaalisuuden myönteinen voimavaramahdollisuus. Tiedon täytyy aina olla lapsen tai nuoren kehitystasoon sopivaa. Opetuksen täytyy pysyä lasten ja nuorten maailmankuvassa, jotta opetus on turvallista nuorelle. Hyvä seksuaalikasvatus romuttaa haitallisia ja vääriä uskomuksia ja tuo tilalle perusteltua tietoa ja erilaisia näkemyksiä seksuaalisuudesta. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 10–56.)

Seksuaaliopetus on yksi seksuaalikasvatuksen osa-alue ja perustuu perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Tässä tutkimuksessa nousee esille erityisesti perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuodelta 2004 siksi, että tutkitavat ovat opiskelleet lähes koko peruskouluikänsä lukuvuotta 2016–2017 lukuun ottamatta vuoden 2004 opetussuunnitelman mukaan. Vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vuosiluokkien 5–6 biologian ja maantiedon tavoitteisiin on muun muassa kirjattu, että oppilas oppii arvostamaan kasvua ja kehitystä jokaisen henkilökohtaisena prosessina, tunnista-

136.) Vuonna 1995 Suomessa säädettiin rikoslain muutoksesta, jonka perusteella sukupuolisen suuntautumisen vuoksi tapahtuva syrjintä on rikollista ja tuomittavaa (Laki rikoslain muuttamisesta 578/1995, 11 luvun 9 §).

Suomessa samaa sukupuolta olevat täysi-ikäiset henkilöt ovat saaneet rekisteröidä parisuhteensa vuodesta 2001 asti. Rekisteröidystä parisuhteesta ei ole adoptio-oikeutta muutoin kuin perheen sisäisesti, jolloin parisuhteen osapuoli voi ottaa ottop lapseen parisuhteen toisen osapuolen lapsen. Rekisteröidystä parisuhteesta olevalle ei ole suoraa oikeutta puolisonsa kanssa samaan sukunimeen. (Laki rekisteröidystä parisuhteesta 950/2001.) Tahdon 2013 oli kansalaisaloitekampanja tasa-arvoisen avioliittolain puolesta (Tahdon 2013a). Kansalaisaloite hyväksyttiin eduskunnassa (Hallituksen esitys 65/2015 vp) ja avioliittolain muutokset tulivat voimaan 1.3.2017 (Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015). Avioliittolain muutoksen myötä kaksi henkilöä sukupuoleen katsomatta voivat solmia avioliiton keskenään (Laki avioliittolain muuttamisesta 156/2015). Hallituksen esityksessä todetaan, että kaikki avioparit, sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta, ovat toisiinsa nähden tasa-arvoisessa asemassa. Kaikilla aviopareilla on lain voimaan tulon jälkeen muun muassa yhtäläinen oikeus samaan sukunimeen ja oikeus tulla harkituksi adoptiovanhemmiksi yhdessä. (Hallituksen esitys 65/2015 vp.)

Syyskuussa 2016 eduskunnan puhemiehelle luovutettiin kansalaisaloite äitiystalasta. Isyyslain uudistuksen yhteydessä hallitus ei huomionnut sateenkaariperheiden lasten oikeuksia. Äitiyslaki turvaisi naisparin lapselle kaksi vanhempaa syntymästä lähtien. Aiemmin samaa sukupuolta olevien vanhempien lapset ovat voineet saada kaksi vanhempaa vain perheen sisäisen adoption kautta ja tämä jättää lapsen oikeudellisen aseman avoimeksi koko raskauden ajaksi ja 1–2 kuukautta syntymän jälkeen. Äitiyslaki mahdollistaisi lapsen tunnustamisen jo neuvolassa myös naispareille samoin kuin miehet ovat voineet tunnustaa lapsensa jo neuvolassa vuoden 2016 alusta asti. Äitiyslain myötä naisparien lapset olisivat syntymästään lähtien tasa-arvoisessa asemassa eri sukupuolta olevien parien lasten kanssa. (Äitiyslaki.fi 2016.)

maan murrosiän tunnuspiirteitä ja ymmärtämään ihmisen seksuaalisuutta. Lisäksi oppilasta ohjataan pohtimaan kasvuun, kehitykseen, ihmisten erilaisuuteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä. (POPS 2004, 177.) Yläkouluissa seitsemännellä luokka-asteella alkaa itsenäisenä oppiaineena terveystiedon opiskelu. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) terveystiedon tavoitteina on mainittu muun muassa, että oppilas oppii ymmärtämään nuoruuden fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä ymmärtämään itseään ja ihmisten erilaisuutta. Sisältöalueina terveystiedossa esiintyvät muun muassa itsetuntemus ja itsensä arvostaminen, yksilöllisyys ja erilaisuus, suvaitsevaisuus, välittäminen ja huolenpito, kehittyvä seksuaalisuus, seksuaaliterveys ja ihmissuhteet. (POPS 2004, 201.)

Elokuussa 2016 voimaan tulleen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan vuosiluokilla 1–6 opettava ympäristöopin oppiaine pitää sisällään luonnontieteitä ja terveystietoa. Aiempaan perusopetuksen opetussuunnitelmaan (2004) verrattuna muutoksena on tullut terveystiedon sisällyttäminen alakoulun opetussuunnitelmaan. Ympäristöopin oppiaineeseen sisältyy seksuaalikasvatusta ja ihmisen biologiaa vuosiluokilla 3–6. Yläkoulussa opettavan terveystiedon oppiaineen seksuaalikasvatukseen liittyvässä sisällöissä painottuvat muun muassa identiteetti, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentaminen, seksuaalinen kehittyminen, seksuaaliterveyden eri osa-alueet ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuus (POPS 2014, 399–400). Perusopetuksen toimintakulttuurissa puhutaan tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta. Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) perusteiden mukaan oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy peruskouluikänsä ja oppiva yhteisö edistää arvoiltaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. (POPS 2014, 28.)

Sateenkaarinuoret kokevat usein koulun opetuksen ja säännöt heteronormatiivisiksi ja moninaisuuden ulossulkeviksi (Taavetti 2015, 81). Heteronormatiivisuudeksi kutsutaan ajattelu- ja asennoitumistapaa, jossa arvotetaan yhdenlaista sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmaisu- tai kokemistapaa toista paremmaksi. Heteronormatiivisuuteen sisältyy normatiivinen heteroseksuaalisuus, jonka mukaan heteroseksuaalisuus mielletään ainoaksi ja oikeaksi vaihtoehdoksi. Heteronormatiivisuuteen sisältyy myös sukupuolnormatiivisuus, jonka mukaan maailmassa on vain naisia tai miehiä. Ajattelutavassa kielletään seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen kirjo. Miesten heteroseksuaalisen miehisyyden

ja naisten heteroseksuaalisen naisellisuuden normaaliutta korostetaan ja niiden ymmärretään olevan biologisia piirteitä. (Lehtonen 2010, 87–88.) Heteronormatiivinen ajattelumalli heijastuu instituutioihin, ihmisuhteisiin, rakenteisiin ja käytäntöihin niin, että niiden välityksellä heteroseksuaalinen maskuliinisuus ja heteroseksuaalinen feminiinisyys edustavat luonnollisia, oikeutettuja, toivottuja ja usein ainoita mahdollisuuksia olla ihminen (Lehtonen 2003, 32). Sateenkaarinuorten mukaan koulun henkilökunnan tai toisten oppilaiden tarjoama tuki omalla itsensä olemiseen voi olla heille korvaamattoman arvokasta (Taavetti 2015, 81).

2.5 Nuorten seksuaalivähemmistöjäkäsitteet

Kontulan (1987) mukaan vielä 1980-luvun lopulla suurin osa yläkouluikäisistä pojista ja puolet tytöistä suhtautui Suomessa negatiivisesti homoseksuaalisuuteen. Hänen mukaansa kaverien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen vaikuttaa poikien asenteisiin erityisesti varhaisuoruudessa. Pojat saattavat pelätä omia tunteitaan, jotka kohdistuvat samaa sukupuolta oleviin henkilöihin tai he saattavat kokea homoseksuaalisuuden uhaksi omalle jäsenymättömälle seksuaalisuudelleen. Tytöt ovat Kontulan (1987) mukaan sallivampia homoseksuaalisuutta kohtaan muun muassa siksi, että heillä on enemmän tietoa seksuaalisuudesta. Murrosiän jälkeen nuorten suhtautuminen muuttuu hyväksyvämpään suuntaan, etenkin tytöillä. (Kontula 1987, 113–114.) Lehtosen (1995) tutkimuksen mukaan seksuaalivähemmistöön kuuluvat henkilöt olivat joutuneet kohtaamaan kouluikänsä runsaasti homotellua ja homofobista kommentointia. Osa seksuaalivähemmistöön kuuluvista pojista oli kuullut kommentointia myös opettajilta ja he olivat joutuneet kiusatuksi tai väkivalloilla uhatuksi. Seksuaalivähemmistöön kuuluvia tyttöjä oli uhattu ”opettaa” eli raiskata. Moni epäili, että jos olisi kertonut omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan avoimesti, olisi mahdollisesti erotettu tai savustettu ulos koulusta. (Lehtonen 1995, 161–162.)

Lehtosen (1995) mukaan seksuaalivähemmistöihin liitetään monia stereotyyppiä, joista suurin osa liittyy perinteisen heteroseksuaalisen sukupuolijärjestelmän rikkomiseen. Stereotyyppien mukaan homoja pidetään naismaisina ja lesbojen luullaan vihaavan miehiä. Homojen, lesbojen ja biseksuaalien uskotaan rikkovan perinteisiä miehen ja naisen sukupuolirooleja olemuksensa ja käyttäytymisensä kautta. Heteroseksististen ennakkoluulojen

Nuorisotutkimusseuran Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimuksen (2014) mukaan 15–25-vuotiaista tutkittavista suurin osa suhtautui neutraalisti ja 2–3 % negatiivisesti seksuaalivähemmistöjä kohtaan (Alanko 2014, 27). Tutkimuksessa ei oltu määritelty erikseen sitä, mitä negatiivinen, neutraali ja positiivinen suhtautuminen tarkoittivat. Vaikka Nuorisotutkimusseuran tutkimuksessa (2014) ilmenee, että valtaosa suhtautuu seksuaalivähemmistöihin neutraalisti, silti samaisen tutkimuksen mukaan suuri osa ei-heteroseksuaalisista nuorista pelkäsi joutuvansa kiusatuksi tai kaveripiiriin ulkopuolelle suljetuksi, jos paljastaisi seksuaalisen suuntautumisensa tai sukupuoli-identiteettinsä (Alanko 2014, 28). Nuorisotutkimusseuran tutkimuksen (2014) mukaan sateenkaarinuoret joutuvat koulussa useammin kiusatuksi kuin muut nuoret (Alanko 2014), ja monien sateenkaarinuorten mielestä opettajat eivät juuri olleet puuttuneet seksuaalivähemmistöjen kiusaamiseen koulussa (Taavetti 2015, 94–95). Ei-heteroseksuaaliset miehet ja naiset kokevat koulussa kiusaamista, syrjintää ja epäasiallista kohtelua lähes yhtä usein. Fyysistä väkivaltaa peruskoulussa sen sijaan kokevat huomattavasti useammin miespuoliset ei-heteroseksuaalit. (Lehtonen 2014, 69–70.) Myös nuorten suosimissa hengailuympäristöissä, kahviloissa ja baareissa miespuoliset seksuaalivähemmistöön kuuluvat joutuvat useammin syrjityiksi naispuolisiin seksuaalivähemmistöjen edustajiin verrattuna (Myllyniemi 2014, 43).

Ne nuoret, jotka kokevat kuuluvansa johonkin vähemmistöön, joutuvat kohtaamaan enemmän syrjintää kuin ne, jotka eivät tunne kuuluvansa mihinkään vähemmistöön. Jopa 72 % niistä nuorista, joilla on seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä vähemmistökokemuksia, on joskus joutunut syrjinnän uhriksi. (Myllyniemi 2014, 36.) Kankkunen ym. (2011) mukaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret altistuvat muita vähemmistöjä laaja-alaisemmalle syrjinnälle, joka voi ilmetä muun muassa nimityksinä ja ennakkoluuloina. Eniten syrjintää joutuu kokemaan koulussa, ja erityisesti yläkouluikä on syrjinnän näkökulmasta altis ikävaihe. (Kankkunen ym. 2011, 20–25.) Myös Hornin (2006) mukaan yläkouluikäisillä on heitä vanhempia enemmän ennakkoluuloja liittyen vuorovaikutukseen seksuaalivähemmistöön kuuluvien vertaisten kanssa (Horn 2006, 420). Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret joutuvat myös tuttujen aikuisten syrjinnän kohteeksi keskimääräistä yleisemmin esimerkiksi kotona ja koulussa. Syrjintä voi ilmetä muun muassa nimityksinä tai epäystävällisenä käytöksenä. Selvästi yleisimmin nimityksellä kadulla joutuvat kokemaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret. (Kankkunen ym. 2011, 20–25.) Isoissa kaupungeissa asuvilla vähemmistöön kuuluvilla nuorilla

mukaan samaa sukupuolta olevien vanhempien lapsista ei voi kasvaa kunnollisia, koska heidän vanhempiansakaan eivät sitä ole. Lisäksi stereotyyptit voivat liittyä homo- ja biseksuaalisuuden synty-, rikos- ja sairausleimoihin. (Lehtonen 1995, 45–46, 54–55.)

Huotari, Törmä & Tuokkola (2011) ovat tutkineet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten syrjintäkokemuksia toisen asteen koulutuksessa sekä toisen asteen opiskelijoiden suhtautumista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuva nimitys oli hyvin yleistä kouluissa. Jopa 75 % vastaajista kertoi nimityksellä ilmeneen omassa koulussaan. Homo-sanaa käytettiin kouluissa sekä haukkuma- että kirosanana. (Huotari, Törmä & Tuokkola 2011, 51–54.) Lehtosen (2003) mukaan homo-sanaa käytetään huomattavasti yleisemmin voimasanan, haukkumanimenä tai tyhjänä synonyymina lesbo-sanaan verrattuna. Lesbo-sanaa käytetään vain ”tietystä työstä” eli niistä, jotka yhdistetään lesbouteen. Lesboutta ei myöskään leimata yhtä kielteisesti kuin homoutta. (Lehtonen 2003, 144–149.) Homoseksuaalisuus altistaa nuoren syrjinnälle, mikäli se tulee tietoon tai nuori käyttäytyy homoseksuaalisuuteen viitattavalla tavalla (Kiilakoski 2012, 26). Homoseksuaaliksi leimaaminen ei myöskään edellytä homoseksuaalisia tekoja, vaan siihen voi riittää, että tyttö leikkaa lyhyet hiukset tai poika haluaa valita tekstiilityön teknisen työn sijaan. Homo-sanalla halutaan vetää raja normaalin ja epätoivottavan toiminnan välille. (Lehtonen 2005, 76–77.)

Yli puolet Huotarin (2011) tutkimukseen vastanneista kertoi, että oli havainnut tai nähnyt henkistä kiusaamista koulussaan seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Valtaosassa vastaajien kouluista seksuaalivähemmistöistä keskusteltiin esimerkiksi välitunneilla ja naureskelu sekä vähätellyt olivat nuorten seksuaalivähemmistöihin liittyvissä keskusteluissa tavallisia. Keskustelun sävyn nähtiin silti olevan pääosin myönteistä. Maaseudulla asuvien keskuudessa esiintyi hieman enemmän naureskelua ja vähätellyä seksuaalivähemmistöjä kohtaan kuin kaupungissa asuvien keskuudessa. (Huotari ym. 2011, 51–54.) Monet ei-heteroseksuaaliset nuoret haluavat salata oman seksuaalisen identiteettinsä kiusaamisen pelossa. Nuori voi salata seksuaalisuutensa ja esimerkiksi hankkiutua heteroseksuaaliseen seurustelusuhteeseen leimautumisen pelossa. (Lehtonen 2003, 194–195.) Suurin osa ei-heteroseksuaalisista nuorista kertoo suuntautumisestaan vain tietyille henkilöille tai salaa sen kaikilta. Moni ei-heteroseksuaalisista nuorista kertoo pelkäävänsä epäasiallista kohtelua muiden nuorten, mutta myös opettajien ja koulun henkilökunnan taholta. (Lehtonen 2014, 68.)

on enemmän epävarmuutta siitä, uskaltavatko he olla rohkeasti omia itsejään (Myllyniemi 2014, 48).

T-Median Kansan arvot 2014 -tutkimuksessa selvitettiin 15–75-vuotiaiden suomalaisten arvoja sekä arvojen ja toiminnan välisiä yhteyksiä. Tutkimuksen mukaan 80 % 15–24-vuotiaista nuorista kannatti homoseksuaalisen tasa-arvoisia oikeuksia heteroseksuaalisen rinnalla. Nuorten lisäksi naiset sekä pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa asuvat suomalaiset kannattivat hyvin todennäköisesti samoja oikeuksia homoseksuaaleille kuin heteroillekin. Tutkimuksen mukaan asuinpaikkakunnan koolla oli iso merkitys suhtautumiseen homoseksuaalisuutta kohtaan. Pääkaupunkiseudulla homoseksuaalisen tasa-arvoisia oikeuksia kannatti 78 % väestöstä, mutta alle 10 000 asukkaan kunnissa enää 55 %. (Kansan arvot 2014 -tutkimuksen tutkimusraportti ja uutinen 2014.) Samansuuntainen tulos ilmeni myös Tahdon2013 -kampanjan Taloustutkimukselle teettämässä kyselyssä. Sen mukaan Turussa tasa-arvoista avioliittolaki puolsi 71 % asukkaista kun taas pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa kannattajia oli 51 % (Tahdon2013b). Seksuaalivähemmistöjen laillisiin oikeuksiin liittyy avioliiton lisäksi oikeus adoptioon. Taskerin (2010) tutkimuksessa on osoitettu, ettei vanhempien seksuaalisella suuntautumisella ole merkitystä lapsen kehityksen kannalta eikä vaikutusta vanhempien sekä lasten välisiin suhteisiin (Tasker 2010, 35–40). Solantaun (2008) tutkimuksen perusteella sateenkaari-perheiden lapset eivät joudu kiusatuksi useammin kuin heterovanhempien lapset. Tutkimuksen perusteella kiusatuksi tuleminen synyi ei ole erityisesti vanhempien homoseksuaalisuus. (Solantaun 2008, 79–80.)

Aiempien tutkimusten mukaan tytöt ovat yleisesti ottaen poikia sallivampia seksuaalivähemmistöjä kohtaan (Blauw 2012; Banse ym. 2001). Blauwin (2012) tutkimuksen mukaan kaupunkikouluissa opiskelevilla lukiolaisilla oli kaupunkiin ulkopuolella opiskelevia lukiolaisia positiivisempi suhtautuminen homoseksuaalisuutta koskien. Tutkimuksen mukaan kaverien ja vanhempien positiivinen suhtautuminen homoseksuaalisuutta kohtaan nosti todennäköisyyttä, että nuori itsekin suhtautui positiivisesti homoseksuaalisuuteen. (Blauw 2012, 93–96.) Seksuaalivähemmistöön kuuluvien henkilöiden tuntemien lapsuudesta ja nuoruudesta vaikuttaa myönteisesti käsityksiin seksuaalivähemmistöistä (Stotzer 2008, 72–73). Jos nuori ylipäänsä tuntee seksuaalivähemmistöön kuuluvia henkilöitä koulun ulkopuolelta, vaikuttaa se positiivisesti hänen suhtautumisensa seksuaalivähemmistöjä kohtaan (Heinze & Horn 2009, 12; Collier, Bos & Sandfort 2012, 905).

Koululla on nykyään paikka valtiotietoisien ideologianmuodostuksen välittäjänä (Kivinen, Rinne & Ahola 1989, 9). Koulu on myös yhteiskunnallinen instituutio, joka toimii yhteiskunnallisen tasa-arvon tuottajana, kasvun areenana sekä syrjäytymistä ehkäisevänä toimijana. Koulu on paikka, jossa nuoret viettävät suuren osan arjestaan, luovat ihmisuhteita ja harjoittelevat sekä toteuttavat ryhmäytymistä. Jotta koulussa pystytään estämään kiusaaminen ja väkivalta, se edellyttää syvällistä ymmärrystä nuorten ryhmäsuheteista sekä tavoista toimia keskenään. (Kiilakoski 2012, 8–9.)

Koulu voidaan jakaa viralliseen eli formaaliin kouluun ja epäviralliseen eli informaaliin kouluun. Tämän avulla pyritään hahmottamaan koulua nuorten sosiaalisena maailmana ja tuomaan näkyväksi se, että koulu on muutakin kuin pelkät oppitunnit. Viralliseen kouluun lasketaan kuuluvaksi opetussuunnitelmat, opetus sisältöineen ja menetelmineen, viralliset asiakirjat, koulun säännöt sekä oppikirjat ja muut materiaalit. Virallista koulua ovat lisäksi opetuksen liittyvä vuorovaikutus luokahuoneessa sekä koulun hierarkiat aikuisten ja nuorten välillä ja kesken. Epäviralliseen kouluun kuuluu kaikki muu, kuten opetuksen liittymätön vuorovaikutus oppilaiden kesken tai opettajien ja oppilaiden välillä, oppilaskulttuurit sekä erilaiset epäviralliset hierarkiat. Virallinen ja epävirallinen koulu limittyvät ja linkittyvät jatkuvasti toisiinsa eikä niitä ole helppo erottaa toisistaan. (Kiilakoski 2012, 10–11.)

Koulu on kuin pikkukaupunki, jossa kaikki tuntevat toisensa vähintään ulkonäöltä ja missä pyrkimällä tavallisuuteen voi yrittää olla herättämättä negatiivista huomiota (Kiilakoski 2012, 16). Erilaisuus voidaan kokea koulussa uhaksi (Jukarainen, Syrjaläinen & Vääri 2012, 248), ja siksi nuorilla on paineita sulautua valtavirran joukkoon ja olla samanlaisia kuin muutkin nuoret. Voimakas erottuminen muista on riski nuorelle, koska koulussa vallitsee jossain määrin tavallisuuden normi. Kaikki eivät ole nuorten maailmassa samassa asemassa. Nuoria jakavat erilaisiin asemiin esimerkiksi kulttuurierot, sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen. Esimerkiksi ei-heteroseksuaalisilla nuorilla ei ole yhtä laajoa mahdollisuuksia toimia ja olla omana itsenään koulumaailmassa kuin heteroseksuaalisilla nuorilla. (Kiilakoski 2012, 16, 22.)

Koulu ja koti ovat paikkoja, joissa nuoria opetetaan vastuulliseen ja toisia kunnioittavaan aikuisuuteen. Vaikka nuoret eivät muuttaisi kokonaan negatiivisvyytteistä asennoitumis-

4 TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tapaustutkimuksen tehtävänä oli selvittää, millaisia käsityksiä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten nuorten seksuaalivähemmistöistä ja mitä yhtäläisyyksiä maaseudulla ja kaupungissa asuvien nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevat käsitykset on. Lisäksi tutkittiin, mitkä seksuaalivähemmistöihin liittyvät käsitykset nousivat enemmän esille joko maaseudulla tai kaupungissa asuvien peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa. Tutkimuksessa oltiin myös kiinnostuneita siitä, millaisia yhtäläisyyksiä maaseudulla ja kaupungissa asuvien nuorten käsityksissä on koskien heidän oman koulunsa ilmapiiriä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkimuksen kohteena oli kahdella eri paikkakunnalla asuvia yhdeksäsluokkalaisten Varsinais-Suomen alueelta.

Tutkimuksen tavoitteiden pohjalta muodostettiin neljä tutkimusongelmaa, jotka ovat:

1. Millaisia käsityksiä kaupunki- ja maaseutunuorilla on seksuaalivähemmistöistä?
2. Millaisia käsityksiä kaupunki- ja maaseutunuorilla on mies- ja naisparien laillisista oikeuksista?
3. Millaisia käsityksiä kaupunki- ja maaseutunuorilla on eri seksuaalisia suuntautumisia edustavista ihmisistä?
4. Millaisia käsityksiä kaupunki- ja maaseutunuorilla on heidän koulujensa ilmapiireistä seksuaalivähemmistöjä kohtaan?

Ensimmäisen tutkimusongelman alla oltiin kiinnostuneita siitä, mitä yhtäläisyyksiä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten seksuaalivähemmistöjä koskevat käsitykset on maaseudulla ja kaupungissa, ja mitkä käsitykset korostuvat erityisesti vain maaseudulla tai kaupungissa. Toisessa tutkimusongelmassa selvitettiin, millaisia käsityksiä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevat käsitykset on maaseudulla ja kaupungissa, ja mitkä käsitykset korostuvat erityisesti vain maaseudulla tai kaupungissa. Toisessa tutkimusongelmassa selvitettiin, millaisia käsityksiä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevat käsitykset on maaseudulla ja kaupungissa, ja mitkä käsitykset korostuvat erityisesti vain maaseudulla tai kaupungissa. Toisessa tutkimusongelmassa selvitettiin, millaisia käsityksiä peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevat käsitykset on maaseudulla ja kaupungissa, ja mitkä käsitykset korostuvat erityisesti vain maaseudulla tai kaupungissa.

taan esimerkiksi seksuaalivähemmistöjä kohtaan, he saattaisivat muuttaa asennoitumistaan ainakin koulussa opetuksen ja kasvatuksen tuloksena. (Aaltonen 2009, 408.) Koulun opetuksella ja kasvatuksella on merkitystä nuorten asenteisiin ja käsityksiin, ja niiden avulla voidaan muuttaa negatiivisia käsityksiä pikku hiljaa suvaitsevaisemmiksi.

Kolmannessa tutkimusongelmassa oltiin kiinnostuneita siitä, millaisia mielikuvia peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten nuorten seksuaalivähemmistöistä on maaseudulla ja kaupungissa asuvien nuorten mielikuvissa, ja mitkä käsitykset nousevat enemmän esille toisen asuinpaikkakunnan sisällä. Neljännen tutkimusongelman tarkoituksena oli selvittää, miten maaseudulla ja kaupungissa sijaitsevien koulujen arjessa huomioidaan seksuaalivähemmistöt. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, suhtaudutaanko mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin eri tavoin ja käytetäänkö koulun arjessa toisen ihmisen nimityslyöntä tai kiusaamiseen sanoja homo tai lesbo. Lisäksi selvitettiin, kuinka hyväksyttävää koulussa on näyttää avoimesti kuuluvansa seksuaalivähemmistöön ja kuinka seksuaalivähemmistöt ovat esillä koulun arjessa.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Tutkittavat

Tutkimusjoukko koostui kahden varsinaisuomalaisen peruskoulun yhdeksäsluokkalaista oppilaista, jotka olivat iältään 15–16-vuotiaita. Tutkimuksen aineistonkeruu suoritettiin kahdessa eri peruskoulussa terveystiedon oppitunnella talvella 2017. Tutkittavia oppilaita oli yhteensä 140. Ensimmäinen tutkimusjoukko koostui kaupungissa, Turussa, asuvista peruskoulun yhdeksäsluokkalaista ja heitä oli 86. Turussa asukkaita on noin 188 000 (Kuntaliitto.fi 2017). Toinen tutkimusjoukko koostui maaseudulla asukasluvultaan pienessä kunnassa asuvista ja heitä tutkimukseen osallistui 54. Tämän maaseudun kunnan asukasluku on alle 10 000 (Kuntaliitto.fi 2017). Yksi tutkittavista, joka kävi koulua suuressa kaupungissa, asui kuitenkin pienessä, alle 10 000 asukkaan kunnassa. Näin ollen hänen vastuksiaan ei huomioitu tutkimuksessa lainkaan. Tutkittavien seksuaalisella suuntautumisella tai sukupuolella ei ollut merkitystä, vaan ainoastaan asuinpaikkaa ja ikä olivat tutkimuksen kannalta merkittäviä muuttujia.

Tutkimusryhmäksi valikoituivat peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten ikänsä ja kehitysvaiheensa vuoksi. Kehitykseltään yhdeksäsluokkalaisten ovat siinä vaiheessa, että he kykenevät ajattelemaan abstraktisti sekä jäsentämään ja kuvailemaan ajatuksiaan monipuolisesti. Kasvun aikana nuoren älyllinen kehitys etenee, ja hän kykenee käsittelemään havaintojaan paremmalla ymmärryksellä. Lapsuuteen kuuluva konkreettinen ja looginen ajattelu muuttuu abstraktimmaksi, ja nuorelle alkaa kehittyä ideologioita ja ihanteita, jotka ohjaavat hänen ajatusmaailmaansa. (Aalberg & Siimes 2007, 75; Nurmi ym. 2006, 128–129.) Seksuaalinen ja sukupuolinen kypsyminen alkavat nuorilla murrosiän aikana (Aalberg & Siimes 2007, 15), joten tämä otettiin myös huomioon tutkittavaa ikäluokkaa valitessa.

5.3 Avoin kyselylomake

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti ja tutkimusmenetelmänä oli avoin kyselylomake (Liite 1). Avoin kyselylomake mahdollisti tutkittavien ilmaista omia käsityksiään moniulotteisesti sekä tarkasti omien sanojensa ja ajatustensa mukaan. Tässä tutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään syvällisesti tutkittavien yhdeksäsluokkalaisten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä. Mahdollisimman laajan ymmärtämisen mahdollistamiseksi tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti. Kvalitatiivista lähestymistapaa on kuvattu ymmärtäväksi tutkimukseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28), ja juuri sen vuoksi tämä lähestymistapa sopi hyvin käsitysten monipuoliseen tarkasteluun. Tutkijat suunnittelivat avoimen kyselylomakkeen itse (Liite 1). Lomakkeen pohjana käytettiin Korhosen ja Krekulan (2016) proseminaaritutkimuksessa käyttämää avointa kyselylomaketta, jolla kartoitettiin nuorten suhtautumista seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Korhosen ja Krekulan (2016) lomakkeesta käytettiin kahdeksaa kysymystä (Liite 2, kysymykset 1, 3–6, 8–10) tämän tutkimuksen kyselylomakkeessa. Loput kysymykset kehitettiin tätä tutkimusta varten.

Tutkimuslomakkeen alussa vastaajia pyydettiin kertomaan ikä, asuinpaikkakunta ja sukupuoli. Avoimessa kyselylomakkeessa oli 15 avointa kysymystä tai kuvitteellista tilannetta, joissa kartoitettiin vastaajien seksuaalivähemmistöjä koskevia käsityksiä. Lomakkeen alussa annettiin vastaajille lyhyet ohjeet vastaamiseen sekä tutkimuksessa käytettävien termien määritelmät (heteroseksuaali, homoseksuaali, lesbo ja biseksuaali), joiden pohjalta tutkittavat vastasivat lomakkeeseen. Lomakkeen ensimmäiset neljä kysymystä kartoittivat vastaajien käsityksiä ja kokemuksia oman koulunsa ilmiöistä seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka hyväksyttävää heidän mielestään on heidän koulussaan näyttää mahdollinen seksuaalivähemmistöön kuuluminen. Toisessa kysymyksessä kartoitettiin, onko vastaajan mielestä heidän koulussaan eroa suhtautumisessa mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin ja miten mahdolliset erot ilmenevät. Kolmannessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin kertomaan, kuinka yleistä heidän koulussaan on käyttää sanoja ”homo” ja ”lesbo” nimityksinä ja käytetäänkö näitä sanoja kiusaamistarkoituksessa. Neljännessä kysymyksessä vastaajilta kysyttiin, millä tavalla seksuaalivähemmistöt näkyvät heidän koulunsa arjessa, esimerkiksi välitunneilla, oppitunneilla, oppituntien sisällöissä, opetuksessa ja keskusteluissa.

5.2 Tapaustutkimus

Tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena, jossa oli kaksi eri tutkimusjoukkoa. Tapaustutkimuksella pyrittiin ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä entistä syvemmin kahdessa eri kontekstissa. Tapaustutkimuksen tarkoituksena on tutkia tapahtumaa tietyssä ympäristössä (Metsämuuronen 2006, 90). Tässä tapaustutkimuksessa tapahtumana olivat nuorten käsitykset seksuaalivähemmistöistä ja ympäristönä kaupunki sekä maaseudun kunta. Tapaustutkimuksessa kuvataan tietyn ihmisryhmän, tässä tapauksessa kaupungissa ja maaseudulla asuvien nuorten, yksittäisiä käsityksiä luoden ilmiöstä mahdollisimman kokonaisvaltaista kuvaa. Tapaus on esimerkiksi suuremmasta joukosta, josta se erottui omaksi rajalliseksi kokonaisuudeksi ja voi näin ollen selittää jotain merkittävää laajemmasta kokonaisuudesta. (Syrjälä 1995, 15.) Tässä tapaustutkimuksessa oltiin kiinnostuneita kaupungissa ja maaseudulla elävien nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevista ja siitä, miten nuoret näissä kahdessa eri kontekstissa selittävät omia käsityksiään seksuaalivähemmistöistä. Asuinpaikkakunnan merkitystä kartoitettiin myös niin, että tutkittavilta kysyttiin heidän mielipidettään heidän koulunsa suhtautumiskulttuurista seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkimuksessa pyrittiin löytämään seksuaalivähemmistöjä koskevien yhtäläisyyksiä ja lisäksi huomaamaan toisella paikkakunnalla korostuvia käsityksiä.

Tapaustutkimuksen lähtökohtana pidetään yksilöiden kykyä tulkita ihmillisen elämän tapahtumia ja jäsentää sekä muodostaa merkityksiä maailmasta, jossa he elävät ja toimivat (Syrjälä 1995, 13). Tapaustutkimukseen sisältyy ajatus siitä, että se lisää lukijan ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Syrjälä 1995, 15). Tässä tapaustutkimuksessa haluttiin saada yksityiskohtaista ja monipuolista tietoa nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevista. Tutkimuksessa ei oltu kiinnostuneita pelkästään suhtautumistavasta seksuaalivähemmistöjä kohtaan vaan nimenomaan nuorten suhtautumista selittävästä ajatuksesta ja mielipiteistä. Tämän tapaustutkimuksen tavoitteena ei ollut tulosten yleistettävyyden, vaan pyrkimys ymmärtää seksuaalivähemmistöjä koskevia käsityksiä kaupungissa ja maaseudulla asuvien nuorten keskuudessa. Tämä tutkimus keskittyi kahden erikokoisen varsinaisuomalaisen asuinpaikkakunnan yhdeksäsluokkalaisten seksuaalivähemmistöjä koskeviin, ja tulokset olisivat voineet olla erilaiset eri paikkakuntia tai eri-ikäisiä tutkittaessa.

Kysymyksissä 5–7 tutkittavia pyydettiin eläytymään kuvitteellisiin tilanteisiin ja kertoamaan miten toimisi, reagoisi ja ajattelisi kyseisissä tilanteissa. Kuvitteelliset esimerkkitalteet koskivat tuntemattomien ihmisten, oman ystävän ja koulun uuden oppilaan vanhempien mahdollista homoseksuaalista suuntautumista. Kysymyksessä kahdeksan vastaajilta kysyttiin heidän mielipiteitään sekä perustelujaan sille, muuttuisiko vastaajan suhtautuminen omaa sisarusta kohtaan, mikäli tämä kertoisi kuuluvansa seksuaalivähemmistöön. Kysymyksessä yhdeksän vastaajia pyydettiin kertomaan ja perustelemaan mielipiteensä siitä, onko heidän mielestään mies- ja naispareilla oikeutta mennä naimisiin. Lomakkeen kysymyksessä 10 vastaajia pyydettiin kuvailemaan omaa suhtautumistaan samaa sukupuolta olevien pariskuntien oikeuteen adoptoida lapsi yhdessä. Seuraavissa kysymyksissä kartoitettiin tutkittavien käsityksiä koskien tasavallan presidentin sekä opettajana työskentelevän henkilön mahdollisesta kuulumisesta seksuaalivähemmistöön. Kysymykset 13–14 kartoittivat tutkittavien mielipiteitä siitä, kuinka seksuaalivähemmistöjä tulisi kohdella Suomessa sekä siitä, mitä mieltä he itse ovat seksuaalivähemmistöistä. Viimeinen kysymys käsittelee neljä kohtaa, joissa haettiin vastaajien mielikuvia siitä, mitä mieltä he ovat eri seksuaaliryhmiin (heteroseksuaalit, miespuoliset homoseksuaalit, naispuoliset homoseksuaalit ja biseksuaalit) kuuluvista ihmisistä.

5.4 Aineistonkeruu

Tutkijat ottivat ensin yhteyttä aineistonkeruuseen osallistuvien koulujen rehtoreihin (Liite 3) ja pyysivät lupaa tutkimuksen aineistonkeruun teettämiseen terveystiedon oppitunneilla. Rehtorien annettua tutkimuslupaa, tutkijat olivat yhteydessä terveystiedon aineenopettajiin, joiden kanssa sovittiin aineistonkeruun aikataulut ja tutkimuslupien keräämiseen liittyvät yksityiskohdat. Terveystiedon opettajat keräsivät oppilaiden huoltajilta luvat (Liite 4) osallistua tutkimukseen ja organisoivat sen, että tutkimukseen osallistuivat vain ne oppilaat, joilla oli lupa huoltajilta. Lisäksi opettajat organisoivat tutkijoiden pyynnöstä oppilaiden istumajärjestyksen luokassa siten, että jokaisella vastaajalla oli oma rauha lomakkeen täyttämistä varten.

Aineistonkeruu suoritettiin kussakin luokassa yhden ennalta sovitun 45 minuutin oppituntin aikana, ja tarpeen vaatiessa vastaajilla oli mahdollisuus jäädä välitunnin ajaksi jatkamaan lomakkeeseen vastaamista. Tutkijat menivät itse toteuttamaan aineistonkeruun

jokaiseen luokkaan, antoivat ohjeet vastaamiseen ja olivat paikalla koko vastaamistilanteen ajan. Ohjeituksen yhteydessä vastaajille kerrottiin lyhyesti tutkimuksen aihe ja tarkoitus sekä korostettiin tutkimukseen osallistuvien anonyymiteettiä. Kirjalliset ohjeet vastaamiseen olivat tutkittavien nähtävillä koko vastaamisen ajan, ja heille kerrottiin mahdollisuudesta kysyä lomakkeen täyttämiseen liittyviä täydentäviä kysymyksiä. Vastaajat saivat kyselylomakkeiden kanssa tyhjän kirjakuoren, johon he saivat itse laittaa lomakkeensa saatuaan sen täytettyä. Jokainen vastaaja sai sulkea henkilökohtaisesti kuoren netin. Kun vastaaja oli valmis, tutkija kävi hakemassa kuoren.

5.5 Fenomenografinen analyysi

Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa käytettiin Uljensin (1989) esittämää fenomenografinen tutkimuksen teon mallia, joka koostuu neljästä analyysivaiheesta. Ensimmäinen vaihe käsitti aineistosta ilmenevien merkityksellisten ilmaisujen etsimistä, toinen vaihe merkityksellisten ilmaisujen ryhmittelyä, kolmas vaihe alakategorioiden rakentamista teemoista ja neljäs vaihe kuvauskategorioiden muodostamista kategorioita yhdistelemällä. (Uljens 1989, 40–42.) Fenomenografinen analyysi valikoitui tämän tutkimuksen analyysimenetelmäksi sen vuoksi, että se mahdollisti kaikkien käsitysten huomioimisen itsenäisinä yksiköinä eikä vain osina kokonaisista vastauksia. Kuviossa 2 näkyy tässä tutkimuksessa käytetyn Uljensin (1989) fenomenografinen tutkimuksen teon mallin neljä analyysivaihetta.

Kuvio 2: Kuvauskategorioiden neljä analyysivaihetta abstraktisti ilmaistuna Uljensin (1989) ja Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaillen.

Taulukko 1: Merkityksyksiköiden luominen yhden tutkittavan vastauksesta (analyysin ensimmäinen vaihe).

1. Kuinka hyväksyttävää teidän koulusanne on sinun mielestäsi näyttää avoimesti, jos kuuluu seksuaalivähemmistöön (homot, lesbot ja biseksuaalit)?

Vastajan numero	Sukupuoli/ikä	Asuinpaikkakunta	Vastaus
1	n15	Turku	Olen huomannut ainakin leikkimielistä kiusoitteha ja käytetty sanaa "homo" haukkumanimenä. Ympäristä kuuluu että kiusoittelevasti se koetaan huonompana ja oudompana kuin heteroseksuaalisuus. Mutten tiedä kuinka tosissaan ihmiset olisivat oikeasti saateenkaari-ihmisiä kiusaamaan. Muutamissa ryhmissä ja ainakin kaveripiirissä se on täysin hyväksyttävää.

Merkityksyksiköt:

1. Leikkimielistä kiusoitteha (1)
2. Käytetty sanaa homo haukkumanimenä (1)
3. Se koetaan huonompana kuin heteroseksuaalisuus (1)
4. Se koetaan oudompana kuin heteroseksuaalisuus (1)
5. Mutten tiedä kuinka tosissaan ihmiset olisivat oikeasti saateenkaari-ihmisiä kiusaamaan (1)
6. Muutamissa ryhmissä ja ainakin kaveripiirissä se on täysin hyväksyttävää (1)

Fenomenografinen analyysin toisessa vaiheessa tutkijat ryhmittelivät saatuja merkityksyksiköitä. Jokainen kyselylomakkeen kysymys käytiin erikseen läpi. Merkityksyksiköt erotettiin alkuperäisestä kontekstistaan ja vastaajasta, jolloin saman vastaajan eri merkityksyksiköt saatettiin ryhmittellä eri kategorioihin. Ryhmittely perustui merkityksyksiköiden vertailuun ja samanlaisuuksien ja erilaisuuksien etsimiseen. Merkityksyksiköt jaoteltiin eri ryhmiin sisältönsä puolesta. Sisällöllään erilaiset ilmaisut nuorten vastauksissa ryhmitteltiin eri kategorioihin. Tässä vaiheessa ryhmiä syntyi 13–27 kysymyksestä riippuen. Ryhmien perään merkittiin sulkuihin, kuinka monta merkityksyksikköä kukin ryhmä sisälsi. Kunkin ryhmän kohdalla nostettiin esiin ryhmää kuvaavia esimerkkivastauksia, joiden perään merkittiin sulkuihin vastaajan numerokoodi. Alla näkyy esimerkki analyysin toisen vaiheen ryhmittelystä muutaman ryhmän osalta.

Tutkijat tekivät yhdessä koko aineiston käsittelyn ja analyysin. He neuvottelivat yhdessä jokaisen vaiheen kohdalla ja loivat yhdessä fenomenografinen analyysin vaiheet sekä tulokset. Tämä analyysitapa toi tärkeää mielipiteiden vaihtoa ja vuorovaikutusta laadullisen analyysin vaiheisiin ja tulkitaan. Tutkijoiden pyrkimyksenä oli yhdenmukaisuuden löytäminen kaikkiin tutkimusongelmiin.

Tutkijat numeroivat vastauslomakkeet sen jälkeen, kun saivat kerättyä kaikki kummankin tutkimusjoukon vastaukset. Ensimmäinen tutkimusjoukko numeroitiin numeroilla 1–86 ja toinen tutkimusjoukko numeroilla 1–54. Aineiston käsittelyn aluksi tutkijat litteroivat kaikki vastaukset. Jokaisesta avoimen kyselylomakkeen kysymyksestä (1–15) tehtiin oma taulukkonsa, johon laitettiin ylös vastaajan numero, sukupuoli, ikä, asuinpaikkakunta sekä litteroitu vastaus sanataarkasti. Lisäksi toisen tutkimusjoukon taulukoihin laitettiin tunniste "2" kuvaamaan toista tutkimusjoukkoa. Litterointi teki mahdolliseksi sen, että vastauksiin voitiin palata myös jälkikäteen tulkinna ja johtopäätösten teon aikana.

Analyysin ensimmäinen vaihe käsitti merkityksyksiköiden etsimisen. Tutkijat kävivät yhdessä jokaisen avoimen kyselylomakkeen kysymyksen (1–15) ja niistä jokaisen tutkittavan vastauksen erikseen läpi. Tutkijat etsivät vastauksista yksittäisiä käsitteitä. Käsitteet saattoi muodostua sanasta, lauseesta tai laajemmasta kokonaisuudesta. Yhdessä vastauksessa saattoi olla useampi erillinen käsite, ja yhtä käsitteistä saatettiin ilmaista useammalla eri sanalla tai lauseella. Yhdessä vastauksessa oli 1–6 käsitteistä ja yhteensä merkityksyksiköitä oli kysymyksestä riippuen 66–158. Merkityksyksiköt merkittiin juoksevilla numeroilla, jotta voitiin helposti laskea, montako merkityksyksikköä kukin kysymys sisälsi. Lisäksi kunkin merkityksyksikön perään lisättiin vastaajan numerokoodi sen vuoksi, että tarvittaessa oli mahdollista palata alkuperäiseen vastaukseen. Ensimmäisen ja toisen tutkimusjoukon vastaukset pidettiin omilla taulukoissaan selkeyden vuoksi. Alla näkyy esimerkki merkityksyksiköiden luomisesta (Taulukko 1).

4. Millä tavalla seksuaalivähemmistöt (homot, lesbot ja biseksuaalit) näkyvät teidän koulunne arjessa? Esimerkiksi väitunnella, oppintunneilla, oppintunien sisällöissä, opetuksessa ja keskusteluissa.

1. Seksuaalivähemmistöjä kohdellaan suvaitsevaisesti (5)
2. Lesboparikunnan halailu tai suutelu (2)
3. Seksuaalivähemmistöt eivät ole näkyvästi esillä (12)

Esimerkit ryhmittelyn vastauksista:

1. Jos ollaan vakavissaan, niin hyvin suvaitsevaiset otot ovat täällä.(1)
Ei sytytä ainakaan kamalan paljon mielestäni (13)
Omassa luokassani on melko suvaitsevaainen ilmapiiri, joten nämä näkyvät siinä missä muutkin asiat. (58)
2. Muutaman lesbon olen käytävällä nähnyt halailmassa (puheesta kuuli heidän olevan yhdessä) (1)
Nooh kun olen vielä kasilla jollain ylempällä luokalla oli lesbo pari, tai siltä se ainakin näytti jos muistan oikein, ne kai halaili ja suuteli niin kuin parit yleensä? (46)
3. Mutta homoja en ole nähnyt meidän koulussa (1)
Seksuaalivähemmistöt ovat yleensä omissa oloissaan ja keskenään, että eivät kauheasti näy missään tai veda huomiota itseensä. (14)
Ei yllensä mitenkään erityisesti sillä samanlaisia ihmisiä hekin ovat kuin muutkin. (71)

Analyysin kolmannessa vaiheessa muodostettiin käsitseryhmiä toisen vaiheen ryhmittelyn perusteella. Käsitseryhmiä, jotka muodostuivat suuresta määrästä ilmaisuja, toimivat kunkin käsitseryhmän ytimenä, jonka ympärille käsitseryhmiä muodostettiin. Käsitseryhmillä pyrittiin löytämään niitä määrittävät kriteerit. Ryhmiä määrittävät rajat pyrittiin muodostamaan rajataposten perusteella. Luotujen käsitseryhmiä välillä oli selkeitä erot, ja kunkin käsitseryhmiä sisälsi omat erityispiirteensä. Jokaiselle käsitseryhmiä muodostettiin sen sisällä olevien ryhmien kattava ja käsitseryhmiä kuvaava nimi. Prosessin tuloksena käsitseryhmiä muodostui 2–5 riippuen kysymyksestä (Liite 5). Lisäksi jokaisen kysymyksen kohdalla käsitseryhmiä ulkopuolelle jäi 1–5 ryhmää, joita ei voitu luokitella mihinkään käsitseryhmiä. Näitä käsitseryhmiä ulkopuolelle jääviä ryhmiä ei käsitelty tulososiossa lainkaan. Käsitseryhmiä ulkopuolelle jäävät ryhmät esiintyvät liitteessä 5.

Analyysin neljännessä vaiheessa luotiin kuvauskategoriat, joissa yhdistettiin eri kyselylomakkeen kysymysten käsitseryhmiä toisiinsa. Kuvauskategoriat muodostivat tämän tutkimuksen tulokset, ja ne on esitelty tulososiossa kuvioiden (Kuvio 3, 4, 6 ja 7) sekä tekstin muodossa. Kuvauskategorioiden kautta syntyi laajempi kuva yhdeksäsluokkalaisen seksuaalivähemmistöikäikäisistä sekä maaseudulla ja kaupungissa asuvien käsitysten

yhtäläisyyksistä. Kuvauskategorioita rakennettaessa tärkeintä oli hahmottaa kategorioiden erilaisuus toisiinsa nähden. Tässä vaiheessa oli tärkeää tarkastella, millaisia olivat eri kuvauskategorioiden keskinäiset suhteet. Kuvauskategorioiden pyrittiin tiivistämään koko tutkimuksen ydin. Kuvauskategorioksi muodostui sekä maaseudulla että kaupungissa asuvien nuorten seksuaalivähemmistöjen suurimmat yhtäläisyydet sekä selkeät kuvauskategoriat, jotka tulivat esille selkeämmin toisen asuinpaikkakunnan sisällä. Kuvauskategoriat edustivat joko käsitysten enemmistöä tai ne olivat jollain tavalla erityisiä verrattuna muihin.

5.6 Tutkimusmenetelmän luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen kyselylomake suunniteltiin niin, että siinä otettiin huomioon tutkittavien kielelliset ja kognitiiviset taidot. Kysymykset kirjoitettiin yksinkertaiseen muotoon, jotta jokainen nuori olisi mahdollisimman helposti pystynyt ymmärtämään niiden sisällön ja tarkoituksen. Lapsia ja nuoria koskevassa tutkimuksessa korostuu se, että heille täytyy kertoa selkeästi, mistä tutkimuksessa on kyse ja mihin heidän antamia tietoja käytetään (Nieminen 2010, 37). Tässä tutkimuksessa tutkijat kertoivat kirjeen ja lupalomakkeen muodossa opettajille ja huoltajille sekä aineistonkeruun alussa myös tutkittaville yhdeksäsluokkaisille omasta tutkimuksestaan ja sen tarkoituksesta. Tutkimukseen osallistuminen oli jokaisen nuoren osalta täysin vapaaehtoista. Nuori ja hänen huoltajansa saivat päättää yhdessä, osallistuuko nuori tutkimukseen vai ei.

Tutkimusaineiston analysoinnissa pyrittiin ymmärtämään tutkittavien käsitykset sellaisinaan ilman ylitulkintaa. Analysoinnissa muodostetut kategoriat muodostettiin yhteisymmärryksessä kahden tutkijan kesken. Analyysissä pidettiin mielessä teoreettinen viitekehys sekä tutkimusongelmat, jotta analyysi pysyi tutkimuksen kannalta oleellisten raamien sisällä. Analyysistä annettiin myös esimerkkejä (ks. luku 4.5), jotka todensivat analyysin kulkua ja merkityksiä, joita ilmaisulle on annettu. Lisäksi liitteissä on avattu kaikki tutkijoiden luomat aineiston käsitysryhmät (Liite 5). Esimerkit ja liitteet aineiston analyysistä lisäävät tutkimuksen analyysiprosessin läpinäkyvyyttä, sillä lukija pystyy seuraamaan kategorioiden muodostumisprosessia raportoinnin pohjalta analyysin eri vaiheista. Lisäksi tulosoissa on esitetty suoria sitaatteja nuorten vastauksista. Myös tämä antaa lukijalle lisätietoa tutkijoiden tekemästä analyysistä.

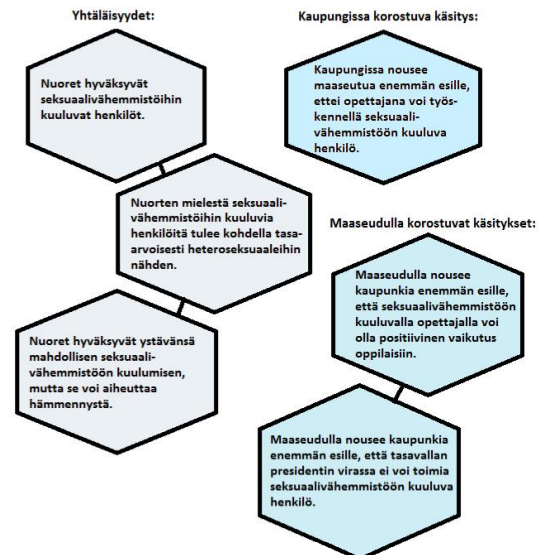
6 TULOKSET

Tässä tutkimuksessa tutkittiin peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä yhtäläisyyksiä maaseudulla ja kaupungissa asuvien nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevista käsityksistä on ja mitkä käsitykset tulevat selkeämmin esille vain toisen asuinpaikkakunnan sisällä. Lisäksi tutkittiin, millaisia käsityksiä peruskoulun yhdeksäsluokkaisilla on heidän oman koulunsa ilmapiristä koskien seksuaalivähemmistöjä. Tulokset on esitelty tutkimusongelmien mukaan. Jokaisista tutkimusongelmista koskevassa tulostulussa on esitelty suoria lainauksia tutkittavien vastauksista.

6.1 Kaupunki- ja maaseutunuorten seksuaalivähemmistöjä koskevat käsitykset

Peruskoulun yhdeksäsluokkaisilta kysyttiin usean eri kysymyksen muodossa, millaisia käsityksiä heillä on seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä. Kuvauskategoriaksi muodostui kolme yhtäläisyyksiä kuvaavaa kategoriata. Lisäksi muodostui kolme kuvauskategoriata, joiden mukaan tietyt käsitykset nousivat joko maaseudulla tai kaupungissa toista selkeämmin esille. Kuvauskategoriat on esitelty kuviossa 3.

Laadullisessa analyysissä nousevat esille tutkijoiden omat päätelmät ja tulokset aineistosta. Eri tutkija tai tutkijat olisivat saattaneet tehdä käsityksiä eri päätelmiä ja erilaisen kategorisoinnin kuin tässä tutkimuksessa tehtiin. Tässä tutkimuksessa luotettavuutta lisää se, että tutkijat tekivät analyysin yhdessä, jolloin vain yhden tutkijan omat subjektiiviset kokemukset tai ajatukset eivät vaikuttaneet aineiston tulkintaan. Tutkijat pyrkivät olemaan uskollisia aineiston käsitysten eroavaisuuksille sekä kategorioiden keskinäisille eroille. Toisistaan eroavat käsitykset pyrittiin luokittelemaan eri kategorioiden niiden edustavuuden mukaan. Tällä pyrittiin välttämään päällekkäisyyksiä eri kategorioiden välillä. Jokainen kategoria edusti omaa ja ainutlaatuisia teemaansa.

Kuvio 3: Kuvauskategoriat kaupunki- ja maaseutunuorten seksuaalivähemmistöjä koskevien yhtäläisyyksistä sekä kuvauskategoriat, jotka korostuvat toisella asuinpaikkakunnalla.

Ensimmäisen yhtäläisyyksiä määrittävän kuvauskategorian mukaan sekä maaseudulla että kaupungissa asuvat peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten hyväksyivät seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt. Peruskoulun yhdeksäsluokkaisilta kysyttiin, mitä mieltä he ovat seksuaalivähemmistöistä (homot, lesbot ja biseksuaalit). Nuoret vastasivat seksuaalivähemmistöjen olevan hyväksyttäviä ja niitä edustavien henkilöiden olevan tavallisia ihmisiä. Nuorten vastauksissa korostui muun muassa se, että jokaisella on oikeus olla oma itsensä ja se koettiin hyväksi asiaksi, että ihmiset ovat erilaisia keskenään.

”Mielestäni he ovat tavallisia ihmisiä ja on hienoa että kaikki ei ole samanlaisia.” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

”En koe heitä millään tapaa erilaisiksi. Muodostan mielipiteeni ihmisestä aina yksilöllisesti, enkä esim. seksuaalisen suuntautumisen takia.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin, millaisia ajatuksia kahden miehen suutelu kadulla heissä herättää. Nuoret kertoivat, etteivät he ole kiinnostuneita asiasta eikä kahden miehen julkinen suutelu herätä heissä erikoisia ajatuksia. Nuoret kokivat, että jokainen saa näyttää rakkauttaan avoimesti seksuaalisesta suuntautumisestaan huolimatta. Nuorten mielestä sillä, että oppilaan vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään, ei ole merkitystä heidän suhtautumisensa oppilasta kohtaan tai sillä ei koeta olevan vaikutusta lapseen. Nuoret painottivat, ettei vanhempien sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen määrittele lasta eikä lapsi voi valita omia vanhempiaan. Sisaruksen mahdollinen kuuluminen seksuaalivähemmistöön ei muuttaisi nuorten suhtautumista sisarustaan kohtaan. Tätä perusteltiin sillä, että ihmisen seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä ja sisarus on seksuaalisesta suuntautumisestaan riippumatta läheinen ja tärkeä ihminen. Nuoret eivät kokeneet seksuaalisen suuntautumisen vaikuttavan sisaruksen persoonaan, ja he kertoivat, että kaikilla on oikeus olla sellainen kuin on.

”Hän on kuitenkin oma sisaruskni eikä minulla ole mitään häntä vastaan ja hänellä on oikeus olla homo tai lesbo” (mies 16 vuotta, kaupunki)

”Ei vaikuttais min suhtautumisen oppilaaseen eikä sen vanhempiin. Mulle se ois iha okooi ei sen pidä häiritä, jos on samaa sukupuolta olevat vanhemmat” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Toisen yhtäläisyyksiä kuvaavan kuvauskategorian mukaan nuorten mielestä seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä tulee kohdella tasa-arvoisesti heteroseksuaaleihin nähden. Nuorten mielestä seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä tulisi kohdella paremmin kuin heitä kohdellaan nyt ja heillä tulisi olla samat oikeudet kuin heteroseksuaaleilla. Nuoret toivat myös esiin, että seksuaalivähemmistöön kuuluvia henkilöitä tulisi kunnioittaa ihmisinä.

”Paremmiin. Enemmän tasa-arvoa tarvittaisiin” (nainen 16 vuotta, maaseutu)

”Sanoilla arvoilla ja kunnioituksella kuin heteroseksuaaleja.” (mies 16 vuotta, kaupunki)

”Mietin että mitäköhän muualla maissa mietitään Suomesta” (mies 15 vuotta, maaseutu)

”Ihan hirveitä. Tekis mieli muuttaa Ruotsiin siinä kohtaa.” (nainen 16 vuotta, maaseutu)

Kaupungissa asuvien nuorten vastauksissa korostui maaseudulla asuvien nuorten vastauksia selkeämmin se, ettei opettajana voi työskennellä seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö. Nuorten vastausten perusteella heitä haittaisi opettajan seksuaalivähemmistöön kuuluminen, jos opettaja toisi suuntautumistaan liikaa esille. Nuoret kokivat opettajan seksuaalivähemmistöön kuuluminen outona ja epämiellyttävänä asiana.

”jos se näkyisi opetuksessa niin silloin se olisi häiritsevää.” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

6.2 Kaupunki- ja maaseutunuorten käsitykset mies- ja naisparien laillisista oikeuksista

Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin, onko heidän mielestään mies- ja naispareilla oikeus mennä naimisiin ja pyydettiin perustelemaan vastauksensa. Tämän kysymyksen alkuosa oli strukturoitu niin, että vastaajan piti valita ”pitää”- tai ”ei pidä”-vaihtoehdoista omaa mielipidettään kuvaava valinta siihen, pitääkö heidän mielestään mies- ja naispareilla olla oikeus mennä naimisiin. Tämän kysymyksen alkuosan vastauksista laskettiin prosentiosuudet sille, kuinka moni kannattaa ja ei kannata tasa-arvoista avioliittoa. Nuorilta kysyttiin myös, mitä mieltä he ovat siitä, että kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä adoptoisi lapsen yhdessä. Kuvauskategorioita muodostui neljä, joista kaksi kuvauskategoriaa ilmensi yhtäläisyyksiä kaupungissa asuvien ja maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa. Kahdessa kuvauskategoriassa eri käsitykset korostuivat maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa selkeämmin kuin kaupungissa asuvien nuorten vastauksissa. Kuvauskategoriat on esitetty kuviossa 4.

Kolmannen yhtäläisyyksiä määrittävän kuvauskategorian mukaan nuoret hyväksyivät ystävänsä mahdollisen seksuaalivähemmistöön kuuluminen, mutta se aiheutti heissä hämmennystä. Nuoret kertoivat, että ystävän mahdollisella seksuaalivähemmistöön kuulumisella ei ole vaikutusta ystäväyhteistyöhön. Yhdeksäsluokkalaiset olivat onnellisia ja ylpeitä ystävänsä puolesta ja erityisesti siitä, että ystävä uskalsi kertoa asiasta. Vaikka nuoret pääasiassa hyväksyivät ystävänsä sellaisena kuin hän on, he kuitenkin yllättyivät ja hämmennyivät asiasta. Tilanne herätti nuorissa muun muassa pelkoa siitä, onko ystävä ihastunut nuoreen itseensä.

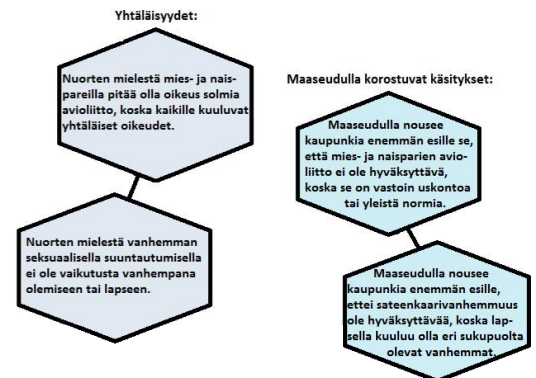
”Ehkä yllätystä, jos en ole ennen huomannut merkkejä siitä, mutta hyväksyn totta kai. On kunnia että hän uskaltaa viimein avautua. Ei muuta ystävyys suhdettamme. Saatamme vain puhua ihastuksistamme ehkä nyt niin että se soveltuu molemmille. Olisin ylpeä hänestä ja tukisin vaikeissa tilanteissa” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

”Hämmennyisin, mutta keskustelisin asiasta ja se tulisi varmasti olemaan normaali arkea jakossa.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa nousi kaupungissa asuvien nuorten vastauksia selkeämmin esille se, että seksuaalivähemmistöön kuuluvalla opettajalla voi olla positiivinen merkitys oppilaille. Maaseudulla asuvien nuorten mielestä opettajan seksuaalivähemmistöön kuuluminen voisi lisätä oppilaiden suvaitsevaisuutta ja avoimuutta. Opettaja voisi myös toimia esikuvana seksuaalivähemmistöön kuuluville nuorille, ja opettaja osaisi samaistua heidän asemaansa.

”se voisi saada oppilaita suvaitsevämpiä.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Maaseudulla asuvien nuorten vastauksista ilmeni kaupungissa asuvien nuorten vastauksia selkeämmin se, että tasavallan presidentin virassa ei voi toimia seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö. Maaseudulla asuvat nuoret pelkäsivät sitä, että seksuaalivähemmistöön kuuluva presidentti ajaisi vain seksuaalivähemmistöön asioita. Vastausten mukaan osa nuorista suhtautuisi seksuaalivähemmistöön kuuluvaan presidenttiin niin radikaalisti, että haluaisi muuttaa Suomesta toiseen maahan. Lisäksi vastauksissa korostui, että jos Suomen tasavallan presidentti kuuluisi seksuaalivähemmistöön, se voisi haitata ulkosuhteita ja muiden valtioiden päämiehiä ja asukkaita.

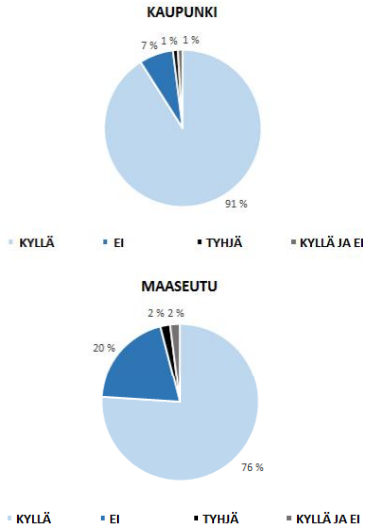
Kuvio 4: Kuvauskategoriat kaupunki- ja maaseutunuorten käsitysten yhtäläisyyksistä koskien mies- ja naisparien laillisia oikeuksia sekä kuvauskategoriat, jotka korostuvat toisella asuinpaikkakunnalla.

Ensimmäisen yhtäläisyyksiä ilmentävän kuvauskategorian mukaan nuoret sekä kaupungissa että maaseudulla olivat sitä mieltä, että mies- ja naispareilla pitää olla oikeus solmia avioliitto, koska kaikille kuuluvat yhtäläiset oikeudet. Nuorten mielestä kaikilla pitää olla oikeus rakastaa, olla onnellinen ja olla oikeus mennä naimisiin haluamansa henkilön kanssa. Vastauksissa korostui, että kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia keskenään ja kaikille kuuluvat samat oikeudet. Nuorten mukaan ihminen ei voi itse vaikuttaa seksuaaliseen suuntautumisensa, ja sen vuoksi kaikilla tulee olla oikeus solmia avioliitto rakastamansa henkilön kanssa. Lisäksi nuorten mielestä ei ole olemissa pätevää syytä sille, miksi kaikki eivät voisi halutessaan mennä naimisiin.

”Koska maailman pitäisi olla tasa-arvoinen, ja jokaisella pitää olla oikeus mennä naimisiin sukupuolesta ja seksuaalisuudesta riippumatta.” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

”on naurettavaa, lapsellista Käytöstä yrittää estää ihmisten naimisiin menoa. lisäksi kun siihen ei ole päteviä syytä.” (mies 16 vuotta, maaseutu)

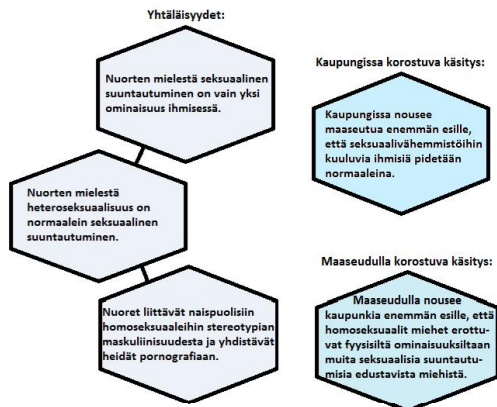
Kartoittaessa peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten käsitystä siitä, pitääkö myös mies- ja naispareilla olla oikeus mennä naimisiin vai ei, kaupungissa asuvat nuoret kannattivat tasa-arvoista avioliittoa selkeämmin kuin maaseudulla asuvat nuoret. Tulokset esitellään prosentuaalisesti kuviossa 5. Kaupungissa asuvista peruskoulun yhdeksäsluokkalaista tasa-arvoista avioliittoa kannatti 91 % ja ei kannattanut 7 %. Lisäksi 1 % vastaajista ei ollut vastannut mitään ja 1 % oli valinnut sekä ”pitää”-että ”ei pidä”-vaihtoehdon. Maaseudulla asuvista peruskoulun yhdeksäsluokkalaista 76 % oli sitä mieltä, että myös mies- ja naispareilla pitää olla oikeus mennä naimisiin ja 20 % sitä mieltä, ettei oikeutta pidä olla. Lisäksi 2 % vastaajista ei ollut vastannut kysymykseen mitään ja 2 % oli valinnut sekä ”pitää”-että ”ei pidä”-vaihtoehdon.

Kuvio 5: Kaupunki- ja maaseutunuorten vastaukset prosentteina kysymykseen, pitääkö myös mies- ja naispareilla olla oikeus mennä naimisiin.

6.3 Kaupunki- ja maaseutunuorten käsitykset eri seksuaalisista suuntautumisista edustavista ihmisistä

Peruskoulun yhdeksäsluokkalaista kysyttiin mitä mieltä he ovat ja millaisia mielikuvia heillä on eri seksuaalisista suuntautumisista (heteroseksuaalit, miespuoliset homoseksuaalit, naispuoliset homoseksuaalit ja biseksuaalit) edustavista ihmisistä. Yhtäläisyyksiä määrittäviä kuvauskategorioita muodostui kolme. Lisäksi muodostui kaksi kuvauskategoriaa ilmentämään tiettyjen käsitysten korostuneisuutta joko kaupungissa tai maaseudulla. Kuvauskategoriat on esitetty kuviossa 6.

Kuvio 6: Kuvauskategoriat kaupunki- ja maaseutunuorten käsitysten yhtäläisyyksistä koskien eri seksuaalisista suuntautumisista edustavia ihmisiä sekä kuvauskategoriat, jotka korostuvat toisella asuinpaikkakunnalla.

Ensimmäisen yhtäläisyyksiä kuvaavan kategorian mukaan nuorten nuoret olivat sitä mieltä, että seksuaalinen suuntautuminen on vain yksi ominaisuus ihmisessä. Nuoret hyväksyivät eri seksuaalisista suuntautumisista edustavat henkilöt ja pitivät heitä normaaleina

Toisen yhtäläisyyksiä määrittävän kuvauskategorian mukaan vanhemman seksuaalisella suuntautumisella ei ole vaikutusta vanhempana olemiseen tai lapseen. Nuoret kokivat saateenkaarivanhemmuuden hyväksyttävänä asiana. Nuorten mielestä saateenkaarivanhemmuus ja adoptio-oikeus samaa sukupuolta oleville pareille ovat ymmärrettäviä asioita muun muassa sen vuoksi, että seksuaalivähemmistöön kuuluvat pariskunnat ja henkilöt eivät voi lisääntyä keskenään. Nuorten mielestä vanhemmuudessa seksuaalista suuntautumista tärkeämpää on rakkaus ja huolenpito lasta kohtaan sekä se, että lapsi saa hyvän kodin. Nuorten mukaan kaikilla tulisi olla oikeus halutessaan hankkia ja kasvattaa lapsia.

”Ei siinä mitään väärää ole. Hyvä vaan että lapsi saa kodin.” (mies 15 vuotta, maaseutu)

”Täysin normaali tilanne. Se että lapsella pitäisi olla oikeus isään ja äitiin on potaskaa. ONHAN NIITÄ YKSINHUOLTAJAKIN!!! vai pitäisikö niihinkin perheisiin tunkea outo lisa isa tai äiti? Mitä nämä homoparit muka lapsen kasvua häiritsevät? Ihmisia ovat kumminkin ja lapsiansa rakastavat” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

Maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa ilmeni kaupungissa asuvien nuorten vastauksia selkeämmin se, että mies- ja naisparien avioliitto ei ole hyväksyttävä, koska se on vastoin uskontoa tai yleistä normia. Maaseudulla asuvien nuorten mielestä avioliitto tulisi solmia vain miehen ja naisen välille. Vastauksia perusteltiin sillä, että mies- ja naisparien välinen avioliitto on itsessään väärin tai että Jumala on luonut avioliiton miehen ja naisen välille. Maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa nousi esiin kaupungissa asuvien nuorten vastauksia selkeämmin se, että saateenkaarivanhemmuus ei ole hyväksyttävää, koska lapsella kuuluu olla eri sukupuolta olevat vanhemmat. Tätä perusteltiin muun muassa kertomalla, ettei vastaaja haluaisi samaa sukupuolta olevia vanhempia itselleen tai se koettiin oudoksi ja erilaiseksi.

”No se lukee raamatussaki et se on miehe ja naise välinen. Mutta muute ok. Ei vaa naimisiin asti” (mies 16 vuotta, maaseutu)

”Mielestäni näin ei pidä tapahtua, koska lasta voitaisiin esim. kiusata siitä ja muutenkin kyllä jokaisella lapsella pitää olla äiti ja isä.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

ja tavallisina ihmisinä. Nuorten mielestä kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat ja kaikilla tulisi olla samat oikeudet seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Esiin nousi myös käsityksiä siitä, ettei nuorilla ollut erityisiä mielikuvia eri seksuaalisista suuntautumisista tai he eivät halunneet liittää niihin stereotyyppioita. Useat nuoret olivat vain määritelleet eri seksuaalisten suuntautumisten käsitteet, eivätkä ottaneet kantaa siihen, mitä mieltä he ovat kyseisistä seksuaalisista suuntautumisista.

”Olen näistä kaikista samaa mieltä: seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta ja kaikkien pitäisi saada vapaasti olla sitä mitä ovat, eikä sen pitäisi vaikuttaa muiden ihmisten suhtautumiseen.” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

”Tavallisia ihmisiä jotka nyt vaan satuvat pitämään samaa sukupuolta viehättävänä.” (nainen 16 vuotta, kaupunki)

”minulla ei niinkään ole mitään mielikuvia, kun ajattelen kaikkia lähinnä yksilönä. Ihmisia on monenlaisia” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Toisen yhtäläisyyksiä ilmentävän kuvauskategorian mukaan nuorten mielestä heteroseksuaalisuus oli normaalein seksuaalinen suuntautuminen. Heteroseksuaalisuuden kohdalla sanat ”normaali” ja ”tavallinen” nousivat muita seksuaalisista suuntautumisista enemmän esille. Nuoret kertoivat heteroseksuaalisuuden edustavan enemmistöä seksuaalisista suuntautumisista ja sen olevan tämänkin kautta normaalia.

”Valtaosa väestöstä. Täysin ok.” (mies 16 vuotta, maaseutu)

Kolmannen yhtäläisyyksiä määrittävän kuvauskategorian mukaan nuoret liittivät naispuolisiin homoseksuaaleihin stereotyyppian maskuliinisuudesta ja yhdistivät heidät pornografiaan. Nuoret kertoivat naispuolisissa homoseksuaaleissa korostuvan miesmäisiä piirteitä. Nuoret myös toivat esille, että miehet pitävät naispuolisia homoseksuaaleja seksikkäinä ja kiihottavana.

”miehet pitävät seksikkäinä ja kiihottavana, samalla kun eivät kestä miespuolisia homoja.” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

Maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa ilmeni kaupungissa asuvien nuorten vastauksia selkeämmin se, että homoseksuaalit miehet erottuvat fyysisiltä ominaisuuksiltaan

muista seksuaalisia suuntautumisista edustavista miehistä. Maaseudulla asuvien nuorten mielestä miespuoliset homoseksuaalit puhuvat ja liikkuvat eri tavalla kuin muut. Heidän mielestään miespuoliset homoseksuaalit ovat naismaisia ja viettävät aikaa naisten seurassa. Lisäksi he toivat esiin, että miespuoliset homoseksuaalit pukeutuvat eri tavalla kuin muut miehet.

”Neitimäisiä, (toinen ainakin jos ei molemmat) huolehtii ulkonäöstään paljon. Ääni on erilainen ja esim. tyylillä kävellä.” (nainen 16 vuotta, maaseutu)

Kaupungissa asuvien nuorten vastauksissa nousi esiin maaseudulla asuvien nuorten vastauksia selkeämmin se, että nuoret pitävät seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä normaaleina. Kaupungissa asuvat nuoret korostivat maaseudulla asuvia nuoria enemmän sanoja ”normaali” ja ”tavallinen” kertoessaan mielikuviaan eri seksuaalivähemmistöistä. Kaupungissa asuvien nuorten vastauksista muodostetut seksuaalivähemmistöjen normaaliutta määrittävät käsitysryhmät nousivat merkittävästi esille. Maaseudulla asuvien nuorten vastauksista muodostetuissa käsitysryhmissä tämä ei ilmennyt yhtä merkittävästi.

6.4 Kaupunki- ja maaseutunuorten käsitykset heidän koulujensa ilmapiireistä seksuaalivähemmistöjä kohtaan

Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin neljän eri kysymyksen muodossa, millaisia käsityksiä heillä on oman koulunsa ilmapiiristä koskien seksuaalivähemmistöjä. Yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin lisäksi, millä tavalla seksuaalivähemmistöt näkyvät heidän koulunsa arjessa esimerkiksi välitunneilla, oppitunneilla ja keskusteluissa. Yhtäläisyyksiä määrittäviä kuvauskategorioita syntyi kolme. Lisäksi esiin nousi kaksi kuvauskategoriaa, joissa eri käsitykset korostuivat maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa selkeämmin kuin kaupungissa asuvien nuorten vastauksissa. Kuvauskategoriat on esitetty kuviossa 7.

”Mielestäni lesboihin ja homoihin suhtaudutaan koulussa tasavertaisesti.” (mies 15 vuotta, kaupunki)

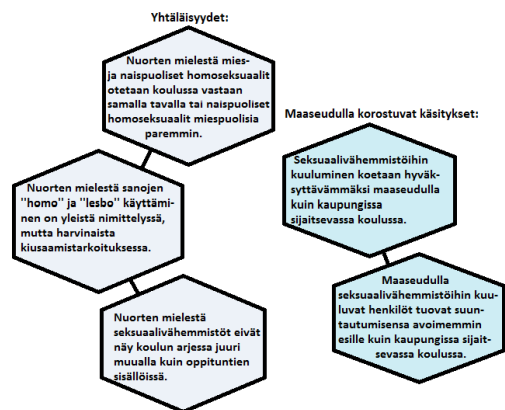
”Koulussamme henkilöihin ei mielestäni suhtauduta eri tavalla heidän seksuaalisen suuntautumisen takia.” (mies 15 vuotta, maaseutu)

Vaikka nuorten mukaan mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan samalla tavalla, korostui käsityksissä myös se, että naispuoliset homoseksuaalit otetaan miespuolisia homoseksuaaleja paremmin vastaan. Nuorten mukaan miespuolisia homoseksuaaleja kiusataan tai heistä vitseillaan enemmän kuin naispuolisista homoseksuaaleista eikä naispuolisiin homoseksuaaleihin kohdistu yhtä paljon huomiota kuin miespuolisiin homoseksuaaleihin. Nuoret korostivat sitä, että naispuoliset homoseksuaalit hyväksytään koulussa, mutta eivät merkittävästi painottaneet sitä, että miespuoliset homoseksuaalit hyväksyttäisiin koulussa.

”Pojat on aina kiinnostuneita lesboista ja käyttää haukkuma sanaa homoa poikiin kiusaamisen kannalta. Lesbo = okei Homo = kiusattu = meidän koulu” (mies 16 vuotta, kaupunki)

”Minä luulen, että meidän koulussa lesbojen on helpompi tulla lesbosu esille kuin homojen. Koulussamme on tai on ollut lesboja, mutta en tiedä yhtään homoa. Tiedän kuitenkin monia koulustamme ketkä vastustavat homoseksuaalisuutta.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Toisen yhtäläisyyksiä ilmentävän kuvauskategorian mukaan nuorten mielestä sanojen ”homo” ja ”lesbo” käyttäminen on yleistä nimityksessä, mutta harvinaista kiusaamistarkoituksessa. Nuoret kertoivat, että sanoja ”homo” ja ”lesbo” käytetään usein leikkimielisessä kiusoittelussa. Sanoja käytetään esimerkiksi kavereiden välisessä ärsyttämässä tai hännäämisessä. Nuorten keskuudessa oli yleistä käyttää sanoja vitseillä, eikä sanoilla ollut tarkoitus loukata tai viitata sanojen varsinaisiin merkityksiin. Lisäksi vastaajien mukaan sanoja käytetään toista ihmistä haukuttaessa, erityisesti poikien keskuudessa. Sanaa ”homo” käytetään nuorten mukaan selvästi useammin kuin sanaa ”lesbo”. Nuorten mielestä sanojen käyttäminen on yleistä koulun arjessa ja niitä kuulee huudeltavan paljon. Nuoret mainitsivat myös, että näitä sanoja voidaan käyttää kiusaamisen tilalla puheessa. Nuorten vastauksista tuli esille, että sanojen käyttö kiusaamis- tai haukkumatarkoituksessa on harvinaista ja erityisesti lesbo-sanaa ei juurikaan käytetä koulussa. Nuoret kertoivat kuulleensa sanoja käytettävän kiusaamistarkoituksessa vain muutaman kerran tai eivät olleet kuulleet sitä käytettävän kiusaamisessa koskaan.

Kuvio 7: Kuvauskategoriat kaupunki- ja maaseutunuorten käsitysten yhtäläisyyksistä koskien heidän koulunsa ilmapiiriä seksuaalivähemmistöihin liittyen sekä kuvauskategoriat, jotka korostuvat toisella asuinpaikkakunnalla.

Ensimmäisen yhtäläisyyksiä määrittävän kuvauskategorian mukaan nuorten mielestä mies- ja naispuoliset homoseksuaalit otetaan koulussa vastaan samalla tavalla tai naispuoliset homoseksuaalit miespuolisia paremmin. Kaupungissa asuvien nuorten vastauksissa korostui selkeämmin se, että mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan samalla tavalla. Maaseudulla asuvien nuorten keskuudessa vastaukset jakautuivat tasaisesti sekä siihen, että mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan samalla tavalla, että siihen, että naispuoliset homoseksuaalit otetaan miespuolisia homoseksuaaleja paremmin vastaan. Nuoret perustelivat sitä, että mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan samalla tavalla sillä, että he eivät ole itse huomanneet eroa suhtautumisessa. Heidän mielestään mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan tasavertaisesti.

”Sanat esiintyvät lähinnä oppilaiden välisessä naljailussa, joka ei tietenkään ole sanojen oikea käyttötarkoitus.” (mies 16 vuotta, kaupunki)

”Ei käytetä kiusaamiseen. Yleensä kavereiden keskuudessa heitetään läppää ja sanotaan toista homoksi. Usein sellaiselle kaverille jonka tuntee ja ottaa läppää.” (nainen 16 vuotta, maaseutu)

Kolmannen yhtäläisyyksiä määrittävän kuvauskategorian mukaan nuorten mielestä seksuaalivähemmistöt eivät näy koulun arjessa juuri muualla kuin oppituntien sisällä. Nuoret kertoivat, että seksuaalivähemmistöjä on käsitelty muun muassa terveystiedon, biologian, uskonnon ja yhteiskuntaopin oppitunneilla. Vastaajat mainitsivat, että terveystiedon oppitunneilla on käsitelty seksuaalisuutta, seksuaalivähemmistöjä sekä perhemalleja ja yhteiskuntaopin oppitunneilla tasa-arvoista avioliittolaki. Muutamassa vastauksessa korostui myös se, että seksuaalivähemmistöjä on käsitelty oppitunneilla hyvin avoimesti ja hyväksyen. Yhdeksäsluokkalaiset ilmaisivat, että heidän koulussaan ei ole seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä tai mikäli on, he eivät tuo seksuaalista suuntautumistaan näkyvästi esille. Nuoret korostivat myös sitä, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt eivät erotu joukosta vaan ovat samanlaisia kuin kaikki muutkin nuoret. Nuorten mukaan seksuaalivähemmistöistä ei juurikaan puhuta heidän koulussaan tai kavereiden kesken.

”Opettajat ja kouluhenkilökunta arvostaa erilaisuutta ja heitä ei haittaa jos kuuluu seksuaalivähemmistöön, kuten puhutaan erilaisuudesta ja uskaltamisesta olla erilainen.” (nainen 16 vuotta, kaupunki)

”Seksuaalivähemmistöt näkyvät opetuksen sisällössä mm. terveystiedossa (perhemallit) ja yhteiskuntaopissa (tasa-arvoinen avioliittolaki), koulun arjessa ei juurikaan muuten.” (nainen 15 vuotta, kaupunki)

”No ei se näy mitenkään. Ei ainakaan meidän koulussa pidetä yllä mitään homorummusta.” (mies 15 vuotta, maaseutu)

Maaseudulla sijaitsevassa koulussa seksuaalivähemmistöihin kuuluminen koettiin hyväksyttävämmäksi kuin kaupungissa sijaitsevassa koulussa. Nuorilta kysyttiin, kuinka hyväksyttävää seksuaalivähemmistöihin kuuluminen on heidän koulussaan ja merkittävämmäksi käsitysryhmäksi maaseudulla nousi, että se koetaan hyväksyttäväksi. Kaupungissa

sijaitsevassa koulussa kaksi merkittävintä käsitysryhmää kyseessä olevaan kysymykseen olivat ”jossain määrin hyväksyttävää” ja ”ei hyväksyttävää”. Maaseudulla asuvat nuoret korostivat seksuaalivähemmistöön kuuluminen olevan jopa täysin tai erittäin hyväksyttävää. He kertoivat koulussaan olevan seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä, jotka hyväksytään koulussa.

”Mielestäni meidän koulussa on täysin hyväksyttävää näyttää se” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

”On hyväksyttävää. En ole ainakaan huomannut, että ketään olisi sen vuoksi kiusattu tai haukuttu, vaikka muutamia tapauksia on minuinkin aikana ollut.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

Maaseudulla sijaitsevassa koulussa seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt toivat suuntautumisensa avoimemmin esille kuin kaupungissa sijaitsevassa koulussa. Maaseudulla asuvat nuoret kertoivat, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvat pariskunnat ovat heidän koulussaan avoimesti yhdessä ja heitä pidetään samanarvoisina heteroseksuaalien kanssa. Maaseudulla asuvien nuorten keskuudessa vain naispuoliset homoseksuaalit olivat tuttu näky heidän koulussaan.

”Lesboja on useampi meidän koulussa joten oppilaat on oppinut hyväksymään asian. Toisin kuin homoja, niitä ei ole tietääkseni yhtäkään meidän koulussa.” (nainen 15 vuotta, maaseutu)

ovat lopulta samanarvoisia keskenään. Median lisäksi nuoret sekä kaupungissa että maaseudulla viettävät lähes yhtä paljon aikaa harrastusten parissa (Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016, 55). Harrastukset tuovat nuoria eri kouluista ja ympäristöistä yhteen, jolloin eri ympäristöissä asuvien nuorten ajatukset yhdistyvät. Erilaisten ajatusten yhdistyessä ja mieltäpidettäessä myös käsitteet seksuaalivähemmistöistä voivat muuttua avoimemmiksi.

Tämän tutkimuksen mukaan sekä mies- että naispuoliset homoseksuaalit otettiin pääasiassa vastaan samalla tavalla kaupungissa ja maaseudulla. Käsitteiden mukaan oli myös yleistä, että naispuoliset homoseksuaalit otettiin vastaan paremmin kuin miespuoliset homoseksuaalit. Lehtosenkaan (2003) mukaan lesboutta ei leimata yhtä kielteisesti kuin homoutta (Lehtonen 2003, 144–149). Nuorten käsityksistä ilmeni, että miespuolisiin homoseksuaaleihin kohdistuu enemmän pilkkaa, kiusaamista ja ennakkoluuloja. Käsitteissä kerrottiin, että varsinkin pojat nimittelevät seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. Tämän taustalla voi olla etenkin pojilla murrosiän aikana tapahtuva taantumavaihe, joka ilmenee esimerkiksi rivona kielenkäyttönä ja uhoamisena (Aalberg & Siimes 2007, 74–79). Poikien kohdalla toisten homoksi nimittelyn synnä voi olla myös pelko omista tunteistaan sekä homoseksuaalisuuden kokeminen uhaksi omalle jäsentymättömälle seksuaalisuudelleen (Kontula 1987 113–114). Perinteisesti on koettu, että tytöt voivat leikitellä homoseksuaalisuudella ja osoittaa hellyyttä toista tyttöä kohtaan. Pojille tämän kaltainen seksuaalisuuden rajoilla leikkiminen ei ole useimmiten sallittua. (Paju 2011, 132–133.) Tästä voi päätellä, että poikien kasvatukseen voi usein kuulua tietynlainen kuva maskuliinisuudesta, johon ei koeta kuuluvan herkkyyttä tai tunteiden osoittamista erityisesti samaa sukupuolta olevia ystäviä kohtaan.

Nuorten käsitysten perusteella koulussa oli tavallista käyttää sanoja homo ja lesbo nimittelyyn, mutta harvinaista kiusaamiseen. Käsitteiden mukaan sanojen homo ja lesbo käyttäminen nimittelyssä kohdistui kaikkiin nuoriin, myös heteroseksuaaleihin. Sanojen käyttäminen nuorten arjessa on yleistä ja sanoja käytetään usein kirosanojen tilalla sekä kaveriiden ärsyttämiseksi ja hännämiseksi. Myös Huotarinen ym. (2011) tutkimuksesta ilmenee, että homo-sanaa käytetään kouluissa sekä haukkuma- että kirosanana (Huotarinen ym. 2011, 53–54). Sanojen homo ja lesbo käyttämisellä on oppilaiden välisessä kanssakäymisessä negatiivinen lataus, ja sanat ovat vahvasti vakiintuneet nuorten sanavarastoon. Lehtosen (2003, 144) mukaan motivaationa homotellun voivat olla esimerkiksi

7 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tutkittiin Varsinais-Suomessa kahdella eri paikkakunnalla asuvien peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten seksuaalivähemmistöjä sekä heidän kokeumuksiaan oman koulun suhtautumiskulttuurista seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkimuksessa esitettiin maaseudulla ja kaupungissa asuvien nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevien yhtäläisyyksiä sekä toisen asuinpaikkakunnan sisällä selkeämmin korostuvia seksuaalivähemmistöjä koskevia. Tutkimukseen osallistui 140 peruskoulun yhdeksäsluokkalaista, joista 86 asui kaupungissa ja 54 maaseudulla.

Tämän tutkimuksen mukaan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten hyväksyivät seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ja halusivat, että heitä kohdellaan tasa-arvoisesti heteroseksuaaleihin nähden. Nuoret mainitsivat seksuaalivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden olevan tavallisia ihmisiä muiden joukossa. Nuorten käsityksistä ilmeni, että kaikilla tulisi olla oikeus solmia avioliitto puolison sukupuoleen katsomatta. Nuoret eivät myöskään kokeneet, että vanhempien sukupuolella olisi vaikutusta vanhempana olemiseen tai lapseen. Taskerin (2010) tutkimuksessa on osoitettu, ettei vanhempien seksuaalisella suuntautumisella ole merkitystä lapsen kehityksen kannalta eikä sillä ole vaikutusta vanhempien ja lasten välisiin suhteisiin (Tasker 2010, 35–40). Taskerin (2010) tutkimuksen tulos tukee tämän tutkimuksen vastaajien käsityksiä sateenkaarivanhemmuudesta. Nuorten suvaitsevaisuutta seksuaalivähemmistöjä kohtaan puoltaa myös T-Median Kansan arvot 2014 -tutkimuksen tulos, jonka mukaan 80 % 15–24-vuotiaista nuorista kannatti homoseksuaalien tasa-arvoisia oikeuksia heteroseksuaalien rinnalla (Kansan arvot 2014 -tutkimuksen tutkimusraportti ja uutinen 2014).

Tämän tutkimuksen perusteella nuoret suhtautuivat pääasiassa koulussa mies- ja naispuolisiin homoseksuaaleihin samalla tavalla. Sekä mies- että naispuolisia homoseksuaaleja on nykyään nähtävissä esimerkiksi mediassa, tv-sarjoissa ja elokuvissa. Niiden kautta nuoret saavat kokemuksia ja mielikuvia sekä mies- että naispuolisista homoseksuaaleista ja tämä voi vaikuttaa siihen, että kumpiinkin suhtaudutaan pääasiassa samalla tavalla. Nuoret viettävät median ääressä paljon aikaa ja omaksuvat vaikutuksia eri median kanavista. Eri seksuaalivähemmistöjen esilläolo medioissa on tehnyt seksuaalivähemmistöt tutuiksi nuorille, ja sen vuoksi heille on muodostunut mielikuva siitä, että kaikki ihmiset

huomion tavoittelu tai maskuliinisuuden rakentaminen. Homotellu voi siis yleisesti kuulua nuorten kulttuuriin ja sillä voidaan hakea paikkaa ryhmässä. Lisäksi nuorten käsityksistä nousee esiin, että sanaa homo käytetään huomattavasti enemmän kuin sanaa lesbo. Tämä myötäilee Lehtosta (2003), jonka mukaan sanan homo käyttäminen nimittelyyn on koulumaailmassa yleisempää kuin sanan lesbo käyttäminen (Lehtonen 2003, 143). Nuorisotutkimusseuran Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimuksen (2014) mukaan sateenkaarinuorten hyvinvointi on heikompaa kuin heteroseksuaalisten nuorten ja he joutuvat kokemaan koulussa syrjintää (Alanko 2014, 54). Tässä tutkimuksessa ilmeni, ettei seksuaalivähemmistöön kuuluvia kohtaan ilmene koulussa juurikaan kiusaamista. Pitää kuitenkin muistaa, että kiusaamisen raja on häilyvä. Joku voi kokea leikkimielisen kiusottelun ja nimittelyn loukkaavaksi kiusaamiseksi. Erityisesti seksuaalivähemmistöön kuuluvia henkilöitä voi loukata homotellu tai homo-sanan käyttäminen halventavana terminä.

Nuorten käsitysten mukaan seksuaalivähemmistöt eivät olleet näkyvästi esille heidän koulunsa arjessa juuri muualla kuin oppituntien sisällöissä. Käsitteiden mukaan terveystiedon, yhteiskuntaopin, uskonnon ja biologian oppitunneilla oli käsitelty seksuaalivähemmistöjä jonkin verran. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan opetuksen tulee olla lähestymistavaltaan sukupuolittomista ja seksuaalisuuden monimuotoisuuden huomioonottavaa. Esimerkiksi terveystiedon oppiaineen seksuaalikasvatukseen liittyvissä sisällöissä painottuvat seksuaalisen kehityksen monimuotoisuus sekä seksuaalinen kehittyminen. (POPS 2014, 28, 400.) Oppiaineiden sisällöt ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteen kuuluvat viralliseen koulun. Sen sijaan epäviralliseen koulun lasketaan kuuluvaksi muun muassa opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus. (Kiilakoski 2012, 10–11.) Vastaajien käsitysten perusteella tulee ilmi, että tutkittavat koulut luovat toimintakulttuurillaan tasavertaista suhtautumista seksuaalivähemmistöjä kohtaan sekä virallisen että epävirallisen koulun sisällä. Käsitteiden mukaan osa nuorista koki, että koulujen henkilökunta on hyvin suvaitsevaista ja opetuksessa seksuaalivähemmistöjä käsitellään arvostavasti. Maaseudulla asuvien nuorten käsityksissä nousi kaupunkia enemmän esille se, että seksuaalivähemmistöön kuuluvalla opettajalla voi olla positiivinen merkitys oppilaille esimerkiksi siten, että hän lisää oppilaiden suvaitsevaisuutta.

Maaseudulla asuvat nuoret toivat kaupunkia enemmän esille sen, että seksuaalivähemmistöihin kuuluminen koetaan hyväksyttäväksi heidän koulussaan. Lisäksi maaseudulla sijaitsevassa koulussa seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt toivat nuorten mielestä

suuntautumisen avoimemmin esille kuin kaupungissa sijaitsevassa koulussa. Nuorten vastausten perusteella on mahdollista sanoa, onko näistä toinen seurausta toisesta. Suvaitsevainen ympäristö voi antaa nuorille turvallisen tunteen tuoda oma suuntautumisen esille ja olla koulussa avoimesti oma itsensä. Kuitenkin myös se, että nuoret tuovat avoimesti seksuaalivähemmistöön kuulumisensa esille, voi lisätä suvaitsevaisuutta koulussa. Heinzen ja Hornin (2009) mukaan nuori, jolla on seksuaalivähemmistöön kuuluva ystävä, suhtautuu hyväksyvämmiin seksuaalivähemmistöihin ja arvostelee todennäköisesti myös seksuaalivähemmistöihin kohdistuvaa kiusaamista ja syrjintää (Heinze & Horn 2009, 12). Tämä tulos voi selittää nuorten suhtautumista seksuaalivähemmistöjä kohtaan tässä koulussa.

Maaseudulla sijaitsevasta koulusta saadut tulokset koskien koulun ilmapiiriä seksuaalivähemmistöjä kohtaan ovat tässä tapaustutkimuksessa ristiriidassa Huotarin ym. (2011) tutkimuksen kanssa. Huotarin ym. (2011) mukaan maaseudulla asuvien keskuudessa seksuaalivähemmistöjä kohtaan suhtaudutaan kielteisemmin kuin kaupungissa asuvien keskuudessa. (Huotari ym. 2011, 51–54.) Nuorten suvaitsevaisuuteen seksuaalivähemmistöjä kohtaan tässä maaseudun koulussa voivat vaikuttaa muun muassa koulun koko, opettajien suvaitsevaisuus seksuaalivähemmistöjä kohtaan tai asuinpaikkakunnan yleinen kulttuuri. Nuorten elinympäristö voidaan jakaa tekemisen ja olemisen tiloihin. Tekemisen tiloissa toimitaan auktoriteetin valvonnan alla ja olemisen tiloissa vapaasti vertaisten kanssa. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 51–52.) Tekemisen ja olemisen tilat ovat usein suppeammat maaseudulla, esimerkiksi harrastusmahdollisuuksia on vähemmän ja koulut sekä yleiset tilat vapaa-ajan viettoon ovat pienempiä ja niitä on vähemmän. Suppeat tekemisen ja olemisen tilat voivat osaltaan luoda nuorille turvallisuuden tunnetta ja täten rohkeutta ilmaista itseään ja omaa identiteettiään avoimemmin. Toisessa ympäristössä suppeat tekemisen ja olemisen tilat voivat olla myös itsensä ilmaisemista rajoittavia tekijöitä.

Tässä tutkimuksessa nuoret kokivat heteroseksuaalisuuden olevan normaalein seksuaalinen suuntautuminen. Heteroseksuaalisuus on ollut historian saatossa yleisin seksuaalinen suuntautuminen, mikä on voinut jättää jälkeensä ajatuksen muiden seksuaalisten suuntautumisten erilaisuudesta ja poikkeavuudesta. Heteroseksuaalisuus on nähty normina sekä ainoana laissa sallittuna seksuaalisena suuntautumisena. Suomessa homoseksuaalisuus

san arvot 2014 -tutkimuksessa ja Tahdon2013-kampanjan Taloustutkimukselle teettämässä kyselyssä, joiden mukaan seksuaalivähemmistöjen laillisia oikeuksia kannatetaan hieman enemmän kaupungissa kuin maaseudulla (Kansan arvot 2014 -tutkimuksen tutkimusraportti ja uutinen 2014; Tahdon2013b).

Nuoret liittyivät tässä tutkimuksessa naispuolisiin homoseksuaaleihin stereotyyppien maskuliinisuudesta ja yhdistivät heidät pornografiaan. Nuoret kertoivat naispuolisissa homoseksuaaleissa korostuvan miesmäisiä piirteitä ja että erityisesti miehet pitävät naispuolisia homoseksuaaleja kiihottavina ja seksikkäinä. Tähän vaikuttaa osaltaan se, että pornografiassa naiset esitetään usein objekteina ja heidän tarkoituksenaan on miellyttää miehiä. Pornoteollisuudessa myös naisten välinen seksi tehdään heteroseksuaaleja mieskatsojia varten. Pornografian kautta nuoret ovat voineet omaksua mielikuvan naispuolisten homoseksuaalien yhteydestä miesten miellyttämiseen. Nuoret hakevat tietoa seksuaalisuudesta ja sukupuolesta itsenäisesti eri kanavista, esimerkiksi internetin pornografian edustavilta sivustoilta ja tällöin on mahdollista, että kuva seksuaalisuudesta ja sukupuolesta on jäänyt vääristyneeksi (Lehtonen 2010, 98). Lisäksi seksuaalivähemmistöihin liittyvistä stereotyyppioista esiin nousi maaseudulla kaupunkia enemmän se, että miespuoliset homoseksuaalit erottuvat fyysisiltä ominaisuuksiltaan muita seksuaalisia suuntautumisia edustavista miehistä. Maaseudulla asuvien nuorten mukaan miespuoliset homoseksuaalit puhuvat ja liikkuvat eri tavalla kuin muut, ovat naismaisina ja pukeutuvat eri tavalla kuin muut miehet. Lehtosen (1995) mukaan on tavallista, että homoja pidetään naismaisina (Lehtonen 1995, 45–46). Mediassa homoseksuaali mies esitetään usein selkeästi feminiinempänä kuin heteroseksuaali miehet ja tämä on voinut luoda nuorille käsityksen homoseksuaalien miesten erilaisuudesta.

Vaikka nuoret pääasiassa hyväksyivät seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt, tuli tutkimuksessa kuitenkin ilmi käsityksiä seksuaalivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden sopimattomuudesta eri ammatteihin. Kaupungissa asuvien nuorten vastauksissa korostui maaseudulla asuvien nuorten vastauksia enemmän se, ettei opettajana voi työskennellä seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö. Opettajilta odotetaan puoleettomuutta ja neutraaliutta, jonka voidaan kokea rikkoutuvan, jos opettaja ei edusta valtaosaa kansalaisista esimerkiksi olemalla homo- tai biseksuaali. Maaseudulla taas nousi kaupunkia enemmän esille käsitys siitä, ettei tasavallan presidentin virassa ole sopivaa työskennellä, jos kuuluu

oli kriminalisoitu vuosina 1894–1971 ja luokiteltu sairaudeksi vuoteen 1981 saakka (Nisinen 2006, 135–136). Vaikka nuoret pitivät heteroseksuaalisuutta normaaleimpana seksuaalisena suuntautumisena, heidän mielestään seksuaalinen suuntautuminen oli vain yksi ihmisen ominaisuus. Nuoret kokivat pääasiassa myös muut seksuaaliset suuntautumis- ja heteroseksuaalisuuden rinnalla normaaleiksi. Erityisesti kaupungissa asuvien nuorten keskuudessa korostettiin maaseutua enemmän termejä ”normaali” ja ”tavallinen” puhuttaessa seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä. Koulun henkilökunnan on tärkeää painottaa toimintakulttuurissaan sitä, että jokainen on normaali ja arvokas omalla itsenään. Jokaisen oppilaan identiteettiä on merkittävää tukea ja vahvistaa, sillä identiteetti on olennainen osa ihmisen olemassaoloa ja seksuaalisuus on osa ihmisen identiteettiä (Apter, Väisälä & Kaimola 2006, 137).

Nuorten käsityksistä ilmeni vahvasti se, että jokaisella henkilöllä on oikeus olla sellainen kuin on ja muiden tulisi hyväksyä se. Nuoret myös hyväksyivät ystävänsä mahdollisen seksuaalivähemmistöön kuulumisen, vaikka se erityisesti alussa saattoi aiheuttaa heissä hämmennystä ja pelkoa siitä, että ystävä on ihaastunut nuoreen itseensä. Hämmennystä voi selittää se, että käsitys ystävästä muuttuisi seksuaalisen suuntautumisen myötä. Yleisesti vallassa oleva oletus ihmisten heteroseksuaalisuudesta voi vaikuttaa nuorten ajatuksiin ystävästään ja hetero-oletuksen osoittaututtua vääräksi voi nuorena herätä yllytneisyyden ja hämmennyksen tunteita.

Maaseudulla nousivat kaupunkia enemmän esille uskontojen näkökulmat seksuaalivähemmistöjen laillisia oikeuksia koskien. Maaseudulla korostui kaupunkia enemmän ajatus siitä, että mies- ja naisparien avioliitto ei ole hyväksyttävä, koska se on vastoin uskontoa tai yleistä normia. Avioliitto koettiin sopivaksi vain eri sukupuolta olevien välillä. Uskonollisuuden on todettu olevan yleisempää maaseudulla kuin kaupungeissa asuvien nuorten keskuudessa (Myllyniemi 2014, 85). McGween (2016) mukaan maissa, joissa valtaosa väestöstä ei kuulu mihinkään uskonolliseen yhteisöön, ollaan suvaitsevampia homoseksuaalisuutta kohtaan (McGween 2016, 7). Tässä tutkimuksessa maaseudulla asuvien nuorten vastauksissa nousi kaupungissa asuvien nuorten vastauksia selkeämmin esiin se, että lapsella kuuluu olla eri sukupuolta olevat vanhemmat. Maaseudulla asuvien nuorten keskuudessa tasa-arvoisen avioliiton kannatus ei ollut yhtä voimakasta kuin kaupungissa asuvien nuorten keskuudessa. Tulos on samansuuntainen kuin T-Median Kan-

seksuaalivähemmistöön. Nuoret pohtivat sitä, kuinka muiden valtioiden päämiehet voisivat viroksua tai pitää epäsovinnana sitä, että Suomen tasavallan presidentti kuuluisi seksuaalivähemmistöön. Kaikkias valtioissa seksuaalivähemmistöön kuulumisen ei ole sallittua, jolloin sen voi ajatella vaikuttavan siihen, miten näiden valtioiden johtajat suhtautuvat Suomeen.

T-Median Kansan arvot 2014 -tutkimuksen ja Tahdon2013-kampanjan Taloustutkimukselle teettämän kyselyn perusteella voitii olettaa, että maaseudulla homoseksuaalien tasa-arvoisia oikeuksia kannatettaisiin vähemmän kuin kaupungissa. Näiden kahden tutkimuksen mukaan homoseksuaalien tasa-arvoisten oikeuksien kannatus oli pienillä paikkakunnilla heikompa kuin isoissa kaupungeissa. (Kansan arvot 2014 -tutkimuksen tutkimusraportti ja uutinen 2014; Tahdon2013b.) Tässä tutkimuksessa saatiin yhtenevä tulos sen suhteen, että kaupungissa asuvat kannattavat seksuaalivähemmistöjen laillisia oikeuksia hieman maaseudulla asuvia enemmän. Pääasiassa kaikki nuoret sekä kaupungissa että maaseudulla olivat kuitenkin sitä mieltä, että kaikkia tulee kohdella tasa-arvoisesti seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Tässä tutkimuksessa maaseudulla sijaitsevassa koulussa seksuaalivähemmistöön kuulumisen koettiin jopa hyväksyttävämmäksi kuin kaupungissa sijaitsevassa koulussa ja siellä nuoret uskalsivat tuoda avoimemmin homo- tai biseksuaalisen suuntautumisen esille. Tämän tutkimuksen tulosten valossa näyttää siltä, että nuoret ovat suvaitsevaisia seksuaalivähemmistöjä kohtaan, mutta kun on kyse tasa-arvoisesta avioliitto-oikeudesta tai kahdesta isästä tai äidistä, ne jakavat enemmän mielipiteitä suuntaan ja toiseen.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimukseen osallistumisen tulee aina olla vapaaehtoista ja tähän velvoittaa esimerkiksi perustuslain turvaama itsemääräämisoikeus (Nieminen 2010, 35). Kahden tutkimuseettisen peruseräteen mukaan tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja tutkimusriskit sekä -haitat pitää suhteuttaa odotettavissa oleviin hyötyihin (Mäkelä 2010, 69, 72). Tässä tutkimuksessa varmistettiin tutkittavien nuorten autonomia ja päätösvalta tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksen arkaluontoisuuden vuoksi tutkimuksessa py-

rittiin varmistamaan myös tutkittavien anonymiteetti sekä turvallinen vastaustilanne. Lisäksi tutkijat arvioivat, että tutkimuksen haitat ovat hyötyjä pienemmät. Tutkimuksessa ei pyydetty vastaajaa kertomaan esimerkiksi nimeään tai seksuaalista suuntautumistaan.

Eettisesti valvutuneen tutkijan on pohdittava tarkkaan, miltä kaikilta tahoilta pitää pyytää suostumus tutkimuksen teettämiseen. Suostumus tulisi saada tutkimukseen osallistujilta ja heidän edunvalvojiltaan (huoltajat) sekä tutkimuspaikalta ja siellä tutkimusta valvovalta taholta. (Kallio 2010, 171–172.) Tässä tutkimuksessa rehtorille ja terveystiedon opettajille lähetettiin ennakoon kyselylomake nähtäväksi ja heiltä pyydettiin lupa tutkimuksen aineistonkeruun teettämiseen. Ennen tutkimuksen toteuttamista jokaiselta vastaajalta ja hänen huoltajaltaan pyydettiin lupa tutkimuksen tekemiseen, jotta kukaan ei joutunut osallistumaan tutkimukseen vastoin tahtoaan. Lähtökohtaisesti alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten tutkimiseen tarvitaan huoltajan suostumus (Nieminen 2010, 33) ja varsinkin tämän tutkimuksen herkäen vuoksi suostumuksen pyytäminen huoltajilta oli perusteltua. Tutkijan voi olla vaikea arvioida lasten ja nuorten kypsyyttä oikein, ja jotta tutkija ei käytä väärin heitä kohtaan osoittamaansa luottamusta, on helpompaa pyytää tutkimuslupa kaikilta alle 18-vuotiailta ja heidän huoltajiltaan (Nieminen 2010, 36).

Huoltajilta pyydettyä tutkimusluvassa selvitettiin lyhyesti tutkimuksen tarkoitus ja painotettiin tutkittavien anonymiteettiä sekä tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijat antoivat omat yhteystietonsa sen varalta, jos huoltajat haluavat ottaa yhteyttä tutkimukseen liittyen. Yksi huoltaja otti yhteyttä tutkijoihin tutkimukseen liittyen ja pyysi nähdä kyselylomakkeen. Tutkijat lähettivät huoltajalle kyselylomakkeen nähtäväksi ja tämän nähtyään huoltaja myönsi tutkimusluvansa lapselleen.

Tutkijat olivat itse paikalla terveystiedon tunneilla keräämässä aineistoa ja vastaamassa mahdollisiin kysymyksiin. Tutkittaville annettiin selkeät ohjeet vastaamiseen ja mahdollisuus kysyä tutkimukseen ja vastaamiseen liittyviä kysymyksiä vastaustilanteessa. Vastaajat saivat kyselylomakkeiden kanssa tyhjän kirjekuoren, johon he itse laitoivat lomakkeensa saatuaan sen täytettyä sekä sulkiivat henkilökohtaisesti kuoren sinetin. Kirjekuoren avulla vahvistettiin vastaajien anonymiteetti sekä luotiin luottamuksellinen vastaustilanne. Tutkittaville painotettiin sitä, että kyselylomakkeeseen vastataan omien mielipiteiden mukaan. Heille kerrottiin, että olemassa ei ole oikeita eikä väärä vastauksia.

7.2 Jatkotutkimusohdotukset ja tutkimuksen hyödyntämismahdollisuudet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) painotetaan oman itsensä ja muiden hyväksymiseen ohjausta. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minäänlaisista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia tai muuta syrjintää. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen. (POPS 2014, 280.) On tärkeää, että kaikkien koulujen toimintakulttuurit ovat näiden arvojen mukaisia. Kaikkia seksuaalisia suuntautumisia täytyisi pitää yhtä tärkeinä eikä mitään niistä saisi esittää erityisessä asemassa muihin nähden. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) nojalla kaikki seksuaaliryhmät täytyisi huomioida tasavertaisina keskenään koko koulun arjessa, opetuksessa ja kasvatuksessa.

On tärkeää, että opettajilla on ajankohtaista tietoa nuorten käsityksistä seksuaalivähemmistöjä kohtaan, jotta voidaan kehittää koulun seksuaali- ja suvaitsevaisuuskasvatusta. Jos opettaja haluaa vaikuttaa oppilaidensa käsityksiin, hänen täytyy ottaa huomioon esikäsitykset ja näin ollen olla tietoinen niistä. Opetuksen lisäksi koulun toimintakulttuurin ja arjen täytyisi olla suvaitsevaista ja opettaa lapsia jo pienestä pitäen hyväksymään erilaisuutta ja kunnioittamaan kaikenlaisia ihmisiä. Lapsat ja nuoret viettävät koulussa useita vuosia ja ovat tärkeässä ikävaiheessa sen kannalta, että he muodostavat omia ajatusmalleja ja ideologioita, jotka mahdollisesti kantavat koko loppuelämän ajan. Suvaitsevaisuuskasvatuksella ohjataan nuoria avoimuuteen sekä itsensä ja muiden hyväksymiseen seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Kun kouluissa annetaan oikeaa tietoa, ohjataan lapsia ja nuoria avoimeen keskustelukulkuun ja muodostetaan salliva ilmapiiri, näiden pohjalta lapset ja nuoret voivat muodostaa omat käsityksensä seksuaalivähemmistöistä.

Toisten ihmisten homottelu, homovitsit ja muu kielenkäyttö seksuaalivähemmistöihin liittyen ovat osa nuorisokulttuurista puhetta. Tavoitteena pitää silti olla turvallinen ja avoin oppimisympäristö, jossa jokaisella oppilaalla on seksuaalisesta suuntautumisestaan riippumatta oikeus olla oma itsensä ilman pelkoa tulla pilkatuksi, torjutuksi tai kiusatuksi. (Karvinen 2008, 234–235.) Tämän takia on erityisen tärkeää kartoittaa eri-ikäisten ja eri alueilla asuvien nuorten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä, jotta voidaan huomata eri alueiden nuorisokulttuurisia puhetapoja seksuaalivähemmistöihin liittyen. Tutkimustulosten kautta voidaan antaa eväitä myös opetushenkilökunnalle seksuaalivähemmistöihin

Tutkimusjoukkojen kuoret avattiin vasta, kun kaikki vastaajat olivat täyttäneet ja palauttaneet lomakkeensa. Kahden eri tutkimusjoukon (kaupungissa ja maaseudulla asuvien) kuoret laitettiin omiin pinoihinsa. Ennen kuorten avaamista tutkijat sekoittivat kuoret huolellisesti, jotta heidän eivät voineet yhdistää vastauslomaketta keneenkään vastaajaan. Tutkimuksessa ei kysytty tutkittavien nimiä eikä heitä voitu jälkikäteen yhdistää vastaajasiinsa. Tutkijat numeroivat vastauslomakkeen vastaanamisen jälkeen, joten tutkittavan numerokoodin perusteellaakaan vastausta ei voitu yhdistää tiettyyn tutkittavaan.

Tutkittavat olivat iältään 15–16-vuotiaita, joten tutkittavien huoltajilta tarvittiin lupa heidän osallistumiselleen tutkimukseen. Pieni osa oppilaita ei saanut lupaa huoltajiltaan tai he eivät palauttaneet lupalomakettaan ajoissa osallistuakseen tutkimukseen. Näiden oppilaiden osallistuminen tutkimukseen olisi saatanut vaikuttaa tuloksiin, sillä siinä tapauksessa tutkimukseen olisi saatu mukaan kaikki samaa koulua käyvät yhdeksäsluokkalaiset. On mahdollista, että osallistumisen eväämisen syyinä oli esimerkiksi uskonollinen vakaumus, joka olisi voinut tulla käsityksissä ilmi ja tuoda eri näkökulmaa tuloksiin. Kyselytutkimuksen vastausprosentit alenevat ja tulokset voivat vääristyä, jos kaikkiin alaikäisiin koskeviin tutkimuksiin vaaditaan huoltajien suostumus (Mäkelä 2010, 82). Samalla on kuitenkin eettisesti tärkeää, että lähtökohtaisesti alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten tutkimiseen pyydetään huoltajan suostumus (Nieminen 2010, 33), niin kuin tässä tutkimuksessa tehtiin.

Kyseessä oli tapaustutkimus, jossa oltiin kiinnostuneita erityisesti kaupungissa ja maaseudulla asuvien yhdeksäsluokkalaisten seksuaalivähemmistöikäistyksiä. Tämän tapaustutkimuksen tarkoituksena ei ollut yleistää nuorten seksuaalivähemmistöikäistyksiä, vaan tutkia niitä tietyn ikäisten joukossa tietyssä kontekstissa. Mikäli tutkimus olisi toteutettu eri-ikäisten tai eri asuinpaikkakunnilla asuvien keskuudessa, olisivat tulokset voineet olla hyvinkin erilaisia. Eri alueilla voi olla esimerkiksi uskonollisia tai kulttuurisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa mielipiteisiin ja käsityksiin. Tutkittavan joukon suuruus voi myös osaltaan olla merkittävässä asemassa tulosten kannalta. Mitä enemmän tutkittavia on, sitä luotettavampaa tietoa tutkittavasta temasta saadaan.

liittyvien teemojen käsittelyyn. Jokaisessa koulussa jokaisen pitäisi tuntea olevansa tärkeä ja ainutlaatuinen juuri sellaisena kuin on. Opettajilla ja koulun muulla henkilökunnalla on suuri merkitys tämän tunteen luomisessa lapsen ja nuoren elämään.

Tässä tutkimuksessa tutkittiin yhdeksäsluokkalaisten eli yläkouluikäisten seksuaalivähemmistöikäistyksiä, joten jatkossa voitaisiin tutkia myös alakouluikäisiä, toisen asteen koulutuksessa olevia sekä korkeakoulussa opiskelevia. Olisi mielenkiintoista tutkia, löytyisikö käsityksistä eroja esimerkiksi eri alaa opiskelevien ammatti- tai korkeakouluopiskelijoiden välillä tai vaikuttaako ikä selkeästi seksuaalivähemmistöikäistyksiin. Lisäksi olisi tärkeää kartoittaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemuksia heidän käymiensä koulujen suhtautumiskulttuureista seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskien. Myös opettajien seksuaalivähemmistöikäistyksiä olisi hyvä kartoittaa, jotta saataisiin tietoa siitä, onko suvaitsevaisuuteen ja vähemmistöjen kohtaamiseen liittyvälle täydennyskoulutukselle paikkaa koulutuksen kentällä.

LÄHTEET

- Aalberg, V., Siimes, M. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Aaltonen, S. 2009. Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Nuorisotutkimusseura/nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 69. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Alanko, K. 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Unigrafia
Viitattu 18.10.2016
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sateenkaarinuori.pdf>
- Apter, J., Väisälä, L., Kaimola, K. (toim.) 2006. Seksuaalisuus. Jyväskylä: Kustannus Oy Duodecim.
- Banse, R., Seise, J. & Zerbes, N. 2001. Implicit Attitudes towards Homosexuality: Reliability, Validity, and Controllability of the IAT. Zeitschrift für Experimentelle Psychologie, 48, 2, 145–160. Hogrefe-Verlag, Göttingen 2001.
- Bildjuschkin, K. & Malmberg, A. 2000. Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Helsinki: Tammi.
- Blaauw, J. 2012. Attitudes towards Homosexuality. A study on contextual explanations of general and specific homonegativity among Dutch secondary school students. Radboud University Nijmegen.
- Cacciare, R. 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Apter, J., Väisälä, L., Kaimola, K.(toim.) 2006. Seksuaalisuus. Jyväskylä: Kustannus Oy Duodecim, 205–222.
- Collier, K. L., Bos, H. M. W. & Sandfort, T. G. M. 2012. Intergroup contact, attitudes toward homosexuality, and the role of acceptance of gender non-conformity in young adolescents. Journal of Adolescence 35 (2012) 899–907.
- Jukarainen, Pirjo, Syrjäläinen, Eija & Väri, Veli-Matti (2012). Kohti turvallista ja hyvinvoivaa koulua – Valvontaa, vastuuta ja elämää erilaisuuden kanssa. Kasvatus 43(3), 244–253.
- Kallio, K. P. 2010. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 163–190.
- Kankkunen, P., Harinen, P., Nivala, E. & Tapio, M. 2011. Kuka ei kuulu joukkoon? Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisu 36/2010. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Kansan arvot 2014 -tutkimus. Tutkimusraportti. 2014.
Viitattu 18.10.2016
https://www.tat.fi/wp-content/uploads/2014/12/Kansan_Arvot_P%C3%A4%C3%A4rtti_2014.pdf
- Kansan arvot 2014 -tutkimus. Uutinen. TAT Taloudellinen Tiedotustoimisto. 2014.
Viitattu 18.10.2016
<https://www.tat.fi/kansan-arvot-tutkimus-suomalaiset-va-vahvemmin-homoseksuaalien-tasa-arvoisten-oikeuksien-kannalla/>
- Karvinen, M. 2008. Koulu. Teoksessa Juha Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsi kirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus, 222–241.
- Kiilakoski, T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Tilannekatsaus – marraskuu 2012. Muistiot 2012:6. Opetushallitus ja tekijät. Edita Prima Oy/Timo Päiväranta/PSWFolders Oy.
- Kivinen, O., Rinne, R. & Ahola, S. 1989. Koulutuksen rajat ja rakenteet. Juva: WSOY.
- Kontula, O. 1987. Nuorten seksi. Keuruu: Otava.

- Hallituksen esitys 65/2015 vp.
Viitattu 19.10.2016
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_65+2015.pdf
- Heinze, J. E. & Horn, S. S. 2009. Intergroup Contact and Beliefs about Homosexuality in Adolescence. Springer Science + Business Media.
Viitattu 27.11.2017
https://www.researchgate.net/publication/26699743_Intergroup_Contact_and_Beliefs_about_Homosexuality_in_Adolescence
- Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki, M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. 2014. Kaupunki-maaseutu-alueuudistus. Paikatietoihin perustuvan alueuudistuksen muodostamisperiaatteet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25 | 2014.
Viitattu 22.11.2017
<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/135861>
- Hom. S. S. 2006. Heterosexual adolescents' and young adults' beliefs and attitudes about homosexuality and gay and lesbian peers. Cognitive Development 21 (2006) 420–440.
- Huotari, K., Törmä, S. & Tuokkola, K. 2011. Syrjintä koulutuksessa ja vapaa-ajalla: Erytystarkastelussa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten syrjintäkokemukset toisen asteen oppilaitoksissa. Sisäasiainministeriön julkaisu 11/2011. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
Viitattu 12.5.2017
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79679/sm_112011.pdf
- Huuki, T. 2010. Koulupoikien statustyyö väkivallan ja vähittäisen valokielassa. Acta Universitatis Ouluensis, E Scientiae Rerum Socialium 113.
- Korhonen, K. & Krekula, K. 2016. Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin ja heidän tietonsa koskien eri seksuaaliryhmiä. Turun yliopisto. Kasvatustieteen proseminaaritutkielma.
- Kuntaliitto.fi. 2017.
Viitattu 28.11.2017
<https://www.kuntaliitto.fi/asantuntijapalvelut/vaestofietoja-kunnittain>
- Kuusisto-Arponen, A-K., & Tani, S. 2009. Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. Alue ja ympäristö. 38: 1 (2009) s. 51–58.
- Laki avioliittolain muuttamisesta. 156/2015
Viitattu 9.3.2017
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150156>
- Laki rekisteröidystä parisuhteesta. 950/2001.
Viitattu 10.10.2016
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010950>
- Laki rikoslain muuttamisesta. 578/1995.
Viitattu 10.10.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950578#Pido2635984>
- Lehtonen, J. 1995. Seksuaalivähemmistöt koulussa. Helsinki: Seksuaalinen tasavertaisuus SETA. Seta-julkaisut.
- Lehtonen, J. Työntekijöiden moninaisuus ja työelämän heteronormatiivisuus. Teoksessa Lehtonen, J. (toim.) 2002. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES, 5–12.
Viitattu 19.10.2016
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76133/Equib.pdf?sequence=1>

Lehtonen, J. 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 31. Helsinki: Yliopistopaino.

<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/val/sosio/vk/lehtonen/seksuaal.pdf>

Lehtonen, J. 2005. Heteroita oomme kaikki? Kasvatuksen heteroseksuaalinen normi. Teoksessa Kiilakoski, T., Tomperi, T. & Vuonkoski, M. (toim.) Kenen kasvatus? Tampere: Vastapaino, 62–86.

Lehtonen, J. 2010. ”Kaikki kuvatkin on sellaisia: isä, äiti ja lapsi” – Heteronormatiivisuus eri koulutusasteilla. Teoksessa Suortamo, S., Tainio, L., Ikkävalko, E., Palmu, T. & Tani, S. (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus, 87–110.

Lehtonen, J. 2014. Sukupuolittuneita valintoja? EI-HETEROSEKUAALISET JA TRANSNUORET KOULUTUKSESSA. Sukupolentutkimus – Genusforskning 27 (2014): 4, 67–71.

Martin-Storey, A. & Crosnoe, R. 2012. Sexual minority status, peer harassment, and adolescent depression. *Journal of Adolescence* 35 (2012) 1001–1011.

McGwee, R.W. 2016. The Relationship between Religion and Views Toward Homosexuality: An Empirical Study of 98 Countries. Fayetteville State University. Viitattu 27.11.2017

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2799870

Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. (toim.) 2016. Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta. Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura).

Viitattu 7.12.2017

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Parvinen, P. 2013. Myyntipsykologia. Jyväskylä: Docendo.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus 2004.

Viitattu 18.10.2016

http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus 2014.

Viitattu 18.10.2016

http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Rivers, I. 2001. The bullying of sexual minorities at school: Its nature and long-term correlates. *Educational and Child Psychology*, 2001, Vol. 18(1).

Salasuo, M. 2007. Atomisoitunut sukupuoli. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2007: 7.

Seksuaalinen tasavertaisuus – Seta ry. Moninaisuus mahtuu kouluun. Vinkkejä ihmissensitiiviseen opetukseen. Verkkojulkaisu.

Viitattu 16.12.2016

<http://alli.fi/binary/file/-/id/655/fid/1059/>

Solantaus, T. 2008. Homoseksuaalisten vanhempien lasten kehitys. Teoksessa Jämsä, J. (toim.) 2008. Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: P-S-kustannus, 72–85.

Stotzer, R.L. 2008. Straight Allies: Supportive Attitudes Toward Lesbians, Gay Men, and Bisexuals in a College Sample. Springer Science + Business Media, LLC 2008. *Sex Roles* (2009) 60: 67–80.

Syrjälä, L. 1995. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälineenä. Tapaustutkimuksen luonnehdintaa. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: West Point Oy, 9–24.

Myllyniemi, S. (toim.) 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura).

Viitattu 9.12.2017

https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf

Myllyniemi, S. (toim.) 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura).

Viitattu 7.12.2017

https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_IS-SUUU.pdf

Mäkelä, K. 2010. Alaikäisiä koskeva eettinen ennakkoasäätely. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 67–90.

Nieminen, L. 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 25–42.

Nissinen, J. 2006. Seksuaalinen suuntautuminen. Teoksessa Apter, J., Väisälä, L., Kaimola, K. (toim.) 2006. Seksuaalisuus. Jyväskylä: Kustannus Oy Duodecim, 130–156.

Nummelin, R. & Ruuhilahi, S. 2004. Peruskoululaisten seksuaalikasvatus – Helsinki-läisiä ratkaisuja. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakes Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 185–195.

Nummi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro.

Paju, P. 2011. Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Julkaisuja 115. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Taavetti, R. 2015. ”Olis siistää, jos ei tarttis määritellä...” Kuriton ja tavallinen sateenkaarinuoruus. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisuja 81.

Hybridit ja Seta, Seta-julkaisuja 24. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ja tekijät.

Viitattu 18.10.2016

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/hvvinvoiva_sateenkaarinuori.pdf

Tahdon2013a. Kansalaisaloite tasa-arvoisen avioliittolain puolesta.

Viitattu 18.10.2016

<http://www.tahdon2013.fi/>

Tahdon2013b. Uutinen tasa-arvoisen avioliittolain kannatuksen noususta.

Viitattu 15.1.2018

<http://www.tahdon2013.fi/uutiset/tutkimus-tasa-arvoisen-avioliittolain-kannatus-noussussa/>

Takala, T. 1992. Johdanto. Teoksessa Takala, T. (toim.) Kasvatussociologia. Juva: WSOY, 9–29.

Tasker, F. 2010. Same sex parenting and child development. Reviewing the contribution of parental gender. *Journal of Marriage and Family* 72: 1, 35–40.

Viitattu 27.11.2017

<https://www.jstor.org/stable/pdf/27752553.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Helsinki: Valopaino Oy.

Viitattu 8.2.2018

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Tammi.

Uljens, M. 1989. Fenomenografi – forskning om uppfatningar. Lund: Studentlitteratur.

Virtanen, J. 2002. Kliininen seksologia. Helsinki: WSOY.

World Health Organization. 2006.

Viitattu 19.10.2016

http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/

Yhdenvertaisuuslaki. 1325/2014.

Viitattu 19.10.2016

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325#Pdp1555344>

Äitiyslaki kansalaisaloitekampanja. 2016.

Viitattu 10.10.2016

<http://aitiyslaki.fi/>

3. Kuinka yleistä teidän koulussanne on käyttää toisen ihmisen nimitelyyn sanoja homo tai lesbo? Käytetäänkö näitä sanoja kiusaamistarkoituksessa?

---

4. Millä tavalla seksuaalivähemmistöt (homot, lesbot ja biseksuaalit) näkyvät teidän koulunne arjessa? Esimerkiksi välitunneilla, oppitunneilla, oppituntien sisällöissä, opetuksessa ja keskusteluissa.

Seuraavat tilanteet ovat kuvitteellisia. Lue tilanne ja eläydy siihen. Vastaa lyhyesti sen perusteella, miten kyseisessä tilanteessa reagoisit tai mitä ajattelisit.

5. Näet kadulla kahden miehen suutelevan toisiaan. Minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää ja miten toimit tilanteessa?

---

6. Kanssasi samaa sukupuolta oleva ystäväsi kertoo sinulle kahden kesken, että hän on ihastunut saman sukupuolen edustajaan kuin te olette. Miten reagoit tähän ja minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää?

LIITTEET

Liite 1: Avoin kyselylomake

Tässä kyselyssä tiedustellaan sinun käsityksiäsi seksuaalivähemmistöistä. Lue jokainen kysymys huolellisesti läpi ja vastaa kaikkiin kysymyksiin **rehellisesti ja oman mielipiteesi mukaan**. Vastauksiin ei ole olemassa oikeaa eikä väärää vastausta, vaan sinun oma mielipiteesi on tärkeä. Vastaminen tapahtuu luottamuksellisesti eikä sinua myöhemmin yhdistetä vastauksiisi.

Ikä: _____
 Sukupuoli: _____
 Asuinpaikkakunta: _____

Tutkimuksessa käytettävien termien määritelmät:

Heteroseksuaali kuvaa ihmistä joka haluaa kokea rakkautta, parisuhteen ja seksiä eri sukupuolta olevan kanssa.

Homoseksuaali kuvaa ihmistä joka haluaa kokea rakkautta, parisuhteen ja seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa.

Lesbolla useimmiten tarkoitetaan homoseksuaalisia naisia ja **homolla** homoseksuaalisia miehiä.

Biseksuaalisuus kuvaa kiinnostusta molempiin sukupuoliin.

1. Kuinka hyväksyttävää teidän koulussanne on sinun mielestäsi näyttää avoimesti, jos kuuluu seksuaalivähemmistöön (homot, lesbot ja biseksuaalit)?

---

2. Onko teidän koulussanne sinun mielestäsi eroa suhtautumisessa naispuolisiin homoseksuaaleihin (lesboihin) ja miespuolisiin homoseksuaaleihin (homoihin)? Miten mahdolliset erot ilmenevät?

---

7. Koulusiin tulee uusi oppilas, jonka vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään? Vaikuttaa ko tämä sinun suhtautumiseesi uutta oppilasta kohtaan?

Seuraavissa kohdissa laita rasti ruutuun siihen kohtaan, joka vastaa omaa suhtautumistasi asiaan. Jatka lausetta kirjoittamalla lyhyesti selitys omalle valinnallesi.

8. Jos sisaruskeni kertoisi olevansa homo/lesbo, minun suhtautumiseni

muuttuisi häntä kohtaan, koska
 ei muuttuisi

---

pitää _____

9. Mielestäni myös mies- ja naispareilla olla oikeus mennä naimisiin, koska ei pidä

Vastaa seuraavien kysymyksiin rehellisesti omien mielipiteidesi mukaan.

10. Mitä mieltä olet siitä, että kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä adoptoisi yhdessä lapsen ja näin lapsella olisi kaksi äitiä tai kaksi isää?

---

11. Miten suhtautuisit siihen, jos Suomen tasavallan presidentiksi valittaisiin henkilö, joka kertoisi avoimesti olevansa homo/lesbo?

---

12. Millainen merkitys sillä mielestäsi on, jos opettajana työskentelevä henkilö on seksuaalisuuntautumiseltaan lesbo, homo tai biseksuaali?

---

13. Miten toivoisit, että homoja, lesboja ja biseksuaaleja kohdeltaisiin Suomessa?

---

14. Mitä mieltä sinä olet seksuaalivähemmistöistä (homot, lesbot ja biseksuaalit)?

---

15. Mitä mieltä olet ja millaisia mielikuvia sinulla on seuraavista seksuaaliryhmistä?

a) heteroseksuaalit

---

b) miespuoliset homoseksuaalit/homot

---

c) naispuoliset homoseksuaalit/lesbot

---

d) biseksuaalit

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2: Korhosen ja Krekulan kyselylomake (2016)

Tässä kyselyssä tiedustellaan sinun omaa suhtautumistasi seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Lue jokainen kysymys huolellisesti läpi ja vastaa kaikkiin kysymyksiin **rehellisesti ja oman mieltäsi mukaan**. Vastauksiin ei ole olemassa oikeaa eikä väärää vastausta, vaan sinun oma mielipiteesi on tärkeä. Vastaaminen tapahtuu luottamuksellisesti eikä sinua myöhemmin yhdistetä vastauksiisi.

Ikä: _____
Sukupuoli: _____

Tutkimuksessa käytettävien termien määritelmät:

Heteroseksuaali kuvaa ihmistä joka haluaa kokea rakkautta, parisuhteen ja seksiä eri sukupuolta olevan kanssa.

Homoseksuaali kuvaa ihmistä joka haluaa kokea rakkautta, parisuhteen ja seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa.

Biseksuaalisuus kuvaa kiinnostusta molempiin sukupuoliin.

Lesbolla useimmiten tarkoitetaan homoseksuaalisia naisia.

Seuraavat tilanteet ovat kuvitteellisia. Lue tilanne ja eläydy siihen. Vastaa lyhyesti sen perusteella, miten kyseisessä tilanteessa reagoisit tai mitä ajattelisit.

1. Näet kadulla kahden miehen suutelevan toisiaan. Minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää ja miten toimit tilanteessa?

---

2. Luet uutisista, että tunnettu huippu-urheilija on kertonut olevansa homoseksuaali. Miten reagoit tähän uutiseen ja minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää?

---

3. Kannsasi samaa sukupuolta oleva ystäväsi kertoo sinulle kahden kesken, että hän on ihastunut saman sukupuolen edustajaan, kuin te olette. Miten reagoit tähän ja minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää?

---

4. Kouluusi tulee uusi oppilas, jonka vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Mitä ajattelet siitä, että uuden oppilaan vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään? Vaikuttaako tämä sinun suhtautumiseesi uutta oppilasta kohtaan?

Seuraavissa kohdissa laita rasti ruutuun siihen kohtaan, joka vastaa omaa suhtautumistasi asiaan. Jatka lausetta kirjoittamalla lyhyesti selitys omalle valinnallesi.

5. Mielestäni myös mies- ja naispareilla pitäisi olla oikeus mennä naimisiin, siksi koska ei pitäisi

---

---

muuttuisi

6. Jos sisarukseni kertoisi olevansa homoseksuaali/lesbo, minun suhtautumiseni

ei muuttuisi

häntä kohtaan, koska

---

7. Miten suhtautuisit, jos oma idolisi (esim. laulaja, näyttelijä) kertoisi olevansa homoseksuaali/lesbo? Muuttuisiko suhtautumisesi häntä kohtaan?

---

8. Onko sillä sinulle merkitystä, ovatko opettajina työskentelevät henkilöt heteroseksuaaleja vai homoseksuaaleja/lesboja? Miksi sillä on/ei ole merkitystä sinulle?

---

9. Miten toivoisit, että homoja, lesboja ja biseksuaaleja kohdeltaisiin Suomessa?

Liite 3: Tutkimuslupalomake

Päätösno Nro / 20_Nro

TUTKIMUSLUPALOMAKE

Tutkimuksen tavoite ja kohderyhmä (luokka-aste)

Pro gradu -tutkielmassa tutkitaan peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä sekä asuinpaikan merkitystä nuorten seksuaalivähemmistöjä koskeviin.

Tutkimuksen kulku

Puolet aineistosta kerätään Turun kaupungissa sijaitsevassa peruskoulussa ja puolet pienemmässä, alle 10 000 asukkaan kunnassa Varsinais-Suomen alueella talven / kevään 2017 aikana. Tutkittavista kouluista aineisto kerätään kaikilta koulun yhdeksäsluokkalaisilta. Kun aineisto on saatu kokonaisuudessaan kerättyä, aloitetaan aineiston laadullinen analyysi. Aineiston analyysin jälkeen kirjoitetaan raportin tulos- ja pohdintaosiot ja raportin olisi tarkoitus valmistua keväällä 2018. Aineistonkeruutianteessa tutkijat ovat fyysisesti paikalla, antavat ohjeet vastaamiseen ja vastaavat mahdollisiin kysymyksiin siihen asti, että jokainen vastaaja on saanut lomakkeensa täytettyä.

Tietosuojat

Tutkimuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiheen arkaluonteisuus ja varmistetaan jokaisen vastaajan anonymiteetti. Lomakkeissa ei kysytä oppilaan nimeä ja taustatietoina vastaajia pyydetään vain kertomaan ikä, sukupuoli sekä asuinpaikkakunta. Tutkittavat vastaavat itsenäisesti ja voivat halutessaan siirtyä luokassa omaan rauhaansa paikkaan vastaamaan kyselylomakkeeseen. Kun vastaaja on saanut vastattua lomakkeeseen, laittaa hän itse lomakkeensa kirjekuoreen ja sulkee henkilökohtaisesti kuoren sinetin. Kuoret sekoitetaan huolellisesti ja kaikki kuoret avataan vasta, kun kaikilta tutkimukseen osallistuvilta on saatu kerättyä aineisto. Näin ollen edes tutkijat eivät voi yhdistää vastauslomakkeita tiettyihin vastaajiin. Vastauslomakkeet säilytetään huolellisesti ja niitä käsitellään luottamuksellisesti. Valmiissa pro gradu -tutkielmassa ei tule ilmi tutkittavien koulujen nimiä tai muutakaan tietoa, josta koulun voisi yhdistää tutkimukseen.

Anojan yhteystiedot

Katri Jalo, kaevko@utu.fi ja Katri Krekula, kajokre@utu.fi

10. Seuraavissa kohdissa ei haeta käsitteen määrittelyä, jotka löytyvät kyselym ensimmäiseltä sivulta, vaan sinun omia mielikuviasi eri seksuaaliryhmistä. Kuvalle lyhyesti, millaisia ihmisiä ovat mielestäsi:

a) heteroseksuaalit

---

b) homoseksuaalit

---

c) lesbot

---

d) biseksuaalit

---

11. Onko lähipiirissäsi (perhe, ystävät, sukulaiset) seksuaalivähemmistöön kuuluvia ihmisiä?

Kyllä ___ Ei ___

Kiitos vastauksistasi! ☺

- Yhtä koulua koskevaan tutkimukseen luvan antaa koulun rehtori
- Useita kouluja koskevaan tutkimukseen luvan antaa palvelualuejohtaja

Turussa, pvm 31.1.2017 Katri Jalo ja Katri Krekula
anojan nimi

PÄÄTÖS

- Myönnän anotun tutkimusluvan edellyttäen, että koulut haluavat siihen osallistua.
 En myönnä, perustelu: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. _

Turussa, pvm Pvm Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
päättökentekijän allekirjoitus/nimi

Ilmoitus päätöksestä:

- asianomainen TURUN KAUPUNKI
 - ao.koulujen rehtorit Yliopistonkatu 27a
 PL 362, 20101 TURKU

Osoite	Adress	Puh./Tel	Telefax
Yliopistonkatu 27a PL 362 20101 TURKU	Universitetigatan 27a PB 365 20101 ÅBO	(02)262 9111	(02)262 9350

Liite 4: Tutkimuslupa huoltajalle

Hyvä huoltaja

Olemme Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen neljännen vuosikurssin opiskelijoita. Luokanopettajan opintoihimme sisältyy tutkimuksen tekemistä ja nyt teemme maisteriopintojemme loppuyötä eli pro gradu -tutkielmaamme.

Toivomme, että lapsenne voisi osallistua tutkimukseen, jossa tutkitaan peruskoulun yhdeksänsä luokkalaisten käsityksiä seksuaalivähemmistöistä. Tutkimme tarkemmin ottaen asuinpaikan merkitystä nuorten seksuaalivähemmistöjä koskeviin ja tarkoituksena on tehdä tapaustutkimus kahdessa eri Varsinais-Suomen alueella olevassa koulussa.

Tutkimuksessa ei kysytä tutkimukseen osallistuvien nuorten nimiä ja kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Ketään tutkittavaa nuorta ei voida jälkikäteen yhdistää vastauksiinsa. Olemme itse paikalla luokissa koko vastaamislaitteen ajan, annamme ohjeet lomakkeen täyttämiseen ja vastaamme mahdollisiin kysymyksiin. Tutkimuksen toteuttamisessa otamme huomioon aiheen arkaluonteisuuden ja varmistamme jokaisen vastaajan anonymiteetin sekä turvallisen vastausolosuhteen.

Pyydämme, että täyttäisitte ohjeisen huoltajan suostumuksen ja palauttaisitte sen lapsenne terveystiedon opettajalle XXXX loppuun mennessä.

Mikäli haluatte lisätietoja tutkimuksesta, voitte ottaa yhteyttä Katri Jaloon tai Katri Krekulaan. Kiitos jo etukäteen yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin,

Katri Jalo Katri Krekula
Puh. 0500711571 Puh. 0449708004
Sähköposti: kajevko@utu.fi Sähköposti: kajokre@utu.fi

Leikkaa tästä ja palauta terveystiedon opettajalle XXXX mennessä.

Suostun, että lapseni _____
(lapsen nimi)

osallistuu nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevaan pro gradu -tutkielmaan.

En suostu, että lapseni _____
(lapsen nimi)

osallistuu nuorten seksuaalivähemmistöjä koskevaan pro gradu -tutkielmaan.

Päiväys	Huoltajan allekirjoitus
---------	-------------------------

Miespuolisia homoja saatetaan pitää naismaisina (1)
Homot eivät halua näyttää avoimesti seksuaalista suuntautumistaan (1)
Pojat ovat kiinnostuneita lesboista (1)
Työt suhtautuvat lesboihin neutraalisti (1)
Lesbot ovat tutumpi näky koulussa (1)
Lesbous voidaan kokea todellisempaan asiaan kuin homous (1)

Miespuoliset homoseksuaalit otetaan vastaan paremmin kuin naispuoliset homoseksuaalit (7)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (15)

En tiedä, koska en tiedä koulussamme ketään homoa tai lesboa (7)
En osaa sanoa (5)
On eroa (ei selitystä, millaisia eroja ilmenee) (2)
Työt voi olla kaverit homon kanssa ja pojat lesbon kanssa (1)

3. Kuinka yleistä teidän koulussanne on käyttää toisen ihmisen nimityksen sanoja homo tai lesbo? Käytetäänkö näitä sanoja kiusaamistarkoituksessa?

Sanojen käyttäminen nimityksen ja haukkumiseen yleistä (101)	Homoa ja lesboa käytetään leikkimielisessä kiusoittelussa (44) Yleistä (23) Homon käyttäminen haukkumasanana (20) Lesbon käyttäminen haukkumasanana (7) Homoa käytetään lesboa useammin haukkumasanana (6) Suurin osa ei ymmärrä, että homo ei ole haukkumasanana, ainakaan minun mielestäni (1)
Sanojen käyttäminen nimityksessä ja kiusamisessa harvinaista (46)	Ei kovin yleistä (12) Lesboa ei käytetä kiusaamistarkoituksessa tai haukkumasanana (14) Homoa ei käytetä kiusaamistarkoituksessa (7) Sanoja käytetään silloin tällöin (7) Sanoja käytetään ilman erityistä syytä (2) Ei itse käytä homo tai lesbo sanoja kiusaamistarkoituksiin (1) Kaikki ymmärtävät, että homo ja lesbo eivät ole haukkuma sanoja (1) Sanojen käyttäminen kiusaamistarkoituksessa on vähentynyt (1) Sanaa homo käytetään positiivisena ilmauksena (1)
Sanojen käyttäminen kiusaamiseen tavannaista (18)	Homoa ja lesboa käytetään kiusaamiseen (18)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (4)	En tiedä kuinka yleistä on (4)

Liite 5: Aineiston käsitysryhmät kysymyksittäin ja asuinpaikan mukaan

Kaupungissa asuvat nuoret:

1. Kuinka hyväksyttävää teidän koulussanne on sinun mielestäsi näyttää avoimesti, jos kuuluu seksuaalivähemmistöön (homot, lesbot ja biseksuaalit)?

Jossain määrin hyväksyttävää (50)	Hyväksyttävää jossain määrin (31) Muutamissa tyhmissä (esim. luokassa) tai kaveripiirissä hyväksyttävää (5) Leikkimielistä kiusoittelua seksuaalivähemmistöjä kohtaan (5) Hyväksyntä riippuu siitä, kuinka homous tuodaan esille (3) Asiasta saattaa kuulla välillä huomautuksia tai ilmenee pientä kiusaamista (2) Rüppuu siitä, mitä tarkoitetaan hyväksymisellä (1) Ihmiset voisivat olla suvaitsevaisempia (1) Seksuaalivähemmistöön kuuluvat saavat huomiota sen vuoksi, että se on monelle uusi ja vieras asia (1) Seksuaalivähemmistöön kuuluvat parit voivat saada huomiota (1)
Ei hyväksyttävää (37)	Joutuu kokemaan pilkkua ja jonkunlaista kiusaamista (14) Osa oppilasta ei hyväksy asiaa (9) Moni ei uskalla näyttää kuuluvansa seksuaalivähemmistöön (4) Käytetään sanaa homo haukkumanimänä (3) Seksuaalivähemmistöä koetaan huonompana tai oudompana kuin heteroseksuaalit (2) Heitä ei oteta vastaan lämmöllä (2) Ei ole mitään hyväksyntää (2) Poika ei saisi olla homo (1)
Hyväksyttävää (35)	Hyväksyttävää (24) Itse hyväksyy kaikki ihmiset (7) Ei varmaan mitään ongelmaa (2) Henkilökunta hyväksyy asian täysin (1) Kaikki saa tehdä mitä haluaa, kaikilla omat mielipiteensä (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (13)	En tiedä (8) Ei tiedä tai usko kuinka tosissaan ihmiset oikeasti kiusaavat tai vahingoittavat sateenkaari-ihmisiä (4) Niistä ei ihmevästi puhuta (1)

2. Onko teidän koulussanne sinun mielestäsi ero suhtautumisessa naispuolisiin homoseksuaaleihin (lesboihin) ja miespuolisiin homoseksuaaleihin (homoihin)? Miten mahdolliset erot ilmenevät?

Nais- ja miespuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan samalla tavalla (52)	Ei ole tai ei ole huomannut eroa suhtautumisessa (51) Ei usko, että suhtautumisessa on eroja (1)
Naispuoliset homoseksuaalit otetaan vastaan paremmin kuin miespuoliset homoseksuaalit (37)	Homous otetaan vastaan huonommin kuin lesbous (10) Homoa kiusataan (6) Lesbouteen ei kiinnitetä huomiota (6) Homoihin viitsailaan (3) Homot huomataan helpommin kuin lesbot (2) Homoutta voidaan verrata heikkouteen ja tyhmyyteen (2) Lesbot ovat okei (2)

4. Millä tavalla seksuaalivähemmistöt (homot, lesbot ja biseksuaalit) näkyvät teidän koulunne arjessa? Esimerkiksi välitunneilla, oppitunneilla, oppituntien sisällöissä, opetuksessa ja keskusteluissa.

Seksuaalivähemmistöt eivät näy koulun arjessa (70)	Eivät näy koulun arjessa ollenkaan tai hyvin vähän (56) Seksuaalivähemmistöt eivät ole näkyvästi esillä (12) Seksuaalivähemmistöön kuuluvat koittavat peittää omaa suuntautumistaan (2)
Seksuaalivähemmistöjä käsitellään oppitunneilla (29)	Oppitunneilla aiheena ja keskustelussa seksuaalivähemmistöt (25) Oppitunneilla seksuaalivähemmistöjä käsitelty avoimesti ja suvaitsevaisesti (2) Opettajat ja kouluhenkilökunta puhuvat erilaisuudesta ja uskalltamisesta olla erilainen (2)
Seksuaalivähemmistöt ovat esillä oppilaiden välisissä keskusteluissa (16)	Oppilait puhuvat seksuaalivähemmistöistä (8) Seksuaalivähemmistöjä kohdellaan suvaitsevaisesti (6) Seksuaalivähemmistöjä käsitellään paljon (1) Pojat puhuvat ilkeästi (1) Seksuaalivähemmistöistä puhuttaessa mainitaan kiusallaan koulussa oleva homoseksuaali (1)
Seksuaalivähemmistöön kuuluvat henkilöt tuovat avoimesti suuntautumisensa esille (7)	Lesboparikunnan halailu tai suutelu (2) Välitunneilla (2) Seksuaalivähemmistöön kuuluva on hiljainen välitunneilla (1) Seksuaalivähemmistöön kuuluvan pukeutumisessa ja ulkonäössä (1) Seurustelu (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (5)	En tiedä (5)

5. Näet kadulla kahden miehen suutelevan toisiaan. Minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää ja miten toimit tilanteessa?

Ei ole kiinnostunut asiasta (82)	Kävelee parin ohit ja jatkaa matkaansa (35) Tilanne ei herätä erityisiä ajatuksia (23) Ei toimi mitenkään erityisesti (15) Ei välitä asiasta juuri ollenkaan (9)
Ajattelee, että jokainen saa näyttää rakkauttaan avoimesti (62)	Ajattelee sen olevan hienoa, että ihmiset voivat julkisesti näyttää kuuluvaansa seksuaalivähemmistöön (17) Ajattelee, että rakkaus ei katoa sukupuolta (11) Ajattelee sen olevan normaalia (9) Ajattelee sen olevan hienoa (7) Pitävä tilannetta hellyttävänä (5) Ajattelee, että jokainen saa olla sellainen kuin on (4) Ajattelee sen olevan ok (3) Ajattelee sen olevan hienoa, etteivät miehet häpeä itseään (2) Hymyilee iloisesti ja kävelee ohit (2) Ei ole mitään homoseksuaaleja vastaan (1) Haluaisi, että seksuaalivähemmistöjen edustajat olisivat avoimemmin esillä (1)

Ei pidä asiasta tai pitää sitä erikoisena (18)	Ajattelee sen olevan allottavaa (5) Ajattelee sen olevan outoa (4) Ensin ajattelee asian olevan allottavaa, mutta antaa asian olla (2) Lähtee pois paikalta tai katsoo toiseen suuntaan (2) Tarkistaa näkemänsä, koska ei ole tottunut näkemään sellaista (2) Hämmästyä ja jatkaa matkaansa (2) Viitsalee kavereiden kanssa asiasta (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (4)	Katsoo heitä hetken (3) Ajattelee heidän ikäeroaan (1)

6. Kanssasi samaa sukupuolta oleva ystäväsi kertoo sinulle kahden kesken, että hän on ihastunut saman sukupuolen edustajaan kuin te olette. Miten reagoit tähän ja minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää?

Hyväksyy ystävän sellaisena kuin hän on (114)	Hyväksyy asian (21) Tukee ja auttaa ystävää (14) On kiinnostunut ystävänsä ihastuksesta ja tunteista (13) On otettu, että ystävä kertoo asiasta (12) Ei vaikuta ystävyys-suhteeseen tai muuta suhtautumista ystävää kohtaan (11) On iloinen ystävän puolesta ja haluaa ystävän olevan onnellinen (9) Ei reagoi suuresti eikä asia herätä ajatuksia (8) Ystävän ihastuksen sukupuolella ei ole merkitystä (7) On ylpeä ystävästä (5) Reagoi neutraalisti tietoon, pitää asiaa ystävän omana asiana (5) Kannustaa ystävää puhumaan ihahtukselle (4) Uskoo reagoivansa normaalisti tietoon (2) Pitää asian salaisuutena, jos ystävä niin haluaa (2) Hyväksyy asian, muttei ole kiinnostunut tilanteesta (1)
Ystävän seksuaalinen suuntautuminen herättää hämmennystä (40)	Yllätty tiedosta (14) Yllätty tai hämmästyy aluksi, mutta hyväksyy asian (9) Pohitti tai pelkää, onko ystävä ihastunut häneen itseensä (7) Ei tiedä miten reagoi tai pelkää reagoivansa vääriällä tavalla (3) Muuttaa käsitystä ystävästä (2) Pohitti onko aiemmin huomannut merkkejä (2) Pohitti onko asia salaisuus (2) On kiinnostunut asiasta vain, jos ystävä on ihastunut häneen (1)
Ei hyväksy ystävän seksuaalista suuntautumista (12)	Järkyttyä tai vaihtuu asiasta (5) Pitää tietoa outona (2) Reagoi negatiivisesti (voimasanoja käyttäen) (2) Voi jatkaa ystävinä, jos ystävä ei osoita kiinnostusta häntä kohtaan (2) Ei halua jatkaa ystävyys-suhdetta (1)

Ei muuttuisi, koska sisarus on niin läheinen ja tärkeä ihminen (28)	Ei muuttuisi, koska sisarus on aina sisarus ja rakas (19) Ei muuttuisi, koska haluaa sisaruksen olevan onnellinen (4) Ei muuttuisi, koska haluaa sisaruksen kokevan rakkautta kenen kanssa haluaa (3) Ei muuttuisi ja kannustaisi sisarusta olemaan avoin asiasta (1) Ei muuttuisi, mutta olisi kiinnostunut sisaruksen seksuaalisesta suuntautumisesta (1)
Ei muuttuisi, koska seksuaalinen suuntautuminen on jokaisen henkilökohtainen asia johon ei voi itse vaikuttaa (9)	Ei muuttuisi, koska seksuaalinen suuntautuminen on ihmisen yksityinen asia (4) Ei muuttuisi, koska sisarus ei voi vaikuttaa seksuaaliseen suuntautumiseensa (3) Ei muuttuisi, sillä kuka vaan voi olla homo/lesbo (1) Ei muuttuisi, koska asia on vain hyväksyttävä (1)
Muuttuisi, koska sisaruksen seksuaalinen suuntautuminen vaikuttaisi ajatuksiin ja kannsikäytämiseen sisaruksen kanssa (9)	Muuttuisi, jos tieto tulisi yllätyksenä ja ei ole ajatellut asiaa (2) Muuttuisi, koska sisaruksen seksuaalinen suuntautuminen aiheuttaisi epäluuloa (2) Muuttuisi, koska sisarus on jo harrastanut seksiä vastakkaisen sukupuolen kanssa (1) Muuttuisi, koska sisarusta pitäisi kohdella eri tavalla (1) Muuttuisi, koska se vaikuttaisi keskustelun aiheisiin (1) Muuttuisi ja ei muuttuisi, koska sisarus ei olisi enää samanlainen (1) Muuttuisi ja ei muuttuisi, koska ei haluaisi sisaruksen olevan homo/lesbo, silti sisarus ei muuttuisi (1)
Muuttuisi, koska näkisi sisaruksen positiivisemmin kuin aiemmin (3)	Muuttuisi, koska arvostus häntä kohtaan kasvaisi (2) Muuttuisi, koska tilanne voisi lähentää sisarusia (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (3)	Ei muuttuisi, kunhan sisarus ei ihastu minuun tai sukulaisiin (1) Ei muuttuisi, mutta saattaisi nauraa asialle (1) Ei muuttuisi, koska ei ole sisarusia (1)

9. Mielestäni myös mies- ja naispareilla pitää/ei pidä olla oikeus mennä naimisiin, koska

Pitää olla oikeus, koska kaikille nelinen kuuluvat samat oikeudet (76)	Pitää olla oikeus, koska kaikilla on oikeus rakastaa, olla on- ja mennä naimisiin kenen kanssa haluaa (29) Pitää olla oikeus, koska kaikki ovat tasa-arvoisia ja kaikille kuuluu samat oikeudet (29) Pitää olla oikeus, koska ei ole pätevää syytä miksi eivät voisi mennä naimisiin (8) Pitää olla oikeus, koska ihminen ei voi itse vaikuttaa seksuaaliseen suuntautumiseensa (4) Pitää olla oikeus, koska asialla ei ole merkitystä (3) Pitää olla oikeus, koska homoseksuaalisuus on luonnollista (1) Pitää olla oikeus, koska se on kiva asia (1) Pitää olla oikeus, vaikka olisi itse epäluuloisen asian suhteen (1)
--	---

7. Kouluusi tulee uusi oppilas, jonka vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Mitä ajattelet siitä, että uuden oppilaan vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään? Vaikuttaako tämä sinun suhtautumisesi uutta oppilasta kohtaan?

Vanhempien sukupuolella tai seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä tai vaikutusta lapseen (118)	Ei vaikuta suhtautumiseen oppilasta kohtaan (59) Vanhempien sukupuolella tai suuntautumisella ei ole merkitystä (13) Ei usko asian vaikuttavan suhtautumiseen (10) Vanhempien sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen ei määrittele lasta (9) Omia vanhempia ei voi valita (7) Se on normaalia (6) Kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat (4) On hyväksyttävää ja rohkeaa näytää oma seksuaalinen suuntautumiseensa (3) Asia ei kiinnosta (3) Hyväksyy asian (2) Tunteen jonkun, jonka vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään eikä asia ole vaikuttanut suhtautumiseen (2)
Vanhempien homoseksuaalinen suuntautuminen nähdään eriarvoisena heteroseksuaaliseen suuntautumiseen verrattuna (28)	Vaikuttaa ehkä suhtautumiseen oppilasta kohtaan (7) Se on erilaista (6) Se on outoa (5) Voi vaikuttaa muiden suhtautumiseen negatiivisesti (3) Alkuaan asia aiheuttaa hämmennystä (3) Vaikuttaa suhtautumiseen oppilasta kohtaan (1) Asia vaikuttaa alitajuisesti käyttäytymiseen oppilasta kohtaan (1) Pelkää, että oppilas ihastuu häneen, jos on samaa sukupuolta (1) Ei näytä oppilaalle epävarmaa suhtautumistaan (1)
Näkee tilanteen mielenkiintoisena (13)	Asia on mielenkiintoinen (7) Suhtautuu oppilasta kohtaan positiivisemmin kuin jos oppilaalla olisi eri sukupuolta olevat vanhemmat (6)

8. Jos sisaruskeni kertoisi olevansa homo/lesbo, minun suhtautumiseni

muuttuisi häntä kohtaan, koska
ei muuttuisi

Ei muuttuisi, koska ihmisen seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (46)	Ei muuttuisi, koska sisarus ei muutu ihmisenä (16) Ei muuttuisi, koska asialla ei ole merkitystä (12) Ei muuttuisi, koska kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat (10) Ei muuttuisi, koska on normaalia rakastua kaikkiin sukupuoliin (5) Ei muuttuisi, sisarus on jo biseksuaali, eikä tieto muuttanut suhtautumista (1) Ei muuttuisi, koska sisarus ei silti olisi kiinnostunut ihmisoikeuksista (1) Ei muuttuisi, mutta hämmästytisi aluksi, jonka jälkeen eläisi asian kanssa normaalisti (1)
--	--

Asiaan liittyy monia eri näkökulmia (4)	Pitää ja ei pidä olla oikeutta, koska asiassa on monta puolta (2) Pitää olla oikeus, mutta kirkon kanta saa olla eri (1) Ei pidä olla oikeutta, mutta ei tiedä miksi (1)
Ei pidä olla oikeutta, koska mies- ja naisparien naimisiinmeno välinen poikkeus normista (3)	Ei pidä olla oikeutta, koska se on outoa (2) Ei pidä olla oikeutta, koska avioliitto on miehen ja naisen (1)

10. Mitä mieltä olet siitä, että kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä adoptoisi yhdessä lapsen ja näin lapsella olisi kaksi äitiä tai kaksi isää

Sateenkaarivanhemmuus on hyväksyttävä asia (67)	Kaikkilla tulisi olla oikeus hankkia ja kasvattaa lapsia (17) Siinä ei ole mitään väärää (11) Se on melko hyväksyttävää (11) Ymmärrettävää, koska he eivät voi itse saada lasta (8) Se on hieno asia (6) Se on normaalia (5) Se on heidän oma asiansa (5) Sen pitäisi olla hyväksyttävämpää kuin nyt on (2) Sateenkaariperheet ovat yleistyneissä (1) Hyväksyttävää, kun lapsi tottuu vanhempiinsa (1)
Seksuaalinen suuntautuminen ei kuta vanhempaa oleminen tai lapsen (29)	Samaa sukupuolta olevat vanhemmat ovat lapselle yhtä hyviä kuin eri sukupuolta olevat vanhemmat (15) Tärkeintä on rakkaus lasta kohtaan ja että lapsi saa kodin (10) Hyväksyttävää, jos vanhemmat osaavat kasvattaa lasta ja huolehtia hänestä (4)
Vanhempien seksuaalinen suuntautuminen voi vaikuttaa lapseen (22)	Lasta voidaan kiusata asiasta (6) Lapsi voi kokea tilanteen oudoksi (4) Samaa sukupuolta olevat vanhemmat voivat muuttaa lapsen elämää ja kehitystä (3) Lapsista kasvaisi avoin ja suvaitsevä ihminen (3) Lapsi voi kokea itsensä erilaiseksi tai yksinäiseksi (2) Se olisi haasteellista (1) Lasta helpottaa, jos hänen kerrotaan olevan erityinen (1) Lasta tulisi tukea (1) Lapselle pitää kertoa vanhempien homoseksuaalisuudesta ajoissa (1)
Sateenkaarivanhemmuus ei ole hyväksyttävää asia (8)	Se on outoa (5) Lapsella on oikeus isään ja äitiin (2) On kuullut kielteisiä näkemyksiä (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (5)	Ei mielipidetä asiasta (3) Lapsi ei välttämättä kuulu, eikä lasta saa pakottaa kuulumaan seksuaalivähemmistöön (2)

11. Miten suhtautuisit siihen, jos Suomen tasavallan presidentiksi valittaisiin henkilö, joka kertoisi avoimesti olevansa homo/lesbo?

Presidentin seksuaalisella suuntautumisella ei olisi merkitystä hänen työnsä kannalta (54)	Presidentin seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (17) Se olisi hyväksyttävä asia (17) Presidentin seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä, jos hoitaa työnsä hyvin (15) Ei valittaisi asiasta paljoo (4) Politiikassa on joutunut seksuaalivähemmistöön kuuluvia ihmisiä (1)
Seksuaalivähemmistöön kuuluva presidentti edistäisi seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ja kertoisi suomalaisten suvaitsevaisuudesta (38)	Se olisi hieno asia (10) Pitäisi presidenttiä rohkeana hänen avoimuudestaan (7) Se kertoisi suomalaisten hyväksynnästä seksuaalivähemmistöjä kohtaan (6) Hyvä asia, koska seksuaalivähemmistöt saisivat enemmän oikeuksia ja näkyvyyttä (5) Olisi ylpeä Suomesta (3) Presidentti voisi rikkoa ennakkoluuloja (3) Suomi näyttäisi muille maille hyvää mallia (2) Presidentti voisi toimia esikuvana seksuaalivähemmistöön kuuluville (2)
Presidentti ei voisi kuulua vähemmistöön (25)	Aiheuttaisi hämmennystä ja epäilyä (6) seksuaali- Se olisi outoa (5) Ei kannattaisi asiaa (4) Presidenttiä voitaisiin hävetä tai hänestä voitaisiin puhua pahaa (3) Asia saattaisi häitää muiden valtioiden päämiehiä ja asukkaita (3) Ei luottaisi presidenttiin (1) Pelkäisi heterojen oikeuksien puolesta (1) Uskoo, että näin ei voi tapahtua Suomessa (1) Viitsailisi asiasta (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (3)	Ei mielipidettä (2) Ei voi vaikuttaa asiaan (1)

12. Millainen merkitys sillä mielestäsi on, jos opettajana työskentelevä henkilö on seksuaaliselta suuntautumiseltaan lesbo, homo tai biseksuaali?

Opettajan seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (68) työhön	Opettajan seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (45) Seksuaalinen suuntautuminen ei vaikuta opettajan (17) Kaikki seksuaaliset suuntautumiset ovat samanarvoisia (3) Seksuaalinen suuntautuminen on jokaisen henkilökohtainen asia (2) Opettajan seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä, jos hän kohtelee oppilaita tasa-arvoisesti (1)
---	--

14. Mitä mieltä sinä olet seksuaalivähemmistöistä (homot, lesbot ja biseksuaalit)?

Seksuaalivähemmistöt ovat hyväksyttäviä (103)	He ovat tavallisia ja hyväksyttäviä ihmisiä (56) Kaikilla on oikeus olla sellainen kuin on (18) Heillä kuuluisi olla samat oikeudet kuin heteroseksuaaleilla (8) Seksuaalivähemmistöt ja erilaisuus ovat hyviä asioita (5) Tärkeintä on olla onnellinen ja löytää itsensä (4) Kokee empatiaa heitä kohtaan ja haluaa puolustaa heitä (3) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (3) He ovat rohkeita (2) He ovat taistelijoita (1) He ovat avoimia (1) Haluaisi seksuaalivähemmistöön kuuluvan ystävän (1) Ei kiinnitä huomiota heihin (1)
Seksuaalivähemmistöt eivät ole tasavertaisia heteroseksuaalien rinnalla (10)	He ovat outoja ja erilaisia (4) Ei pidä heistä (2) Heidän seksuaalista suuntautumistaan ei voi ymmärtää (1) Seksuaalivähemmistöjä ei kuuluisi olla (1) Ei itse haluaisi kuulua seksuaalivähemmistöön (1) Biseksuaalit ja lesbot ovat outoja (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (16)	Ei mielipidettä (12) Heidän vuoksi syntyyvyyksä laskee (2) Heillä on erilainen käsitys seksuaalisuudesta kuin heteroseksuaaleilla (1) Pedofiilit, nekrofiilit ja zoofiilit eivät ole hyväksyttäviä (1)

15. Mitä mieltä olet ja millaisia mielikuvia sinulla on seuraavista seksuaaliryhmistä?

a) Heteroseksuaalit

Heteroseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (70)	Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (41) Edustavat enemmistöä seksuaalisista suuntautumisista (23) Ymmärtää heteroseksuaaleja parhaiten, koska edustaa itse tätä (2) Neutraalein seksuaalisista suuntautumisista (1)
Heteroseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten joukossa (39)	Kiinnostus vastakaista sukupuolta kohtaan (12) Hyväksytyt suuntautuminen (12) Samanarvoisia seksuaalivähemmistöjen kanssa (8) Ei erikoisia mielikuvia (3) Ei halua stereotypisoida (2) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (2)
Heteroseksuaalit pitävät itseään seksuaalivähemmistöjä parempina ja ovat etuoikeutetussa asemassa kuin he (8)	Etuoikeutetuin seksuaalinen suuntautuminen (3) Joskus hieman vihaisia ja ahdsamielisiä (3) Pitävät itseään parempina kuin seksuaalivähemmistöön kuuluvia (1)

Opettaja ei voi kuulua vähemmistöön (15)	Asia häittäisi, jos opettaja toisi seksuaalista seksuaalivähemmistöön liikkua esille (5) Se olisi outoa (4) Ei pitäisi siitä (2) Se voisi vaikuttaa oppilaisiin negatiivisesti (1) Kaikki oppilaat eivät hyväksyisi (1) Seksuaalivähemmistöön kuuluva opettaja saattaisi kohdella oppilaita epätasa-arvoisesti (1)
Seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset ovat erilaisia kuin heteroseksuaalit (10)	Opettajaa voitaisiin kiustaa asiasta (4) Seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset ovat erilaisia kuin heteroseksuaalit (3) Asialla on merkitystä erityisesti, jos seksuaalivähemmistöön kuuluu terveystiedon opettaja (1) Aluksi se olisi outoa, mutta totuttuisi siihen (1) Asia aiheuttaisi huvittuneisuutta (1)
Seksuaalivähemmistöön kuuluvalla opettajalla voi olla positiivinen via merkitys oppilaille (8)	Se voisi lisätä oppilaiden suvaitsevaisuutta (5) Opettaja voisi tukea seksuaalivähemmistöön kuulunoria (3)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (4)	Ei osaa sanoa (4)

13. Miten toivoisit, että homoja, lesboja ja biseksuaaleja kohdeltaisiin Suomessa?

Seksuaalivähemmistöjä tulisi kohdella leihin tasa-arvoisesti heteroseksuaaleihin nähden (116)	Heitä tulisi kohdella tasa-arvoisesti heteroseksuaalain nähden (74) Heitä tulisi kohdella avoimesti ja antaa heidän olla sellaisia kuin ovat (8) Heitä ei tulisi kiustata tai haukkua (8) Heitä tulisi kohdella hyvin ja kunnioittaa (8) Heitä tulisi kohdella paremmin kuin heitä nyt kohdellaan (6) Heitä ei tulisi syrjä (5) Heillä olisi oikeus avioliittoon (3) Heillä olisi adoptio-oikeus (1) Heillä on oikeus käydä töissä (1) Heitä tulisi kohdella tasa-arvoisesti, jos he eivät aiheuta harmia (1) Ennakkoluulot eivät saisi vaikuttaa kohteluun seksuaalivähemmistöjä kohtaan (1)
Seksuaalivähemmistöjä tulisi kohdella eri-arvoisesti heteroseksuaaleihin nähden (4)	Seksuaalivähemmistöt eivät saisi asiaa Suomessa (2) Heitä on sallittua pitää hieman alempiarvoisempina kuin heteroseksuaaleja (1) Heitä tulisi kohdella paremmin kuin heteroseksuaaleja (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (3)	Ei osaa sanoa (2) Heille tulisi järjestää tapahtumia, joissa voivat tutustua muihin seksuaalivähemmistöjen edustajiin (1)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (1)	Pitäisi valita kummasta sukupuolesta pitää (1)
b) Miespuoliset homoseksuaalit/homot	
Miespuoliset homoseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten kossa (51)	Hyväksytyt suuntautuminen (17) Mies joka on kiinnostunut toisesta miehestä (11) Kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat ja kaikilla joutuisi olla samat oikeudet (9) Ei halua stereotypisoida (3) Kaikki seksuaaliset suuntautumiset ovat samanarvoisia (3) Ei erikoisia mielikuvia (2) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (2) He ovat himokkaita ja tuovat usein esiin omaa seksuaalisuuttaan (2) He edustavat vähemmistöä seksuaalisten suuntautumisten joukossa (1) He ovat tutumpina kuin lesbot ja biseksuaalit (1)
Miespuoliset homoseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (33)	Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (33)
Miespuolisista homoseksuaaleista on positiivisia mielikuvia (20)	He ovat kiinnostuneita ulkonäöstään (6) He ovat miellyttäviä ja suvaitsevaisia (9) He ovat söpöjä (2) He ovat rohkeita (2) Haluaisi miespuolisen homoseksuaalin ystäväksi (1)
Miespuolisten homoseksuaalien ei koeta olevan hyväksyttäviä ihmisiä (18)	He ovat ällöttäviä ja epämiellyttäviä (6) He ovat outoja ja erilaisia (5) He joutuvat kokemaan kiusaamista ja syrjintää (4) Ei voi ymmärtää tai hyväksyä heitä (2) Eivät saisi käyttää hyväkseen sitä, että kuuluvat seksuaalivähemmistöön (1)
Miespuoliset homoseksuaalit ovat erilaisia kuin heteroseksuaalit miehet (6)	He ovat naisellisia miehiä (3) He ovat sivistyneempiä ja tunteellisempia kuin heteromiehet (2) He erottuvat ulkonäön perusteella (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (6)	Ei mielipidettä (2) Ei tunne läheisesti ketään homoseksuaalia miestä (2) Heistä tulee mielen Moderni perhe -tv-ohjelma (1) Käsittäen vieras (1)

c) Naispuoliset homoseksuaalit/lesbot

Naispuoliset homoseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten lisi olla joukossa (51)	Hyväksytty suuntautuminen (15) Nainen, joka on kiinnostunut toisesta naisesta (11) Kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat ja kaikilla tussamat oikeudet (10) Ei erikoisia mielikuvia (5) Tuntematon seksuaalinen suuntautuminen (3) Ei halua stereotyyppisöidä (3) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (2) He edustavat vähemmistöä seksuaalisten suuntautumisten joukossa (1) Seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (1)
Naispuoliset homoseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (41)	Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (41)
Naispuolisten homoseksuaalien ei koeta olevan hyväksyttävää ihmisiä (13)	He ovat outoja ja erilaisia (6) He joutuvat kokemaan kiusaamista ja syrjintää (2) Ei pidä heistä tai haluaisi olla heidän kanssaan tekemisissä (2) Eivät saisi käyttää hyväkseen sitä, että kuuluvat seksuaalivähemmistöön (1) Eivät uskalla näytää omaa seksuaalista suuntautumistaan (1) Ei voi ymmärtää heitä (1)
Naispuolisista homoseksuaaleista on positiivisia mielikuvia (8)	He ovat miellyttäviä ja suvaitsevaisia (6) He ovat rohkeita (2)
Naispuolisiin homoseksuaaleihin liitetään stereotyyppisiä maskuliinisuudesta ja pornografiasta (4)	Heissä korostuvat miesmäiset piirteet (2) Miehet pitävät heitä seksikkäinä (1) He ovat naisellisia (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (6)	Ei mielipidettä (2) He erottuvat ulkonäön perusteella tai heihin liitetään tiettyjä stereotyyppisiä (2) He ovat vegaaneja (1) Käsitteenä vieras (1)

Maaseudulla asuvat nuoret:**1. Kuinka hyväksyttävää teidän koulussanne on sinun mielestäsi näyttää avoimesti, jos kuuluu seksuaalivähemmistöön (homot, lesbot ja biseksuaalit)?**

Hyväksyttävää (35)	Se on hyväksyttävää (25) Koulussa on seksuaalivähemmistöön kuuluvia henkilöitä ja heidät hyväksytään (12) Ise hyväksyy kaikki sellaisina kuin ovat (6) Kaikkien suhtaudutaan koulussa tasa-arvoisesti (2)
Ei hyväksyttävää mistään (18)	Seksuaalivähemmistöön kuuluvat eivät tuo omaa suuntautavoimesti esille (4) Seksuaalivähemmistöön kuuluvat joutuvat kokemaan pilkkua ja jonkunlaista kiusaamista (esim. haukkuminen, huutelu, kommentointi) koulussa (4) Se ei ole kovin hyväksyttävää (3) Seksuaalivähemmistöön kuuluminen on epätavallista (2) Ise ei hyväksy seksuaalivähemmistöjä (2) Seksuaalivähemmistöön kuuluminen ei ole hyväksyttävää, ole suosittu koulussa (1) Sanaa homo käytetään haukkumanana (1) Pojat eivät hyväksy homoutta (1)
jos ei	
Jossain määrin hyväksyttävää (14)	Se on jossain määrin hyväksyttävää (10) Seksuaalivähemmistöön kuuluminen on hyväksyttävää, jos on suosittu koulussa (1) Lesbot hyväksytään (1) Jos joku on seksuaalivähemmistöjä vastaan, siitä ei välitetä (1) Se aiheuttaa aluksi huomiota (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (6)	Ei osaa sanoa (6)

2. Onko teidän koulussanne sinun mielestäsi eroa suhtautumisessa naispuolisiin homoseksuaaleihin (lesboihin) ja miespuolisiin homoseksuaaleihin (homoihin)? Miten mahdolliset erot ilmenevät?

Nais- ja miespuolisiin homoseksuaaleihin suhtaudutaan samalla tavalla (24)	Ei ole tai ei ole huomannut eroa suhtautumisessa (24)
Naispuoliset homoseksuaalit otetaan vastaan paremmin kuin miespuoliset homoseksuaalit misensä (24)	Lesbous otetaan vastaan paremmin kuin homous (7) Lesbot hyväksytään (4) Lesbot uskaltavat näyttää seksuaalisen suuntautavoimenmin kuin homot (3) Pojat eivät hyväksy homoja (3) Homoja kiusataan ja syrjitään (2) Homot eivät näytä tai uskalla näyttää seksuaalista suuntautumistaan (2) Homoja ei hyväksytä koulussa (2) Homoa käytetään haukkumanana (1)

d) Biseksuaalit

Biseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten joukossa (44)	Hyväksytty suuntautuminen (14) Ihminen, joka on kiinnostunut molemmista sukupuolista (11) Kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat ja kaikilla tulisi olla samat oikeudet (8) Samanarvoisia (7) Ei erikoisia mielikuvia (5) Ei halua stereotyyppisöidä (2) Ei tunne biseksuaaleja tai suuntautuminen on vieras (4) Tuntee biseksuaaleja (2) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (1) Seksuaalinen suuntautuminen, johon törmää usein (1)
Biseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (28)	Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (28)
Biseksuaalien ei koeta olevan hyväksyttävää ihmisiä (15)	He ovat outoja ja erilaisia (8) He ovat huonossa asemassa (2) Ei pidä heistä tai halua olla heidän kanssaan tekemisissä (2) He ovat ahneita (1) Eivät saisi käyttää hyväkseen sitä, että kuuluu seksuaalivähemmistöön (1) Heidän tulisi valita pitääkö miehistä vai naisista (1)
Biseksuaaleista on positiivisia mielikuvia (8)	He ovat rohkeita (2) He ovat suvaitsevaisia ja avarakatseisia (2) He ovat vapaampia kuin muihin seksuaalisiin suuntautuisiin kuuluvat ja heillä on enemmän valinnanvaraa (2) Olisi mielenkiintoista olla biseksuaali (1) He ovat mukavia (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (6)	Ei mielipidettä tai ei osaa sanoa (5) Tulee mieleen kirjailija Sofi Oksanen (1)

Koulussa vain naispuoliset homoseksuaalit ovat tuttu näky (20)	Koulussa ei ole homoja (17) Lesboja on koulussa enemmän kuin homoja (3)
Miespuoliset homoseksuaalit otetaan vastaan paremmin kuin naispuoliset homoseksuaalit (6)	Homous otetaan vastaan paremmin kuin lesbous (2) Homot hyväksytään (1) Homot hyväksytään jossain määrin (1) Lesboja ei hyväksytä koulussa (1) Lesbot näyttävät oudoilla (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (14)	Ei osaa sanoa (7) Koulussa ei ole tai ei tiedä olevan seksuaalivähemmistöön kuuluvia henkilöitä (2) Työt hyväksyvät homot ja pojat hyväksyvät lesbout (1) Seksuaalinen suuntautuminen on jokaisen oma asia (1) On eroa (ei selitystä, millaisia eroja ilmenee) (1) Työt suhtautuvat seksuaalivähemmistöihin poikaa hyväksyvämmiin (1) Lesbous on median kautta tummpi asia kuin homous (1)
3. Kuinka yleistä teidän koulussanne on käyttää toisen ihmisen nimitelyyn sanoja homo tai lesbo? Käytetäänkö näitä sanoja kiusaamistaroituksessa?	
Sanojen käyttäminen nimitelyyn ja haukkumiseen on yleistä (61)	Sanojen käyttäminen leikkimielisessä kiusoittelessa yleisellä (22) Sanaa homo käytetään nimitelyyn ja haukkumiseen (17) Sanojen käyttäminen nimitelyssä ja haukkumisessa yleisellä (15) Sanoja käytetään jonkin verran nimitelyssä ja haukkumisessa (4) Sanalla homo tarkoitetaan tyhmää (2) Sanaa lesbo käytetään nimitelyyn ja haukkumiseen (1)
Sanojen käyttäminen nimitelyyn, haukkumiseen ja kiusaamiseen on harvinaista (34)	Sanojen käyttäminen kiusaamistaroituksessa on harvinaista (18) Sanojen käyttäminen nimitelyssä ja haukkumisessa harvinaista (8) Sanoja käytetään ilman erityistä syytä (3) Sanaa lesbo ei käytetä nimitelyyn ja haukkumiseen (3) Sanojen käyttäminen nimitelyssä ja haukkumisessa on vähentynyt (1)
Sanojen käyttäminen kiusaamiseen on yleistä (4)	Sanoja käytetään kiusaamistaroituksessa (4)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (1)	Ei osaa sanoa (1)

4. Millä tavalla seksuaalivähemmistöt näkyvät teidän koulunne arjessa? Esimerkiksi välitunneilla, oppitunneilla, oppituntien sisällöissä, opetuksessa ja keskusteluissa.

Seksuaalivähemmistöt eivät näy koulun arjessa (37)	Seksuaalivähemmistöt eivät ole näkyvästi esillä koulun arjessa (26) Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt eivät erotu joukosta (5) Koulussa ei ole tai ei tiedetä olevan seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä (3) Seksuaalivähemmistöjä ei käsitellä oppitunneilla (3)
Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt tuovat seksuaalisen suuntautumisen avoimesti esille koulussa (21)	Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat pariskunnat ovat avoimesti yhdessä koulussa (7) Seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä pidetään koulussa samanarvoisina heteroseksuaalien kanssa koulussa (6) Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat erottaa vaatetuksen ja ulkonäön perusteella (3) Oppilaat keskustelevat koulussa olevista seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä (2) Seksuaalivähemmistöt näkyvät välitunneilla (1) Seksuaalivähemmistöt näkyvät koulun arjessa, jos tuntee henkilökohtaisesti seksuaalivähemmistöön kuuluvia henkilöitä (1) Seksuaalivähemmistöön kuuluvia nimitellään (1)
Seksuaalivähemmistöjä käsitellään oppitunneilla (19)	Seksuaalivähemmistöjä käsitellään oppitunneilla (16) Seksuaalivähemmistöjä käsitellään oppitunneilla avoimesti ja suvaitsevaisesti (3)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (4)	Ei osaa sanoa (4)

5. Näet kadulla kahden miehen suutelevan toisiaan. Minkälaisia ajatuksia se sinussa herättää ja miten toimit tilanteessa?

Ei ole kiinnostunut asiasta (51)	Kävelee parin ohii tai jatkaa matkaansa (28) Se ei herätä mitään erityisiä ajatuksia (10) Ei toimi tilanteessa mitenkään tai reagoi tilanteeseen (6) Ei kiinnitä tilanteeseen huomiota (4) Asia ei vaikuta elämään millään tavalla (3)
Ajattelee, että jokainen saa näyttää rakkauttaan avoimesti kuin (40)	Jokainen saa olla sellainen kuin on (8) Suhtautuu suutelemaan homopariin samalla tavalla suutelemaan heteropariin (7) On iloinen siitä, että pari uskaltaa näyttää avoimesti oman seksuaalisen suuntautumisen (6) Se on söpöä (6) Se on normaalia (4) Hymyilee parille (4) Se on hyväksyttävää (3) Hämmennyty hyvällä tavalla (2)

7. Koulusi tulee uusi oppilas, jonka vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Mitä ajattelet siitä, että uuden oppilaan vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään? Vaikuttaako tämä sinun suhtautumisesi uutta oppilasta kohtaan?

Vanhempien sukupuolella tai seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä tai vaikutusta lapseen (69)	Ei vaikuta suhtautumiseen oppilasta kohtaan (39) Vanhempien sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen ei määrittele lasta (6) Jokainen saa rakastaa ketä haluaa ja olla sellainen kuin on (5) Hyväksyy asian (5) Omia vanhempiaan ei voi valita (5) Vanhempien sukupuolella tai seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (4) Asia ei kiinnosta (2) Tuntee jonkun, jonka vanhemmat ovat samaa sukupuolta keskenään, eikä asia ole vaikuttanut suhtautumiseen (1) Tärkeintä on, että lapsella on vanhemmat (1) Samaa sukupuolta olevat vanhemmat ovat normaali asia (1)
Vanhempien homoseksuaalinen suuntautuminen nähdään eriarvoisena hänen heteroseksuaaliseen suuntautumiseen verrattuna (18)	Asia herättää hämmennystä ja kysymyksiä (4) Asian takia oppilasta voidaan kiusata koulussa tai voidaan ajatella olevan outo (4) Ei hyväksy samaa sukupuolta olevia vanhempia (3) Vaikuttaa suhtautumiseen oppilasta kohtaan (3) Suhtautuminen oppilasta kohtaan muuttuisi vähän (2) Ei haluaisi ystävystyä oppilaan kanssa (1) Ei pidä asiasta, mutta pitää ajatukset oman päänsä sisällä (1)
Oppilas herättää kiinnostusta olevan (9)	Oppilas ja hänen arkensa kahden samaa sukupuolta vanhemman kanssa kiinnostavat (6) Haluaa ystävystyä oppilaan kanssa (2) Ajattelee, että oppilas on varmasti mukava (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (2)	Ei osaa sanoa (2)

8. Jos sisaruskeni kertoisi olevansa homo/lesbo, minun suhtautumiseni

muuttuisi häntä kohtaan, koska ei muuttuisi

Ei muuttuisi, koska sisarus on niin läheinen ja tärkeä ihminen (29)	Ei muuttuisi, koska sisarus on aina sisarus ja rakas (21) Ei muuttuisi ja tukisi sisarusta asiassa ja sen kertomisessa mulle (4) Ei muuttuisi ja olisi ylpeä sisaruksesta ja onnellinen tämän puolesta (4)
Ei muuttuisi, koska ihmisen seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (24)	Ei muuttuisi, koska sisarus ei muuttuisi ihmisenä (9) Ei muuttuisi, koska asialla ei ole merkitystä (5) Ei muuttuisi, koska jokainen saa olla oma itsensä (4) Ei muuttuisi, koska asia ei tulisi yllätyksenä (2)

Ei pidä asiasta tai pitää sitä erikoisena (25)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (3)

Hyväksyy ystävän sellaisena kuin hän on (64)

Ystävän seksuaalinen suuntautuminen herättää hämmennystä (37)

Ei hyväksy ystävän seksuaalista suuntautumista (7)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (2)

Muuttuisi, koska ei pidä homoseksuaalisuutta hyväksyttävänä (8)

Ei muuttuisi, mutta sisaruksen seksuaalinen joten ei suuntautuminen vaikuttaisi ajatuksiin ja kanssakäymiseen sisaruksen kanssa (7)

Muuttuisi, koska sisaruksen seksuaalinen asian suuntautuminen vaikuttaisi ajatuksiin ja kanssakäymiseen sisaruksen kanssa (7)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (1)

9. Mielestäni myös mies- ja naispareilla pitää/ei pidä olla oikeus mennä naimisiin, koska

Pitää olla oikeus, koska kaikille olla kuuluvat samat oikeudet (45)

Ei pidä olla oikeutta, koska mies- ja naisparien naimisiinmeno ei ole hyväksyttävää asia (14)

Se on allottavaa (7)
Se aiheuttaa hämmennystä tai epäilystä (5)
Katsoo pois päin eikä halua nähdä suutelta (3)
Ei hyväksy homoseksuaalisen parisuhteita (2)
Suutelu ei kuulu julkisille paikoille (2)
Se on outoa (2)
Haluaa tilanteesta pois (2)
Ei pidä tilanteesta (1)
Kiinnittää tilanteeseen huomiota, koska se on harvinaisen näky (1)

Ei osaa sanoa (1)
Näky tuo mieleen ruotsalaiset homovitsit (1)
Ajattelee heidän olevan homoseksuaaleja (1)

Hyväksyy asian (23)
Ajattelee, että ystävän ihastuksen sukupuolella ei ole merkitystä (8)
On kiinnostunut ystävänsä ihastuksesta ja tunteista (8)
Ei vaikuta ystävyyssuhteeseen tai muuta suhtautumista ystävää kohtaan (8)
Olisi iloinen ystävän puolesta ja haluaa, että ystävä on onnellinen (6)
On ylpeä ystävästä ja iloinen, että tämä kertoi asiasta (5)
Tukee ystävää ja auttaa häntä lähestymään ihastusta (4)
Ei halua loukata tai kiusata ystävää asiasta (2)

Pohtii tai pelkää, että ystävä olisi ihastunut häneen (13)
Yllättäisi ja hämmennyttäisi (14)
Ajatteli ystävän viitsaillevan (4)
Pohtii, onko aiemmin huomannut merkkejä asiasta (2)
Reaktio riippuu siitä, kuka ystävä on kyseessä tai onko ajatellut asiaa etukäteen (2)
Yllättäisi tai hämmennyttäisi aluksi, mutta hyväksyy asian sen jälkeen (1)
Pohtii, miksi ystävä halusi kertoa asiasta (1)

Se olisi outoa ja kiusallista (3)
Olisi pettynyt ystävään (2)
Ei hyväksy homoseksuaalisuutta (1)
Ei halua jatkaa enää ystävänä (1)

Ei osaa sanoa (1)
Ei pysty kuvittelemaan kyseistä tilannetta (1)

Ei muuttuisi, mutta ei osaa vastata miksi (2)
Ei muuttuisi, koska on normaalia rakastaa molempiin sukupuoliin (1)
Ei muuttuisi, koska sisarus on jo homo/lesbo (1)

Muuttuisi, koska uskonnon mukaan mies ja nainen kuuluvat yhteen (2)
Muuttuisi, koska ei pitäisi siitä, että sisarus olisi homoseksuaali (2)
Muuttuisi, koska se olisi outoa (1)
Muuttuisi ja olisi pettynyt sisaruksen (1)
Muuttuisi, koska sisarusta kiusattaisiin asiasta (1)
Muuttuisi, mutta tietää, ettei niin voisi tapahtua, joten ei ole valmis pohtimaan asiaa (1)

Ei muuttuisi, mutta tietää ettei niin voisi tapahtua, ole valmis pohtimaan asiaa (2)
Ei muuttuisi, koska ei voi itse vaikuttaa asiaan (1)
Ei muuttuisi, vaikka se olisi oikein (1)
Ei muuttuisi, mutta asia olisi vaikea hyväksyä (1)
Ei muuttuisi, mutta vanhemmille kertominen aiheuttaisi stressiä (1)
Ei muuttuisi luultavasti (1)

Muuttuisi, koska asia tulisi yllätyksenä. Hyväksyisi kuitenkin myöhemmin (4)
Muuttuisi, koska olisi allottavaa mennä sisaren kanssa saunaan (1)
Muuttuisi, koska se vaikuttaisi keskusteluihin (1)
Muuttuisi, koska sisaruksesta tulisi etäisempi (1)

Ei muuttuisi, koska ei ole sisarus (1)

Pitää olla oikeus, koska kaikilla on oikeus rakastaa, onnellinen ja mennä naimisiin kenen kanssa haluaa (16)
Pitää olla oikeus, koska kaikki ovat tasa-arvoisia ja kaikille kuuluu samat oikeudet (13)
Pitää olla oikeus, koska ei ole pätevää syytä miksi eivät voisi mennä naimisiin (11)
Pitää olla oikeus, koska ihminen ei voi itse valita seksuaalista suuntautumistaan ja se on jokaisen oma asia (4)
Pitää, mutta ei ole perustellut asiaa (1)

Ei pidä, koska avioliitto on miehen ja naisen välinen (4)
Ei pidä, koska Jumala on luonut avioliiton miehen ja naisen välille (4)
Ei pidä, mutta ei ole perustellut asiaa (3)
Ei pidä, koska se on väärin (2)
Ei pidä, koska se on allottavaa (1)

Pitää olla oikeus lain edessä, mutta matta olla kirkolla voi olla asiaan eri kanta (5)	Pitää olla oikeus lain edessä, mutta ei pidä välttää oikeutta kirkolliseen vihkimiseen (4) Pitää olla oikeus lain edessä, mutta itse ei haluaisi mennä naimisiin kirkossa, koska kirkko ei hyväksy homoseksuaalisuutta (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (1)	Heillä on jo oikeus (1)
10. Mitä mieltä olet siitä, että kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä adoptoisi yhdessä lapsen ja näin lapsella olisi kaksi äitiä tai kaksi isää?	
Sateenkaarivanhemmuus on hyväksyttävä asia (43)	Se olisi hyväksyttävää (23) Asia ei vaikuttaisi omaan elämään millään tavalla (5) Kaikkilla tulisi olla oikeus hankkia ja kasvatata lapsia (4) Ymmärrettävää, koska he eivät voi itse saada lasta (4) Se olisi hyvä asia, koska pari saisi lapsen itselleen ja he olisivat onnellisia (3) Se olisi normaalia (2) Se olisi hyväksyttävää, jos lasta ei kiusata asiasta (1) Asiaan tottuisi ajan myötä (1)
Sateenkaarivanhemmuus ei ole hyväksyttävä asia (22)	Lapsella kuuluu olla äiti ja isä (7) Se ei olisi hyväksyttävää (5) Ei haluaisi, että itsellä olisi kaksi äitiä tai kaksi isää (4) Se olisi outoa ja erilaista (3) Sääliä lasta (1) Se, että kaksi miestä adoptoisi tytön, ei olisi hyvä asia (1) Se ei olisi lapsen kannalta reilua (1)
Seksuaalinen suuntautuminen ei kodin vaikutta vanhempaan olemiseen tai lapseen (21) ytää	Tärkeintä on rakkaus lasta kohtaan ja että lapsi saa (10) Samaa sukupuolta olevat vanhemmat ovat lapselle hyvät kuin eri sukupuolta olevat vanhemmat (9) Se ei vaikuttaisi lapseen negatiivisesti (2)
Vanhempien seksuaalinen suuntautuminen voi vaikuttaa lapsen elämään (10)	Lasta voitaisiin kiusata asian takia (4) Se olisi lapsen kannalta huono tai hämmennävä asia (3) Lapsesta kasvaisi suvaitsevin ihminen, joka arvostaisi erilaisuutta (1) Lapselle täytyisi kertoa kaikki seksuaalisen suuntautumisen variaatiot (1) Se, mitä ajattelee asiasta, riippuu lapsen iästä (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (5)	Ei osaa sanoa (5)

	seksuaalivähemmistöön kuuluvilla nuorilla ja osaisi samastua heidän asemaansa (2) Opettajan kanssa olisi helppo keskustella ja häneltä voisi kysellä asioita (1) Pitäisi opettajaa rohkeana, jos hän kertoisi avoimesti seksuaalisesta suuntautumisestaan (1)
Opettaja ei voi kuulua seksuaalivähemmistöön (9)	Ei hyväksy asiaa (5) Se olisi outoa (2) Opettaja saattaisi suosia seksuaalivähemmistöön kuuluvia oppilaita (1) Homoseksuaalit eivät osaa opettaa (1)
Opettajan seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä, jos hän ei tuo seksuaalista suuntautumistaan liikaa esille (9)	Opettajan seksuaalivähemmistöön kuulumisella ei ole merkitystä, jos opettaja hoitaa työnsä hyvin ja osaa opettaa (5) Opettajan seksuaalivähemmistöön kuulumisella ei ole merkitystä, jos hän ei puhu asiasta koulussa tai hehkuta seksuaalista suuntautumistaan (4)
Seksuaalivähemmistöön kuuluvat ihmiset ovat erilaisia kuin heteroseksuaalit ihmiset (5)	Opettajaa voitaisiin kiusata asiasta (2) Se voisi aiheuttaa hämmennystä (2) Opettaja olisi erilainen seksuaalisen suuntautumisensa takia (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (5)	Ei osaa sanoa (5)
13. Miten toivoisit, että homoja, lesboja ja biseksuaaleja kohdeltaisiin Suomessa?	
Seksuaalivähemmistöjä tulisi kohdella tasa-arvoisesti heteroseksuaaleihin nähden (57)	Tasa-arvoisesti heteroseksuaalien rinnalla (43) Hyvin (3) Paremmiin kuin heitä kohdellaan nyt (3) Kohdeltaisiin niin kuin ihmisiä kuulua kohdella (2) Heitä ei saisi kohdella paremmiin kuin heteroseksuaaleja, eikä asiasta tarvitsisi pitää meteliä (2) Normaalisti (1) Saisivat mennä naimisiin (1) Kaikki ovat samanarvoisia riippumatta seksuaalisesta suuntautumisesta (1) Jokainen voisi asettua heidän asemaansa ja miettiä, miltä tuntuisi tulla huonosti kohdelluksi (1)
Seksuaalivähemmistöjä tulisi kohdella eriarvoisesti heteroseksuaaleihin nähden (6)	Heitä ei pitäisi hyväksyä (2) Heillä pitäisi olla huonommat oikeudet kuin heteroseksuaaleilla (eivät saisi mennä naimisiin) (2) Samalla tavalla kuin muita eriarvoisia ihmisiä (1) On ajateltu heistä joskus paha (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (3)	Ei osaa sanoa (2) Olisi hyvä puhua erilaisista seksuaalisista suuntauksista, mutta muistuttaa, että parisuhde on Jumalan lahja miehelle ja naiselle (1)

11. Miten suhtautuisit siihen, jos Suomen tasavallan presidentiksi valittaisiin henkilö, joka kertoisi avoimesti olevansa homo/lesbo?	
Presidentin seksuaalisella suuntautumisella ei olisi merkitystä hänen työnsä kannalta (41)	Presidentin seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (31) Presidentin seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä, jos hän hoitaa työnsä hyvin (8) Se järkyttäisi aluksi, mutta sitten asialla ei olisi merkitystä (1) Presidenttiä ei tulisi valita virkaan vain seksuaalisen suuntautumisen vuoksi (1)
Presidentti ei voisi kuulua seksuaalivähemmistöön (27)	Ei kannattaisi asiaa (6) Ei haluaisi tai pelkäisi, että presidentti ajaisi vain seksuaalivähemmistöjen asioita (6) Mauttuisi pois Suomesta (4) Asia saattaisi haitata muiden valtioiden päämiehiä ja asukkaita (3) Se olisi allottavaa (2) Se järkyttäisi (2) Asia voisi suuntautua muita suomalaisia (2) Samaa sukupuolta olevien parisuhteet on väärin (1) Se olisi hassua (1)
Seksuaalivähemmistöön kuuluva presidentti edistäisi seksuaalivähemmistöjen oikeuksia ja kertoisi suomalaisten suvaitsevaisuudesta (21)	Se olisi hyvä asia (6) Hyvä asia, koska seksuaalivähemmistöt saisivat enemmän oikeuksia ja näkyvyyttä (5) Presidentti voisi toimia eskuvana seksuaalivähemmistöön kuuluville ja osaisi arvostaa erilaisuutta (3) Suomi näyttäisi muille maille hyvää mallia (2) Se kertoisi suomalaisten hyväksynnästä seksuaalivähemmistöjä kohtaan (2) Pitäisi presidenttiä rohkeana hänen avoimuudestaan (2) Presidentti voisi rikkoa ennakkoluuloja (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (2)	Ei mielipidettä (2)
12. Millainen merkitys sillä mielestäsi on, jos opettajana työskentelevä henkilö on seksuaalisella suuntautumiseltaan lesbo, homo tai biseksuaali?	
Opettajan seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (37)	Opettajan seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä (25) Opettajan seksuaalinen suuntautuminen ei vaikuta hänen työnsä (8) Kaikki seksuaaliset suuntautumisaset ovat samanarvoisia keskenään (3) Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (1)
Seksuaalivähemmistöön kuuluvalla opettajalla voi olla positiivinen merkitys oppilaille (11)	Opettajan seksuaalivähemmistöön kuuluminen voisi lisätä oppilaiden suvaitsevaisuutta ja avoimuutta (5) Pitäisi opettajaa avoimena ja mukavana ihmisenä (2) Opettaja voisi toimia esikuvana

14. Mitä mieltä olet seksuaalivähemmistöistä (homot, lesbot ja biseksuaalit)?

Seksuaalivähemmistöt ovat hyväksytyjä (64)	He ovat tavallisia ja hyväksytyjä ihmisiä (38) Kaikilla on oikeus olla sellainen kuin on (10) Hyväksyy heidät (3) Seksuaalivähemmistöt ja erilaisuus on hyvä asia (3) Ymmärtää tai haluaa puolustaa heitä (2) Kaikkia ihmisiä tulisi kohdella tasa-arvoisesti ja kaikilla tulisi olla samat oikeudet (2) Seksuaalivähemmistöt eivät vaikuta omaan elämään millään tavalla (2) Jos on onnellinen, ei tulisi välittää muiden mielipiteistä (1) Haluaisi seksuaalivähemmistöön kuuluvan ystävän (1) Kokee, että seksuaalivähemmistöillä ei ole mitään merkitystä (1) Ainoastaan sillä on merkitystä, jos parisuhteessa olevilla henkilöillä on liian suuri ikäero (1)
Seksuaalivähemmistöt eivät ole tasavertaisia heteroseksuaalien rinnalla (14)	He ovat sairaita ja allottavia (4) Ei hyväksy homoseksuaalisuutta (3) Ei pida heistä (2) Ei itse haluaisi tai voisi kuvitella kuuluvansa seksuaalivähemmistöön (2) Ei voi ymmärtää heidän seksuaalista suuntautumistaan (1) Seksuaalivähemmistöt ovat vastoin Raamatun sanaa (1) Jotkut seksuaalivähemmistöön kuuluvat pitävät itseään ylempiä kuin heteroseksuaaleja (1)
Käsitysryhmien ulkopuoliset (4)	Ei mielipidettä (3) Seksuaalivähemmistöön kuuluvat henkilöt eivät yritä iskeä heteroseksuaaleja (1)
15. Mitä mieltä olet ja millaisia mielikuvia sinulla on seuraavista seksuaaliryhmistä?	
a) Heteroseksuaalit	
Heteroseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten joukossa (30)	Kiinnostus vastakaista sukupuolta kohtaan (11) Hyväksyty suuntautuminen (6) Kaikki ovat yksilöitä seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta (3) Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta (3) Siihen yhdistetään mielikuvia perheestä, omasta talosta ja naimisiin menosta (2) Mukavia ihmisiä (2) Tylviä ja suvaitsemattomia (2) Ei erityisiä mielikuvia (1)
Heteroseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (23)	Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (17) Edustavat enemmistöä seksuaalisista suuntautumisista (6)

Heteroseksuaalit ovat hyväksytympi seksuaalinen suuntautuminen kuin muut seksuaaliset suuntautumiset (11)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (4)

b) miespuoliset homoseksuaalit/homot

Miespuoliset homoseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten joukossa (26)

Miespuolisista homoseksuaaleista on positiivisia mielikuvia (17)

Miespuoliset homoseksuaalit erottuvat muista ihmisistä (15)

Miespuolisten homoseksuaalien ei koeta olevan hyväksyttävää (13)

Miespuoliset homoseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (12)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (8)

c) naispuoliset homoseksuaalit/lesbot

Naispuoliset homoseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten joukossa (29)

Pidetään median ja historian mukaan oikeana seksuaalisen suuntautumisen ja normina yhteiskunnassa (7)
Ainoa hyväksyttävä seksuaalinen suuntautuminen (3)
Hyväksytyin seksuaalinen suuntautuminen (1)

Ei mielipidettä (3)
On itse heteroseksuaali (1)

Mies joka on kiinnostunut toisesta miehestä (14)
Kaikki saavat olla sellaisia kuin ovat ja kaikilla tulisi olla samat oikeudet (5)
Hyväksytyt suuntautuminen (5)
Ei erikoisia mielikuvia (2)

He ovat kiinnostuneita ulkonäöstään (6)
He ovat lempeitä, mukavia ja iloisia (5)
He ovat rohkeita ja varmoja ihmisiä (3)
He ovat luovia (1)

He ovat avoimia ja suvaitsevaisia (1)
He ovat asiallisia ja osaavat keskustella (1)
He puhuvat ja liikkuvat eri tavalla kuin muut (7)
He ovat naismaisia ja viettävät aikaa naisten seurassa (5)
He pukeutuvat eri tavalla kuin muut (2)
He erottuvat ulkonäön perusteella (1)

Ei voi ymmärtää tai hyväksyä heitä (7)
Heidät hyväksytään huonommin kuin naispuoliset homoseksuaalit (2)
He joutuvat kohtaamaan huutelia tai heihin suhtaudutaan negatiivisesti (2)
He ovat allottavia ja epämiellyttäviä (1)
Avoliitto ja parisuhde kuuluvat vain miehen ja naisen välille (1)

Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (12)

Ei mielipidettä (4)
Ei tunne tai ole tavannut homoparikuntaa (1)
Tulee mieleen Salatut Elämät tv-sarja (1)
He ovat miesten kanssa, koska eivät ole saaneet tai jaksaneet odottaa oikeaa naista (1)
He ovat ruotsalaisia (1)

Nainen, joka on kiinnostunut toisesta naisesta (12)
Hyväksytyt suuntautuminen (5)
Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia keskenään (4)
Kaikki ovat yksilöitä seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta (4)

Heistä ei tiedä, ovatko he miehiä vai naisia (1)

Biseksuaaleista on positiivisia mielikuvia (5)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (6)

He ovat mukavia ja upeita ihmisiä (2)
He ovat rohkeita (1)
He ovat avoimia ja suvaitsevaisia (1)
Kiihottavia (1)

Ei mielipidettä (6)

Naispuolisista homoseksuaaleista on positiivisia mielikuvia (11)

Naispuolisten homoseksuaalien ei koeta olevan hyväksytyjä ihmisiä (11)

Naispuoliset homoseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (8)

Naispuolisiin homoseksuaaleihin liitetään stereotyyppiä maskuliinisuudesta ja pornografiasta (5)

Käsitysryhmien ulkopuoliset (7)

d) biseksuaalit

Biseksuaalit ovat vain yksi seksuaalinen suuntautuminen muiden seksuaalisten suuntautumisten joukossa (31)

Biseksuaalit ovat normaaleja ihmisiä (15)

Biseksuaalien ei koeta olevan hyväksyttävää (13)

Ei erityisiä mielikuvia (2)
Ei tunne lesboja tai naispuoliset homoseksuaalit ovat tuntematon seksuaalinen suuntautuminen (2)

He ovat mukavia ja ystävällisiä ihmisiä (5)
He ovat rohkeita ja varmoja ihmisiä (2)
Heidät hyväksytään helpommin kuin miespuoliset homoseksuaalit ja he ovat miespuolisia homoseksuaaleja avoimempia (2)
He ovat kauniita (1)
He ovat suvaitsevaisempia ihmisiä kuin heteroseksuaalit (1)

Ei ole hyväksytty suuntautuminen (4)
He ovat allottavia ja outoja (2)
He voivat aiheuttaa ahdistusta ja herättää emakkoluloja heteroseksuaaleissa naisissa (2)
Ei pidä heistä ja heidän ulkonäöstään (2)
Ei voi ymmärtää heitä (1)

Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (8)

He ovat miesmäisiä naisia (2)
Heistä tulee mieleen porno (1)
He ovat ärtyisiä (1)
He ovat kiihottavia (1)

Ei mielipidettä (5)
He ovat naisten kanssa, koska eivät ole saaneet tai jaksaneet odottaa oikeaa miestä (1)

Ihminen, joka on kiinnostunut molemmista sukupuolista (10)
Ei erityisiä mielikuvia (7)
Hyväksytyt suuntautuminen (5)
Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta (3)
Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta (2)
Moni ihminen on biseksuaali tiedostamattaan (1)
Ei tunne biseksuaaleja tai suuntautuminen on vieras (1)
Biseksuaalit ovat usein tyttöjä, jotka haluavat kokeilla millaista on olla eri sukupuolta olevien kumppaneiden kanssa (1)
Miespuoliset biseksuaalit ovat vähemmän esillä kuin naispuoliset (1)

Normaaleja ja tavallisia ihmisiä (15)

Ei voi ymmärtää eikä voi hyväksyä heitä (5)
He ovat outoja ja allottavia (4)
He eivät osaa päättää pitävätkö miehistä vai naisista (2)
Heillä on outo tyyli (1)